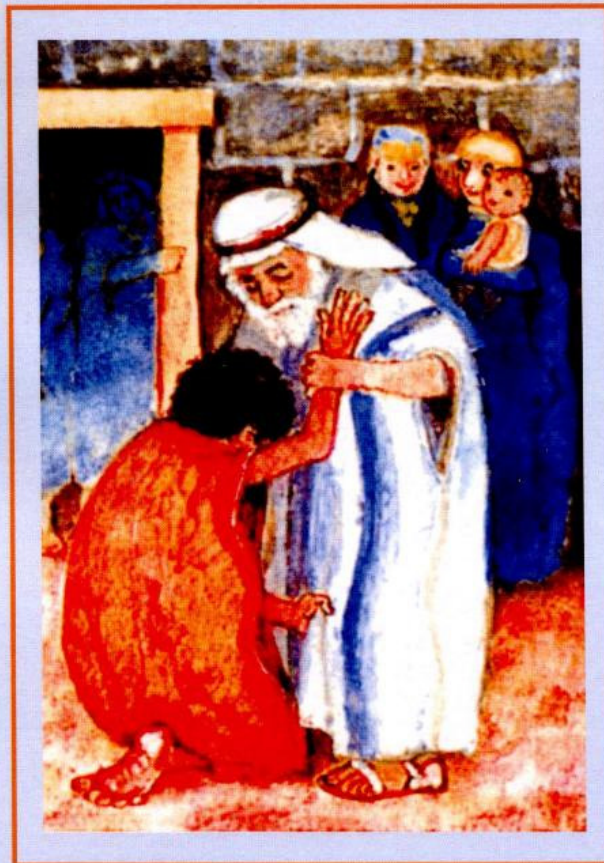

Barsi Balázs **Az irgalmas Atya**

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Barsi Balázs

AZ IRGALMAS ATYA

Impresszum

Barsi Balázs
Az irgalmas Atya

Elhangzott a pesti ferenceseknél tartott konferenciabeszéd-sorozat keretében az 1999-es egyházi évben

Szerkesztette és a szöveget gondozta: Telek Péter-Pál

A borítón Jenny Dalenoord festménye
(Religion in der Grundschule 4. Kösel-Verlag, München 1985.)

Imprimi potest
Budapestini, die 28 februarii a. 2001
P. Benedictus (Bánk) Kovács OFM
minister provincialis

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 2001-ben jelent meg Sümegen az ISBN 963 440 161 9 azonosítóval. Az elektronikus változat a szerző engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más jog a szerzőé.

Ez a könyv és a szerző egyéb művei megrendelhetők a következő telefonszámokon:
06-87/352-983 és 06-30/3486-770.

Kiadásaink anyagi támogatására pénzbeli adományokat köszönettel fogadunk az alábbi OTP-bankszámlaszámon: 11773401-06641636

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék.....	3
Köszönetnyilvánítás.....	4
Bevezető.....	5
1. Az elhagyott, mégis irgalmas Atya.....	6
2. A tékozló fiú és a bátyja.....	12
3. A megbocsátás külsődleges formái.....	16
4. Az igazi megbocsátás felé.....	19
5. Jézus imádsága mint Atyjához tartozásának kinyilatkoztatása.....	24
6. Az öröm ekstázisában mondott imádság.....	30
7. A szenvedés magányában mondott imádság.....	34
8. Isten gyermekeinek élete a Miatyánk erőterében.....	40
9. A Miatyánk mint a szentség sodrása.....	45
10. „Szemét az égre emelte”.....	50
11. „Megdicsőítelek téged a földön”.....	55
12. „Atyám, dicsőíts meg engem”.....	59
13. „Értük könyörgök”.....	63
14. „Tartsd meg őket a te nevedben”.....	67
15. „Szenteld meg őket az igazságban”.....	72
16. „Hogy elhiggye a világ, hogy te küldtél engem”.....	76

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet mondok
dr. Kovács Bánk provinciális atyának
és dr. Kis Csongor templomigazgató atyának,
akik szeretettel hívnak és várnak prédikálni.
Köszönöm mindazok munkáját,
akik hozzájárultak beszédeim könyv alakban való megjelenéséhez.

fr. Barsi Balázs OFM

Bevezető

Jézus szinte mindig az Atyáról beszél, mint életének édes és mégis valamiképpen megrendítő titkáról. Mi pedig alig figyelünk erre. Ehelyett azt várjuk, hogy gyógyítsa meg betegségünket és bocsássa meg bűneiket, mint amikor a földön járt, mondjon egy vigasztaló szót, ha le vagyunk hangolódva, és elégítse ki kíváncsiságunkat, amikor a túlvilág felől érdeklődünk.

Ám ő azért gyógyít, hogy bizonyítsa: elérkezett Istennek, az ő Atyjának országa, azért oldozza fel bűneinket, hogy föltekintsünk az irgalmas Atya arcára, azzal vigasztal, hogy így szól: *„Ne nyugtalankodjék szívetek! Higgyetek az Istenben és bennem is higgyetek. Atyám házában sok lakóhely van”*, a túlvilágról szólva pedig újra csak az Atyáról beszél, mert ő a mi túlvilágunk, örök életünk, mennyei boldogságunk. Csak az ő irgalmas szeretete által születhetünk újjá, csak nála lelhetünk igazi otthonra.

1. Az elhagyott, mégis irgalmas Atya

Isten kezdettől fogva Atyja az embernek. Arra teremtette, hogy személyes kapcsolatot vegyen föl vele. Ádám bűnével Istentől nem mint Teremtőtől szakadt el, hanem mint Atyjától, és ez nagyon lényeges különbség. Az ateizmus és minden más Istennel kapcsolatos téveszme abból fakad, hogy visszautasítjuk Isten atyai szeretetét. Amíg nincs türelmünk végighallgatni a názáreti Jézust, aki arról beszél, hogy Isten Atya és Fiú és Szentlélek, végtelenül mély benső élet, közösség, szerelem, addig minden istenfogalom egyoldalú; nem más, mint az ember önkivetítése.

Figyeljük meg, mit mond Jézus: *Legyetek olyanok, mint a ti mennyei Atyátok!* (vö. Lk 6,36) A sátán ezzel szemben azt állítja, hogy olyanok lesztek, mint az isteni lények. Azaz erőnek erejével szétválasztja Istenben a mindenható Teremtőt és a szerető Atyát; az előbbire irigykedik, az utóbbira viszont nem tart igényt. Amikor Ádám elszakadt az Atyától, még nem lett ateista. Nem tagadja Isten létét, hanem csak bujkál előle. A sátán sem istentagadó, hanem csak Atya-tagadó, Istennek mint Atyának ellensége. Autonómiát akar, teljes függetlenséget, amely azért rettenetes, mert a szeretet teljes elutasítását jelenti: nem akarok szeretni, és nem akarom, hogy szeressenek. A szeretetben ugyanis tökéletes szabadság van, ugyanakkor kiszolgáltatottság és egymástól való függés is. Az a függetlenség, az az autonómia, amelyet a sátán akar, maga a pokol.

Istenben egy természet van, és három személy. A természet az isteni tulajdonságok összessége, hogy mindenható, hogy önmagától való, örökkévaló, mindentudó. Ezt az isteni természetet három személy birtokolja. Próbáljuk megközelíteni ezt a misztériumot emberi szinten – hogy is tudnánk másképp –: egy szeretetkapcsolatban természetesen fontosak a szeretett másik tulajdonságai, de a szeretet igazi tárgya nem lehet egy vagy több tulajdonság, azokat legfeljebb kedvelem. A valódi szeretet nem irányulhat dolgokra, hanem csak személyekre. Természetesen ebben a földi életben bűntől sebzett szívünk szeretete hatalmas tisztulásokon kell hogy átmenjen, mégis, még ha nem vagyunk is képesek úgy szeretni, hogy tisztán magát a személyt szeretjük, azért van tapasztalatunk arról, hogy a szeretet valójában őrá irányul. De ki látta már egy másik ember személyét? Senki. Az a láthatatlan valaki, aki rám néz egy kedves szempárból, aki mosolyog, sohasem látható közvetlenül, csupán megnyilatkozásaiban. Persze, erre a földi életre érvényes az az igazság, hogy senki sem szeretheti azt, akit nem lát, ha nem szereti látható megnyilvánulásait. Mégis, ez a tudományos szétválasztása annak, aki megnyilatkozik, attól, amiben megnyilatkozik, arra jó, hogy megérezzük, fölfogjuk, hogy a szeretet ténylegesen a személyre irányul, semmi másra, különben megromlik, tisztátalanná lesz. Tehát nem az istenséghez, az isteni természethez kell megtérnie az embernek, hanem Istenhez, az Atyához.

A sátánnak hatalmi istenképe van, és saját kisebbségi komplexusát sugározza Ádám ivadékaiba: Isten mindenható, én meg nem, ő örökkévaló és önmagában van élete, nekem nincs; ő mindentudó, én pedig nem. Ez ellen tényleg föl lehet lázadni, de ha itt egy Atya-fiú kapcsolatról van szó, akkor ugyanezt úgy is lehet szemlélni, hogy de jó, hogy te, Atyám, mindentudásoddal örködsz fölöttem, de jó, hogy Fiad által megadtad nekem is, hogy önmagamban legyen életem, de jó, hogy mindent megtehetsz, amit a szeretet képes megtenni! Viszonzásképpen én is tudok neked valami teljeset adni, legdrágább kincsemet: a személyemet. Ez az önátadás a személy konszekrációjának legmélyebb értelme. A keresztségben valósul meg ez az első, alapvető konszekráció, az emberi személy Istennek szentelése.

Az Atya jó, maga a jóság, maga a szeretet! Hadd mondjak egy örültséget: ha ő nem lenne Isten, én akkor is őt választanám, nem pedig az ősokot vagy a mozdulatlan mozgatót. De

annyira jó, olyan végtelen jó, hogy az Atya nem tud más lenni, mint Isten – öröktől fogva. És az ő egyszülött Fia, amikor megtestesült, olyan emberi életet élt – és ebből következik, hogy akkor ez lenne a mi életünknek is az igazi értelme –, hogy teljesen az Atyára bízta az életét, hogy amit nem tudott megtenni az istenség mélységeiben, azt megtette a kereszten: az Atyaistent istenségének boldogító élvezete nélkül is viszonszerette. Ezért ezzel a felkiáltással fejeződik be élete itt a földön: „*Atyám!*”, nem pedig „*Istenem!*”. Ebben a pillanatban emberi szívében, testében semmi sincs az Isten boldogságából. Semmi, csak a legnagyobb sötétség. Ezért hát a szeretet mértéke a kereszten. Jézus nem téveszti össze Isten vigasztalásait a vigasztalások Istenével, az Atya ajándékait a minden ajándék Atyjával.

Az Atya tehát olyan személy, aki csak Isten lehet, mert végtelenül tud szeretni és végtelenül szeretetre méltó. Nem választható el isteni természetétől az isteni személy, de megkülönböztethető. Mi, a bűnbeesett Ádám ivadékai, meg tudjuk különböztetni, mert mi is olyanok akartunk lenni, és folyton-folyvást olyanok is akarunk lenni, mint az Isten, nem pedig olyanok, mint az Atya. Az emberiség ezért a megalománia örültségébe rohan a szeretet merész és fönséges kalandja helyett. A büntelen Ádám és a szentek sohasem szenvedtek amiatt, hogy az Isten teremtő, ők pedig csak teremtmények, hogy az Isten mindentudó, ők meg nem tudnak mindent, mert az Atya gyermekeként éltek. Ha ettől szenvedni kezd az ember, az a sátáni kísértés jele. Bizonyos szempontból úgy vagyunk, mint a multimilliós gyereke, aki szintén mezítelenül születik, semmije sincs, ám az apja révén mérhetetlenül gazdag, csak éppen nem tudja ezt értékelni. Adja Isten, hogy egy nap majd ráébredjünk arra, amire a tékozló fiú bátyja nem ébredt rá, s amire apjának kellett őt figyelmeztetnie: „*Fiam, te mindig velem vagy, és mindenem a tiéd.*” (Lk 15,31)

Kérdés, hogy az Istennel való szeretetkapcsolatban mi a jobb: Istennek lenni, vagy Istené lenni? Én jobban szeretem az ember helyzetét, mert az ember elmondhatja, hogy nekem jobb, mint neked, Istenem, mert neked nincs olyan jó Istened, mint nekem... Iszonyatos örvények, a magány és a szenvedés örvényei nyílnak meg az emberi létezés alatt, mégis megéri! „*Fiam, te mindig velem vagy, és mindenem a tiéd.*” Adámnak a bűnbeesés előtt fogalma sem volt róla, hogy mezítelen, vagyis szegény, hogy a nemlétezésből előhívott teremtmény, hiszen Isten örököséként élhetett a világban. Szent Pál írja: *Minden a tiétek, ti Krisztusé vagytok, Krisztus pedig az Istené.* (1Kor 3,23) Vagy Szent János módján fogalmazva: *Ti Krisztusban vagytok, Krisztus pedig az Atyában.* Az ember erre az isteni örökségre van rendelve, de ez csak a Szentháromsággal való közösségben valósulhat meg, hiszen maguk az isteni személyek is ebben a szeretetközösségben birtokolják az istenséget. Primitív, az emberi szintet még el nem érő lény az, akit tökéletesen kielégít a birtoklás. Azt se tudja, hogy milyen szép a föld. A király csak a mesében veszi feleségül a szegény lányt, ilyen a való életben nemigen fordul elő, mert a vagyon, a rang birtoklása elválasztja az embereket egymástól. Ez azt is mutatja, hogy amikor az ember Isten ellen lázadt, ugyanúgy a másik ember ellen is vétett, mert a másik emberben is külön választja tulajdonságait a személyétől. S milyen nehéz megtudni, hogy ingyenesen szeretjük-e egymást! Csak amikor a másik elszegényedik, amikor kiüresedik, mint Krisztus a kereszten, és én mégis mellette vagyok, akkor mondhatom, hogy szeretem őt. Az élet legszörnyűbb pillanatai ezért az örökkévalóságból nézve talán a legszebbek lesznek. Éppen az gyógyítja az ember romlottságát, hogy az Atya a tékozló fiút is szereti, azt, aki mindent, még az örökséghez való jogát is elveszítette. Ami csak a mesében lehetséges, az Isten világában valósággá válik.

Csodálatos gyöngyszem, kimeríthetetlen kincsesbánya a tékozló fiú története. Nem érünk soha a végére. Félelmetes, egyszersmind édességes mélységek vannak benne. (Tipikusan papi kísértés, hogy amikor prédikációra készülve elővesszük a Szentírást, a régóta jól ismert szöveg láttán úgy érezzük, hogy már mindent tudunk, jaj, de unalmas! Hadd mondjam meg, hogy ez a gyalázatos kísértés csak addig érint bennünket, amíg valóban imádkozó emberek

nem leszünk. Az Egyház egész történelme a kezdetektől az utolsó napig sem meríti ki az Evangélium egyetlen sorát.)

„*Atyám, add ki az örökség nekem járó részét!*” Ez a mondat az Isten és az ember kapcsolatában a Teremtés könyvének harmadik fejezetét idézi, a bűnbeesés történetét. Odaáll az ember az Isten elé: Add ki örökségemet! Nem te kellesz, hanem a vagyon, ami azon a címen illet, hogy a gyermeked vagyok. Az engedetlenség bűne mögött az a titkos vágy húzódik meg, hogy az ember Isten nélkül istenné legyen. És ma nem erről van szó? Olyan világbirodalmat akarunk építeni, amelyből megint kimarad az Isten. Majd mi megmutatjuk, mire megyünk a magunk erejéből, mit csinálunk azzal, ami a miénk! De milyen alapon a miénk, milyen jogcímen jár nekünk bármi is Istentől? Egyedül azon a jogcímen, hogy az ő teremtményei vagyunk, ő szeret minket, mi pedig viszonszerethetjük őt. Csak ez a szeretet, csak ez az Atya-fiú kapcsolat jogosít fel arra, hogy a világot birtokunknak, örökrészünknek tekintsük. Abban a pillanatban, ahogy ebből a szeretetkapcsolatból kiszakítjuk a világot és önmagunkat, egy sátáni rendszert alakítunk ki, egy tiszta evilágiságot, amelynek az alaptétele az emberi jogok deklarálása, Isten jogai nélkül.

Isten uralma nem a dolgok felszínén, hanem a mélyben nyilvánul meg, ott, ahol most is, szüntelenül előhossa a világot a nemlétezésből. Ahol ma is akarja a világot, s teremtő szeretettel létben tartja azt. Nem „*a gép forog, az alkotó pihen*” értelmében, persze. (Madách zseniális író, de *Az ember tragédiájának* ez az istenképe nem a keresztény, hanem a deista felfogást tükrözi.) Először is a világ nem gép, amelyet elég beindítani, s utána magától működik. A semmi és a valami, az élettelen és az élő, az öntudatlan és a tudatos lény között áthághatatlan szakadék van, sohasem jöhet létre egyik a másikból. Ma már a természettudósok is elismerik, hogy ezen a szinten teljes képtelenség, hogy a mennyiség egyszer csak átcsap minőségbe. A szovjet tudósok bizonyára nem mosták ki rendesen a kémcsövet, vagy, ami még valószínűbb, a lelküket nem tisztították meg, amikor azzal a hazugsággal hozakodtak elő egykoron, hogy sikerült mesterséges úton előállítaniuk az életet. A világ nem gép, és nem magától forog, mint ahogy az Alkotó sem pihen, hanem szüntelenül, minden pillanatban gondja van a világra. Gondoljuk csak meg: ha Isten akár csak egy pillanatra is megszűnne akarni a világot, az egész univerzum visszazuhanna a nemlétezésbe. Ezért mondom, hogy a dolgok mögött, a létezés legmélyén van az Isten uralma. Ezért nem jön el látható módon az ő országa, mert nem a formák, a minőségek világához tartozik. Azt nekünk adta: használjátok, hajtjátok uralmatok alá! Ez az ember uralma, amely azonban mindenestül a létezésre épül, ahol az Isten uralkodik. Ezért az a jogrend, amely deklarálja az emberi jogokat, Isten egyetemes uralmát azonban figyelmen kívül hagyja, gyökerében sebzett, beteg, és összeomlásra ítéltetett.

Ez az örökösödési ügy, a nekünk járó rész kikövetelése mindnyájunk közös alaptörténete. A kisebbik fiú idegen országba indulása nem egyéb, mint hogy Ádám bujkál Isten elől. Az irreálisba, a nemlétezőbe menekül, mert még nem tudja, hogy Isten elől nem lehet elfutni: „*Hová menjek a te lelked elől, és hová fussak a te színed elől? Ha fölmegegyek az égbe, te ott vagy, ha leszállók az alvilágba, jelen vagy ott is.*” (138. zsoltár) Csakhogy az eszeveszett bújócska tragédiába is torkollhat, sőt szükségszerűen abba torkollik, hacsak Isten az ember keresésére nem indul, és föl nem kínálja bocsánatát. És nem ez történt kétezer évvel ezelőtt Galileában? Isten elküldte egyszülött Fiát, hogy általa és benne kinyilatkoztassa a mennyek országát, meghirdesse a kegyelem esztendejét, az ingyenes bocsánatot, és meghívjon bennünket, hogy vegyük birtokunkba a kezdettől fogva nekünk szánt örökséget. S mi volt az ember válasza erre a mérhetetlen nagylelkűségre? Ez kellett volna hogy legyen: íme, az Atya saját Fiát küldte el. Fogadjuk hát be, és vele együtt miénk lesz az isteni örökség. Nem leszünk szolgák többé, hanem fiak, hiszen eddig kiskorúak voltunk a bűn miatt, de az egyszülött Fiú által elérhetjük a nagykorúságot. (Tudniillik, amíg az örökös kiskorú, olyan, mint a szolga – írja Szent Pál. Most azonban a kiskorúságnak vége, Jézus a teljes kinyilatkoztatást hozta.) A

hitből fakadó megigazulásból örökösök lettünk, Istennek örökösei, Krisztusnak társörökösei. És ez az örökség nemcsak az, amit Ádám kapott volna, hanem sokkal több annál: az isteni természetből való részesedés. A Tituszhoz írt levélben olvassuk: *Az örök élet reménybeli örököseivé váltunk* (vö. Tit 1,2.) A Krisztusba vetett hit által egymással is rendeződik a szeretetkapcsolat. Nincs többé rivalizálás, nincs birtokharc...

Az ember válasza azonban nem ez volt, hanem ismét csak a szembefordulás: megint nem akarta ajándékba elfogadni, hanem saját erejéből próbálta megszerezni, amit Isten készített számára. *„Itt az örökös, öljük meg, miénk lesz az öröksége.”* (Mt 21,38) Isten azonban továbbra sem mondott le arról, hogy örökségében részesítse az őt újra és újra megtagadó tékozló fiát, az embert. Ezért Jézus vállalta a kereszthalált, és saját áldozata révén szerezte meg nekünk az istenfiúságot, s foglalóul elküldte a Szentlelket. *„Milyen gazdag az a fönséges örökség, amely a mennyekben vár ránk – sóhajt föl Szent Pál –, mert maga az örök élet lesz az örökségünk, és a Lelket már megkaptuk, mint foglalót az örökségre”.*

De térjünk vissza a tékozló fiú történetéhez, illetve Ádám bűnbeeséséhez: *Néhány nap múlva összeszedte mindenét, elköltözött messze vidékre, és kicsapongó élettel eltékozolta vagyonát.* A Teremtés könyvében pedig ezt olvassuk: *Ezért aztán kiűzte őt az Úr az Éden kertjéből. Amikor kiűzte az embert az Éden kertjéből keletre, kerubokat és villogó lángpallost állított, hogy őrizzék az Élet fájához vezető utat.* Hát akkor most a tékozló fiú ment el, vagy az Atya üzte ki? Kitiltották az atyai házból, vagy visszavárják? Be van zárva a kapu, vagy nyitva van? A kettő nem mond ellent egymásnak. Egy kapu bezárult, hogy kinyíljon egy másik: az irgalom kapuja. Egy új világrend ez. A régi rendnek vége, csak a bűnbánó számára van visszatérés. Mindaddig kiűzöttnek tekintheti magát, amíg a bűnbánat meg nem jelenik a szívében. Ám ebben a példabeszédben nemcsak a bűn, hanem a bűnbocsánat, a megváltás is benne van, az egész üdvösségtörténet.

Miután mindenét elpazarolta, nagy éhínség ütött ki azon a vidéken és szűkölködni kezdett. Fogta magát, beszegődött egy polgárhoz azon a vidéken. Az kiküldte tanyájára, hogy őrizze a sertéseket. Szívesen megtöltötte volna gyomrát a sertések eledeléből, de senki sem adott neki belőle.

Az a vidék, amelyen ilyen nagy éhínség ütött ki, ez a föld. Az éhínség mindenekelőtt a szeretet utáni éhséget jelenti. Vajon akik minden este „belövik” magukat, rendszeresen a pohárhoz nyúlnak, vagy új és új partnerekkel a mind nagyobb érzéki gyönyört keresik, a mélyben nem a szeretet, nem az Isten után vágyakoznak? *Ne ítéljetelek, hogy meg ne ítéltessetek!* Vajon nem arról van szó, hogy nem tudják elviselni ezt a világot Isten nélkül, s mivel nem találták még meg, hiányát valami mással próbálják betölteni? Senki sem beszélt nekik Istenről mint Atyáról. Pedig semmi más nem hiányzik nekik, mint az Atya szeretete. Ez hiányzik a tékozló fiúnak is, csak még nem tudja.

De akkor miért nem megy az Atya utána, és miért nem táplálja? Azért, mert most még hiába adná neki az ő isteni életét, azt is csak úgy venné, mint a disznók eledelét. Az Atya szeretete nélkül a világ a disznók eledele, amellyel az ember csak a gyomrát töltheti meg, nem pedig a szívét. Ebben a pillanatban a tékozló fiú szíve még halott. Úgy van ez, mint a szentáldozással. Aki csak a gyomrába akarja fogadni, az nem áldozhat, mert Krisztus a szívébe akar költözni; a kenyér és a bor színeivel csak a gyomrunkat táplálja, halhatatlan énlünket azonban önmagával. Ezért kell megkülönböztetni ezt a kenyeret minden más eledeltől, és ezért figyelmeztet az őskeresztény irat, a *Didaché* az Oltáriszentséggel kapcsolatban: *„Ne dobjátok a sertések elé!”* Amíg az Isten csak arra kell, hogy a gyomrunkat megtöltsük, addig tékozló fiak vagyunk, és távol járunk tőle. Amíg nem ő maga, az ő szeretete kell nekünk, amíg nem merült föl emlékezetünkben az atyai ház képe, addig nem lehet segíteni rajtunk. Isten sem tehet mást, mint hogy türelmes szenvedéssel várja, hogy a tisztátalan eledel utáni sóvárgáson át kívánkozni kezdjünk a szellemi táplálék után. Ez a várakozás, aggodás, állandó bizonytalanság a legnagyobb kín a világon. Hányszor mehetett

fel a tékozló fiú apja a dombtetőre, s kémlelhette a láthatárt, nem jön-e a fia valahol? És hány álmatlan éjszakája lehetett, s milyen napjai! Hányszor gondolhatott arra, hogy fia nyomába ered, s csak erőnek erejével sikerült magát maradásra kényszerítenie.

Volt miért aggódnia. Amikor az ember minden illúzióval leszámolva szembesül mérhetetlen nyomorúságával, az a kísértés fenyegeti, hogy kétségbeesésében a halálba meneküljön: öngyilkosságba, vagy elállatiasodva a lelki halálba. Jézus példabeszédében nem ez történik. Urunk az Istentől eltávolodott, de még többé-kevésbé ép lelkiismeretű, egészséges pszichéjű embert állítja elénk, nem azt, aki teljesen kifordult emberi méltóságából. *Akkor magába szállva így bánkódott...* Óriási esemény ez, még akkor is, ha az, amit közvetlenül ezután megfogalmaz, nem mentes az önző számítástól. Ez még nem maga a bűnbánat, csak becsületes számvetés, józan helyzetértékelés. Ám idáig is hosszú út vezet, s az a tény, hogy magába száll, már egyfajta hazaérkezés az atyai házba, mert az atyai ház ott belül van... (Mit is mond a mi Urunk az utolsó vacsorán? „*Ha valaki szeret engem, megtartja parancsaimat. Atyám is szeretni fogja őt, hozzá megyünk, és benne fogunk lakni.*” – Jn 14,23) A sertés nem tud magába szállni. A sátán sem. Ez egyedül az ember lehetősége, s ez az egyedül emberhez méltó megoldás. A többi mind hiábavaló igyekezet, zsákutca, megfutamodás. Csak akkor van jövője az emberiségnek, ha képes magába szállni. Enélkül nincs harmadik évezred. De hiszem, hogy magába fog szállni, egészen biztos vagyok benne.

A magunkba szállás nem meditációs koncentráció, nem a belső csöndre, ürességre való törekvés. Nem is a Gangesz partján kell tanulni, hanem Galileában. Emlékezés és bánkódás, melynek állomásai vannak. Három lépcsőfokot tesz meg a tékozló fiú felfelé, de a negyediket, amely számára a valódi megtérést meghozza, saját erejéből már nem tudná elérni. Ezért az Atya lép le hozzá, és emeli fel magához. Az első lépés a belátás, a második a bevallás, a harmadik az alázat. Ezek közül egyik sem maradhat ki a mi életünkben sem.

Először az igazság pillanata jön el, amely rádöbrent a következőre: nélkülöd éhen veszek, mert hiába lett az enyém az egész teremtés, ha nem vagyok veled, nincs íze, nem táplál. Hiszen valójában nem valamire, hanem valakire éhezem. „*Hány béres dúskál atyám házában az ennivalóban, én pedig itt éhen veszek.*” Az embernek otthon kell, ahol dúskálhat, és nem elsősorban ételben-italban, hanem az életben. Krisztus maga mondja: „*Azért jöttem, hogy életük legyen, és pedig bőségben.*” (Jn 10,10) Mennyire igaz, hogy nemcsak kenyérrel él az ember, sőt amikor kenyérrel él, akkor is azt szeretné, ha abban már benne lenne valaki szeretete. Bizonyos értelemben valahányszor étkezünk, mindannyiszor áldozunk, hiszen mi nem úgy eszünk, mint a disznók, egészen belefeledkezve az ételbe, hanem a nekünk nyújtott falattal mindig magunkhoz vesszük, befogadjuk valakinek a szeretetét. Amikor az édesanya enni ad gyermekének, nem csupán valamit ad, hanem önmagát. Ily módon a leghétköznapibb gesztusok is a konzekráció erőterébe kerülnek, s felvázolják az örök boldogság világát.

A második fok a bevallás pillanata. „*Fölkelek és Atyámhoz megyek.* »*Atyám, mondom neki, vétkeztem az ég ellen és teellened.*«” Ha az ember Istennek mondja, akkor még nagyobb mélységet nyer ez a kijelentés: *az ég ellen*, vagyis istenséged ellen, *és teellened*, azaz atyai szereteted ellen. Ez az előre eltervezett bűnmegvallás még mindig nem a megtérés teljessége, mert nem a valóságos, hanem az általa elképzelt Atya előtt történik, akit rossz lelkiismerete ijesztőnek és könyörtelennek mutat. Amikor majd találkoznak, azt fogja meglátni, akit eddig nem ismert: az irgalmas Atyát. A bűnbánat ezért mindig találkozáshoz van kötve. Amikor gyónunk, a pap személyes jelenléte segít abban, hogy ne egy elképzelt Istennek gyónjunk, hanem annak a valóságos Istennek, aki elküldte szent Fiát, és megalapította a szentségi rendet. A bűnbevallás önmagában azért sem a megtérés teljessége még, mert az ember teljesítményeként tűnik fel. Az igazi fordulat az, amikor rádöbbenünk, hogy valójában az Atya cselekszik.

Ezért kevés annak kimondása, hogy vétkeztünk. A harmadik lépcsőfok, a méltatlanság tudata és megvallása is szükséges. „*Nem vagyok méltó, hogy fiad legyek, csak béreseid közé*

fogadj be.” A tékozló fiú itt elismeri, hogy eljátszotta az örökséget, azt, hogy első legyen a szeretetben. (Mert a szeretet azt is jelenti, hogy első vagyok annak szemében, aki szeret.) Hamis megbocsátás az, amely azt hazudja, hogy semmi nem változott. Az elszakadást nem lehet meg nem történtté tenni. A tékozló fiú apja nem amnesztiát ad, nem eredeti méltóságába helyezi vissza gyermekét, hanem még magasabbra emeli, egy új, soha nem ismert világba. Ez az a csoda, amely a negyedik fokon bekövetkezik, és a legmélyebb emberi kapcsolatokban újra és újra megismétlődhet. Új kiválasztás, új teremtés ez. (Így imádkozunk a szentmisében: „*Isten, aki az embert csodálatosan megalkottad, és még csodálatosabban újjáalkottad...*”)

Atyja már messziről meglátta őt, és megesett rajta a szíve. Eléje sietett, nyakába borult és megcsókolta. Ez a negyedik lépés, ezúttal nem felfelé, hanem lefelé. Most az Atyában történik valami. Erre a filozófusok rögtön felszisszennek: Isten nem változik! A filozófusok istene nem változik, de Jézus Krisztus Istene újfajta kapcsolatba lép most az emberrel. Ez a mozzanat, ahogy fia elébe siet, maga a kinyilatkoztatás. (A Bibliában egyedül ez az a hely, ahol siet az Isten.) És arra is gondolni kell itt, hogy Krisztus az Atya tökéletes képmása, neki pedig emberi szíve van. Az apostolok látták Jézus arcát, amint megesett rajtuk a szíve. Nem csupán emberi érzelem ez, hiszen Jézus szíve az Isten Igéjével lényegileg egyesített Szív. Történelmi szempontból Jézusban sietett elénk az Atya, valóságos léptekkel, mert *az Emberfia azért jött, hogy megkeresse, ami elveszett* (Lk 19,10).

Urunk példabeszédei nem allegóriák, olyan képsorok, ahol minden egyes elemnek külön szellemi jelentése van. A tékozló fiú története valóságos emberi szituáció, amelyen keresztül az örök Isten közelít hozzánk, lép be az életünkbe. Ez az apa nem egy idealizált, szimbolikus figura, hanem valóságos ember, aki bizonyos gyarlóságoktól sem mentes. Például észrevehette volna, hogy nagyobbik fia mennyire szorong és szenved mellette. Ebben az utolsó jelenetben azonban ez a földi apa az Atyaisten képévé válik, sőt annál is többé: az Atyaisten szeretetének szentségi jelévé. Elfelejtve minden sérelmet, hálátlanságot, keserűségben átvirrasztott éjszakát ő maga is fölemelkedik az isteni világba. Kapu, nyitott ajtó lesz a mennyei Atya számára, aki által Isten belép a családba. Így a példabeszédnek van egy sajátos evangéliumi üzenete: ha apa vagy lelkiatya vagy, rajtad múlik, hogy a rád bízottak megtapasztalják-e ezt az irgalmat. Engeded-e, hogy rajtad keresztül, benned a mennyei Atyával találkozzanak?

Nyakába borult és megcsókolta. Ebben az eseményben történik meg a feloldozás. Mi mehet végbe az Atya istenségének mélységeiben, amikor némán magához öleli a tékozló fiút? Ez Jézus Szívének titka. Jobb volna, ha szüntelen erről az irgalmas Istenről gondolkodnánk, mintsem önmagunkról, így ismernénk meg valódi önmagunkat, méltóságunkat, lehetőségeinket.

Megparancsolta a szolgálóknak... Isten szolgálói az angyalok (ők nem fiai, azok mi, emberek vagyunk), akiknek méltósága abban áll, hogy a tékozló, de hazatérő fiút szolgálhatják, és így részt vehetnek az Atya örömeiben. Utasítást ad a szolgálóknak, de a fiához nem tud szólni. Majd szól a hazatérő idősebb fiúhoz, most azonban hallgat. Itt minden szót túlhaladó esemény történik. Valóban, ahol olyan belső dráma játszódik le, amelyet sok szó sem képes kifejezni, ott egyetlen szó is soknak bizonyulna. Ez a *sacrum silentium*, a szent csend. Ezért hallgat az Isten, és nem küld több kinyilatkoztatást Jézus feltámadása után. Nem azért, mert meghalt, nem is azért, mert elfordult tőlünk, hanem mert ez a néma ölelés fejez ki mindent. Szent Fiában örökre szívére ölelt bennünket az Isten, végtelen, szavakba nem foglalható irgalommal.

2. A tékozló fiú és a bátyja

Láttuk a tékozló fiú hazatérését. Most az otthon maradottra tekintünk, de kettejükön keresztül továbbra is az Atyára figyelünk, akitől mind a ketten eltávolodtak. A kisebbik fiú tudatosan hagyta el az atyai házat, és fizikailag messze került tőle. Lelke mélyén azonban elvitte az Atya képét, s amikor már a kétségbeesés határára jutva magába szállt, fel tudta idézni ezt a képet, és erőt merített belőle. Bátyja ezzel szemben nem hagyta el tudatosan az Atyát, testi valójában otthon maradt, lelke mélyén viszont elveszítette az Atya és az otthon képét. Ő lelkileg távolodott el, hiszen szemrehányást tesz apjának, amelyből kiderül, mennyire rosszul érezte magát mellette. Lelke mélyén nincs ott az Atya és az otthon képe, csupán a kööttségek és az engedelmesség terhét érzi. A felszínen ő feddhetetlen: azzal, hogy otthon maradt, és kifogástalanul megtette Atyja parancsait, erkölcsi kötelességét teljesítette, szemben az öccsével, aki hűtlenül és felelőtlenül elhagyta az atyai házat. Azonban nem az erkölcsi sík a legfontosabb. A történet teológiai mondanivalójának hangsúlya az Istennel való személyes kapcsolat alakulásán van, s ebből a szempontból mind a ketten hűtlenek.

Itt röviden fel kell idéznünk a szövegösszefüggést, azt a helyzetet, amelyben Urunk, Jézus elmondja ezt a példabeszédet. *Mindenféle vámos és bűnös jött hozzá, hogy hallgassák. A farizeusok és az írástudók zúgolódni kezdtek. „Ez bűnösökkel társalog és velük együtt eszik”, mondták.* Erre válasz a tékozló fiú története. A nagyobbik fiú szavaiban a farizeusoknak ez a zúgolódása visszhangzik. Irigység fojtogatja őket a Jézus által a megtérő bűnösök számára rendezett lakomán. Kétszeresen is vesztesnek érzik magukat. Először azért, mert szerintük a bűnösök egyszer már kimulatták, kidorbézolták magukat. (Ezzel öntudatlanul elárulják azt a meglehetősen szomorú tény, hogy lelkük mélyén ők is arra vágnak, ami miatt a bűnösöket megvetik.) Másodszor pedig a lakoma miatt, amelyet nem nekik, a szófogadó és erkölcsös fiaknak, hanem az érdemtelen tékozlóknak készít az Atya. Ők fogukat összeszorítva engedelmességek, betartották a legkülönbélebb vallási parancsokat és előírásokat, s ez érte a hála? Ez a lakoma, ami nem nekik szól, amiből mintegy ki vannak rekesztve?

Az erkölcsös és erkölcstelen, az otthon maradó és az atyai házat elhagyó fiú nem a szent és a bűnös ember képe, hanem a mi belső meghasonlottságunk ábrázolása. A szentek nem a tékozló fiú ellentéte, hanem az irgalmas Atya ikonja. Ők nagyon jól tudják, hogy bennük is ott szunnyad egy lehetőségbeli tékozló fiú és egy otthon maradó, de megátalkodott idősebb testvér. Ők azonban az Atyát választják, s ezzel mindnyájan misztikusok lesznek, mert keresik és ápolják Istennel az élő, személyes kapcsolatot.

A farizeusok és írástudók viszont elfelejtették, hogy Isten az Ószövetségben is megmutatta atyai, sőt jegyesi arcát. Számukra csak a szigorú törvény és annak megtartása maradt. Az atyai házban éltek, de mintha egy zsarnok uralma alatt lettek volna, Isten atyai vonásait elfeledték. A vámosok és utcanők ténylegesen elhagyták az atyai házat. Ez a szakítás igen nagy bűn, amit súlyos hiba volna fénybe állítani, mert akkor az egész példabeszéd félreértjük. Felrúgták a törvényt, de valami emlékét megőrizték Isten jóságának. Talán azért is sodródtak egyre jobban a tékozló útjára, mert a farizeusok és írástudók elfedték előlük Isten jóságos arcát, s örökké csak a törvényről beszéltek, meg az erkölcsről, mintha az megállhatna csak úgy magában, az élő Isten nélkül. Bizony, egyáltalán nem mindegy, hogyan élünk mi, vallásos és törvénytisztelő keresztények, mert ha fanyar képpel, keserű szájjal vagyunk az atyai házban, ne csodálkozzunk, ha ezt látva a pazarlásra, kicsapongásra hajlamosak inkább a tékozlás útját választják. Ha az ember úgy marad otthon az atyai házban, hogy csak a vallás és az erkölcs kereteit látja benne, az Atyával való személyes viszonyt azonban elveszíti, lelkileg maga is tékozlóvá lesz. És rejtett irigységgel gyűlöli az öccsét, aki nyíltan szembe mert fordulni a törvény tekintélyével, s otthagya a házat és az Atyát. Az a

megvetés, amellyel a farizeus a vámosok és utcanők iránt érez, tudatos szinten igazolható, mégis beteges, mert igazában önmagát utálja. A tékozló fiú is, mikor irtózik bátyja szolgalelkű engedelmisségétől, valójában saját magát gyűlöli, mert lelke mélyén őrzi a jó Atya képét, akinek képtelen engedelmeskedni.

Van tehát valami, ami közös ebben a két típusban, a vallásos és erkölcsös, mégis az Istennel való élő kapcsolaton kívül lévő, illetve a vallástalan és erkölcstelen, de tudat alatt azért az Atya képét hordozó emberben. A közös talaj, amelyből mindkét magatartás kisarjad: az unalom. Jóllehet a Bibliában ez a szó, hogy unalom, nem fordul elő, a példabeszéd finoman sugallja, hogy erről van szó. Mindkét fiú unalmasnak találja az életet az atyai házban. Mi ennek az unalomnak az oka? Az, hogy nem érzik az Atya irántuk való szeretetét, nem értékelik személyes törődését. Ha valaki úgy tudja, hogy őt nem szeretik, az elkezd unatkozni. És ő is képtelenné válik a szeretetre.

Tegyük csak szívünkre a kezünket: kit nem kísértett meg közülünk az a gondolat, hogy a mennyországban unatkozni fogunk? Ez a kísértő gondolat arról árulkodik, hogy a mennyországról tökéletesen hamis fogalmat alkotunk. Talán a gyönyörök paradicsomának képzeljük, holott a gyönyörök éppenséggel az unalom kitermelői lehetnek, amikor leszakadnak a szeretet boldogságáról, vagy a helyébe lépnek. A gyönyör ekkor válik bűnné, hiszen önmagában nem bűn. Az unalom forrása lesz. Találtam egy gyöngyszemet Simone Weil írásaiban. Ezt írja: *„A jón kívül nincsen semmi más, ami szép, csodás, folyvást új, folyvást meglepő lenne, édes és állandó részegséget szerezne, a rossz pedig sivár, komor, unalmas és egyhangú.”* Ezt mindannyian tudjuk, de talán nem jöttünk rá a következőre: *„De csak a valódi jó izgalmas és gyönyörűsége, és a valódi rossz unalmas. A képzelt jó viszont unalmas és lapos. A képzelt rossz változatos, édes, mélyenjáró, ingerlő és csábítással teli.”* (Erkölc és irodalom)

Előfordul, hogy nem egyszer a képzelt jóhoz ragaszkodunk vallásos ragaszkodással és ez lesz az unalom forrása. Például egy szerzetesi életformához Jézus szerelme nélkül. A szerzetesség Isten szerelme nélkül csupán képzelt jó. Persze a képzelt jó nem azt jelenti, hogy ne lehetnének benne valóságosan jó elemek, csak éppen összekeveredve hamis képzetekkel, mint például, hogy Isten csupán egy távoli kép. Az ilyen szerzetesi élet, melyből a lényeg hiányzik, csupán képzelt jó, és, persze, borzasztóan unalmas. Nem csoda, hogy akkor maga a szerzetes is unatkozni kezd, s hiába remek tanár, elismert lelkipásztor, sikeres szónok, hiába tartja be a napirendet s nagyjából a fogadalmait is, az unalom, amely tulajdonképpen az édes isteni szeretet hiánya, már bevette magát a szívébe, s csupán idő kérdése, mikor robbantja föl ezt a képzelt életet. Ellenben Szent Ferenc, Lisieux-i Szent Teréz, meg a hozzájuk hasonlók – még a legkisebbek is – soha nem unatkoztak.

Persze, mindezt el lehet mondani a házasságról is. Az a házasság, amely unalmas – és sajnos nagyon sok ilyen van –, csupán képzelt jó, nem az, amit Isten akar. Például hiányzik belőle Isten egyetemes uralmának elismerése. A Paradicsomkertben a szerelem közepében jelen volt az Isten. Meglepő annak az amerikai felmérésnek az eredménye, mely szerint a csupán polgárilag megkötött házasságok közül minden második, az egyházi házasságok közül minden harmadik válással végződik, azokból viszont, ahol a házasság mindketten templomba járnak, csak minden ötvenedik, ahol pedig naponta együtt is imádkoznak, csak minden kétezredik bomlik fel. Nem a házasságtörés az izgalmas, nem is a „képzelt” házasság, hanem a valódi, mely Isten szerint való. A kölcsönös szeretet az, amely teljességgel kiirtja a lélekből az unalmat. S mivel a mennyország nem más, mint a kölcsönös szeretet teljessége, a mennyországban nyoma sincs az unalomnak.

Itt most azt is tudatosítani kell, hogy az unalom nem a dolgokban van, nem a mindig egyforma falakban vagy a napirendben, sőt még nem is a minket állandóan körülvevő személyekben, hiszen az élet csupa ismétlődés: az este és a reggel is visszatér, a tavasz, a nyár, meg az ősz és a tél is, mégsem unjuk meg, mint ahogy azt sem, hogy az akácfa mindig

csak akácvirágot virágzik, a szőlőtöke pedig újra meg újra szőlőt terem. Az unalom nem a dolgokban, nem a környezetben, hanem bennünk van. Lelki étvágytalanság, lelki elszürkülés, vagyis a szeretet hiánya, mert elhagytuk vagy soha nem is ismertük az élő vizek forrását, az Atyát.

A képzelt jó tehát unalmas. Ádám ivadéakai pedig ahelyett, hogy a valós jót keressék a képzelt jó mögött – hiszen semmiféle jó nem lenne, ha nem lenne egy végső és igazi jó –, hanem a tékozló típusúak kitörnek, a törvénytisztelők pedig látszólag, külsőleg otthon maradnak, belülről azonban elszürkülnek. Valójában mind a két típus elhagyja az igaz és egyetlen jót, az Atyát, az egyik a képzelt, de izgalmasnak vélt rossz után futva, a másik a képzelt, de unalmasnak tartott jóhoz ragaszkodva.

Az igazi jót viszont, Isten szeretetét, atyai mivoltát nem ismerik. Így tehát az Úr Krisztusnak mind a kettőt meg kell váltania, a vallásos és erkölcsös embereket csakúgy, mint a vallástalanokat és az erkölcsteleneket, a keresztfán mindnyájuknak kinyilatkoztatva az Atya örök szeretetét. Mert Atya nélkül az atyai ház, ez a világ, amelyben élünk, nem otthon, hanem csak örökös sivár árvaház.

A végső és egyetemes, mégis konkrét és rám vonatkozó örök szeretet nélkül senki sem tanulhat meg szeretni sem. Akit soha nem szeretett senki, nem is fog tudni szeretni soha. A világ végső soron csakis erre a szeretetre van berendezve, mégis pontosan ez hiányzik belőle – véli a bukott ember. És innét támad az unalom. A képzelt jó a maga unalmasságával ugyanúgy a valós rossz irányába, a teljes emberi csőd felé sodor, mint a képzelt izgalom a bűnre való csábításával. Ezért erkölcstelének az átlagregények és az átlagfilmek, mert csak ezt tudják bemutatni, semmi mást. Az igazán nagy regények és filmek is bepillantást engednek a pokoli mélységekbe, ahol csak unalom, undorodás és csömör van, mert ilyenek vagyunk, ugyanakkor azonban éles villanással a hamisítatlan szentséget is fölillantják, akár csak egy félszeg mozdulatban, tétova pillantásban.

Az unalom abból ered, hogy nem tudjuk, nem hisszük, hogy szeretve vagyunk öröktől fogva, mindörökké, vagy elfelejtjük, hogy Isten a mi Atyánk. Ennek az unalomnak története van Európában. A reneszánsz idején Európa kezdte elfelejteni, hogy az Isten szeret; alighogy rácsodálkozott, már is feledte. A második lépést az úgynevezett felvilágosodás jelentette, amely tagadni kezdte a kinyilatkoztatást. A romantikusok ezt a talajvesztettséget ábrázolták a XIX. században. Ők kezdték megsejteni velünk a bűn gyökerét, az unatkozást, például Puskin, akinek Anyeginje lelövi a legjobb barátját, Lenszkijt, merő unalomból. A tékozló fiú is unalomból dorbézol. A nagyobbik fiú szintén unatkozik, ezért „mulatni” szeretne. Ez a megoldás abszolút erkölcsös, talán azt jelenti, hogy szép programokat szervez magának. Van pénze és utazik, színházba jár, meg operába, koncertekre. Állandó társasági élet, nyüzsgés, forgatag. És amikor egy pillanatra magára marad és a tükörbe néz, megpillantja magát, s benne is feltör valahonnan a mélyből a keserű unalom. De hősiesen elnyomja, erőt vesz magán, és megy vissza, arcán műmosollyal, s az élet felszínén ugyanúgy folytatódik minden tovább. Ez megint csak képzelt élet, álvalóság. Az igazi öröm, a valódi ünnep a mélyben az egyetlen lakomával van kapcsolatban, azzal, amelyet az Atya rendez a Fiának a Szentlélekben, és amelyre öröktől fogva meghívást kapott az ember és általa az egész univerzum. E kapcsolat nélkül ez a sok szép program, amiben semmi rossz, semmi bűn nincsen, egyszerre értelmetlen és bűnös lesz, mert elfödi a lényegét. Aki a megismert Istent, Jézus Krisztus Istenét elveti, s fölcseréli a mozdulatlan mozgatóval, a sorssal, a horoszkóppal, a személytelen abszolútummal, maga készíti elő lelkében a mélységes unalmat.

Az európai ember pontosan ezt teszi, immár évszázadok óta. Lemondott az Atyáról, mert szenvedett a paternalizmustól. Most pedig nem tudja, hogy minden bajának az a forrása, hogy hiányzik neki a szerető Atya.

Ezt a hiánybetegséget mindennél jobban a szent liturgia gyógyítja. A keresztyén istentisztelet ugyanis annak misztériumos megjelenítése, hogy az Isten emberré lett, és

szeretetből meghalt értünk, hogy újra az Atya gyermekei lehessünk. Ezért tanítja azt a II. vatikáni zsinat, hogy az Egyház minden tevékenysége a szent liturgiából forrásokból és oda mint csúcspontba tart. Ám mi sokszor unatkozunk a forrásnál és a hegycsúcson, vagyis a szentmisen, s különböző álmegoldásokhoz folyamodunk. Az első, hogy egyszerűen elhagyjuk a templomot, Isten ünneplő szentegyházát, amelyről azt mondja Newman bíboros, hogy nincs semmi a földön, ami jobban hasonlítana a mennyországához. Aki így tesz, valójában a saját magában lévő unalommal nem mer szembenézni.

A másik lehetőség, hogy megriadva a tékozló fiú elmenetelének gyalázatától, benn marad ugyan, de az unalmát legyőzendő az isteni lakomából showműsort rendez. Óriási a papok felelőssége, akik ahelyett, hogy a forráshoz vezetnék a fiatalokat és feltárnák előttük a szentmise misztériumának mélységeit, mindenféle pótcselekvésekkel lelki szórakoztatóipart űznek. Isten bora és kenyere helyett mindenféle édességet, turmixokat és koktélokot adnak nekik, így lesz a lakomából multság, amely előbb-utóbb szükségképpen csömörhöz, azaz még nagyobb unalomhoz vezet. Nem egy papi aposztáziának az a gyökere, hogy a káplán atya kimerül az ötletekből, melyekkel vasárnapról vasárnapra feldobhatná a híveket, és azt hívnén, hogy elfogyott a hite, szögre akasztja a reverendát. Ez ma az Egyházban az egyik legnagyobb seb. Az igazi liturgia ezért valójában antiexztatikus. Szembenéz azzal az unalommal, ami bennünk van, és nem akarja mindenáron föloldani, báltermet meg pódiumot csinálva a templomból a fiataloknak. Nem dől be annak a csábításnak, hogy a mindenkor korizlésnek megfelelő énekekkel csalogassa be őket a misére. A poprock zenére írt vallásos szövegű nóták kétségkívül megragadják az ifjúságot, de nem Jézusnak, hanem annak az életérzésnek, amelyet ez a zene – az ájtatos szövegtől teljesen függetlenül – kifejez. A fiatalok ezt előbb-utóbb megérik, s egy nap fel fog nyílni a szemük. Ne manipuláljuk hát őket, még a legszentebb dolgok érdekében sem!

Miért van bennünk néha unalom a szentmisen? Mert hiányzik egy arc, Jézus arca, aki az Atya képmása. E nélkül az arc nélkül persze, hogy unalmas minden, a világ szépsége, de még az emberi szeretet is. Szent Ferenc akkor tért meg, amikor San Damianóban szembetalálta magát Jézus Krisztusnak, Isten Fiának arcával. Avilai Szent Teréz, aki hosszú éveken át élte korának átlagos és unalmas apácaéletét – amely középszerűségében is annyival keményebb volt mostani szerzetesi életünkénél, hogy legtöbbször nem bírnánk ki –, amikor egyszer Nagyböjtben a vérző Krisztus képét szemlélte, akkor ennek az arcnak látványa szinte belémart, és egyszeriben vége lett az unalomnak és a szórakozásnak, s rátalált a szerzetesi életben a valódi jóra.

A mindenség legvégső létrehozó oka az, hogy az Atya lakomát készít az ő Fiának, és benne nekünk. Lakomát, amely nem a tékozló fiú dorbézolása és az idősebb fiú által vágyott multság, sem nem ezek különféle modern változatai: az örök szilveszterezés, farsangolás és házibulik meg partik végeláthatatlan sorozata. Boldogok, akiket meghív lakomájára Jézus, az Isten szent Fia! Az örök szeretet lakomája ez, mely Isten szentháromságos mélységeiben folyik öröktől fogva, és megjelenik a szeretetben ünneplő emberi közösségben.

3. A megbocsátás külsődleges formái

Az imént egyszerre figyeltünk a példabeszédben szereplő mindkét fiúra, s láttuk, hogy valójában mind a kettő elhagyta atyját, az egyik testileg, a másik lelkiileg. Mindketten engedtek az illúzióknak, hogy szabaduljanak az unalomtól. Az egyik dorbézolt, a másik mulatni kívánt, az Atya viszont lakomára hív. Most egy új aspektusból szemléljük kettejük viszonyát atyjukhoz és egymáshoz: a megbocsátás szempontjából. Valljuk be mindjárt az elején, hogy nehéz megbocsátani, legalábbis akkor, ha valódi megbocsátásról van szó, nem pedig hazug, álságos vagy nagyon felületes utánzatról. Egyáltalán lehetséges-e megbocsátani annak, aki vétkezett ellenünk, aki elhagyott és megtagadott minket? Megbocsáthat-e egyik testvér a másiknak, vagyis ember az embernek Atya nélkül?

Egyáltalán: miben áll a megbocsátás, ez az Isten és ember, valamint ember és ember között lejátszódó legnagyobb esemény? A misztériumot most sem tudjuk tisztán logikai úton meghatározni, azt azonban meg tudjuk mondani, hogy mi nem az igazi bocsánat. S miután sikerült lelepleznünk a megbocsátás hamis vagy téves kísérleteit, talán közelebb jutunk a misztériumhoz, és be is léphetünk abba. Azt nem lehet előírni Istennek, hogy kötelező módon megbocsásson nekünk, azt ellenben megtehetjük, hogy ahol csak lehet, leszámolunk az idegen istenekkel: a bocsánatról alkotott helytelen fogalmainkkal, ferde elképzeléseinkkel.

A módszerünk tehát az, hogy minél szélesebb körben föltérképezzük az emberi megbocsátás próbálkozásának területeit, és minden egyes esetben kimutatjuk, hogy az miért nem az igazi megbocsátás még, hanem csak készülődés arra, vagy szándékosan utánzat. Vizsgálódásunk irányát pedig Szent Ágoston mutatja: a külső világból próbálunk a belső világba átlépni, és onnan még tovább, az isteni világba lendülni. Ha az a tapasztalati igazság jönne ki eredményül, hogy képtelenek vagyunk az igazi bocsánatra, akkor majd jusson eszünkbe, amit üdvösségünkről mondott a mi Urunk: „*Embernek ez lehetetlen, Istennek azonban minden lehetséges.*” (Mt 19,26) Vagy ahogy Szent Ferenc atyánk mondta: „*És, Uram, ha mi nem tudnánk megbocsátani – ez a szentek realizmusa! –, akkor te bocsáss meg bennünk.*”

Mindenekelőtt lássuk a külsődleges megbocsátást. Azért nevezzük külsődlegesnek, mert a szív nem vesz részt benne. Első fajtája a világi vagy mindennapi megbocsátás, amit nap mint nap gyakorlunk a társas érintkezés során. Ennek is egyik leggyakoribb formája az illendőségi megbocsátás. Itt a „bocsánat”, „bocsánatot kérek”, „bocsáss meg” kifejezések nem eredeti, mély értelmükben szerepelnek, hanem udvariassági szófordulatként. Hiszen nem is követtünk el szándékos rosszat a másik ellen, hanem csak ügyetlenségből, figyelmetlenségből apró kellemetlenséget okoztunk neki, például a tömött autóbuzson ráléptünk a lábára. Ezért a rendes válasz erre a „bocsánatkérésre” ez szokott lenni: „Nem történt semmi”, „Semmi az egész”, „Szóra sem érdemes”. Ezzel a másik ember kinyilvánítja, hogy nincs, amit a szemünkre vetne. Ha pedig nincs vádolnivaló, akkor nincs megbocsátanivaló sem. Közünk lett egymáshoz, de csak egy pillanatra, azután ki-ki folytatja a maga útját. Persze, lehet ürügy is ez az egész: a kapcsolatfelvétel sajátos módja. Egyes rámenősebb fiatal emberek így kezdik például az udvarlást. Az ügyeskedő zsebtolvajok pedig ezzel akarják elterelni a figyelmet arról, hogy titokban elemelni készülnek a gyanútlan utas pénztárcáját.

A tékozló fiú nyilvánvalóan nem érheti be ezzel az elnézést kéréssel. Ha így állított volna haza: „Bocs, megjöttem, itt vagyok”, jogos volna bátyja méltatlankodása. Hiszen amikor csak elnézést kérünk, nem veszünk magunkra semmiféle felelősséget. Legfeljebb tisztáznivalónk van, amit adott esetben előre is lehet jelezni. Például ha nem tudunk elmenni egy temetésre, esküvőre, névnapra, eleve elnézést kérünk, ezzel kifejezve, hogy nem vagyunk

felelősek távollétünkért. Ebben az esetben a bűnösség leghalványabb árnyéka sem vetődik a lelkiismeretünkre. A valódi bocsánatkérést erre a szintre degradálni igen nagy szemtelenség, tulajdonképpen bűn. A fordítottja pedig, amiről például *A csinovnyik halála* szól, hogy valaki egy nevetséges apróság miatt komoly lelkifurdalást érez, és végeláthatatlan bocsánatkérés-sorozatba kezd, abszurd eredményre vezet.

Most vessünk egy pillantást a hétköznapi bocsánatok közül a szívbéli megbocsátás gyakorlatára. A szívbéli bocsánatkérés abban különbözik a pusztán udvariassági elnézéstől, hogy azt, akitől itt bocsánatot kérünk, valóban megbántottuk, szemrehányással, igazságtalan véleménnyel, kioktatással. Nem egy kis fizikai kellemetlenséget okoztunk neki, hanem morális szenvedést, szántsándékkal vagy akaratlanul, túlzott ügybuzgalomból, legtöbbször éppen annak, aki a legközelebb áll hozzánk. Itt a „bocsáss meg” kifejezéssel valóban a másik személyéhez fordulunk, mintegy bizonyítani akarván, hogy nem vagyunk olyanok, mint amilyenek e kifogásolható viselkedés alapján gondolhat. Egy igazi életszövetségben, mondjuk, férj és feleség vagy két jó barát között az ilyen érdemes tisztázni, főleg eleinte. Később azután, amikor már jól ismerik egymást, talán nem is lesz szükség szóban kifejezni: „Bocsáss meg!” vagy „Megbocsátok”, elég egy tekintet, mosoly, simogatás. Azért is kötnek az emberek szövetséget, mert tudják, hogy majd sok félreértés adódik közöttük, de ez a szövetség lesz az alap, a kontextus, amelyen belül értelmezik mindazt, ami történik velük. Az is előfordulhat, hogy például egy indulatos szócsata kellős közepén hirtelen rájuk tör a minden feszültséget egyszeriben feloldó nevetés, amely után olyan könnyű bocsánatot kérni és olyan jó érzés megbocsátani. Az ilyen bocsánatkérések és megbocsátások rendszerint tele vannak bájjal, finomsággal, gyöngédséggel. Belülről talán nem is érzik, holott messziről látszik rajtuk, még amikor vitatkoznak, veszekszenek is, hogy egyedülálló módon összetartoznak. Kegyelmi pillanatok ezek, melyek mindkét felet önmaga fölé, egy új, tágabb, a szavak jelentéstartalmán és hatóerején túli világba emelik, ahol kiderül, hogy ez a szeretet, ez a kapcsolat fontosabb, mint gondolták, s hogy nem is egymás ellen, hanem voltaképpen közös szeretetükért harcoltak. De azért ezek a sebek, amiket eközben egymásnak okoztak, bármilyen kicsik és csupán a felületet érintők is, mégiscsak valóságos sebek, ezért a bocsánatkérés és a megbocsátás egy-egy balzsamcseppje kell rájuk.

Vannak azonban olyan esetek is, különösen olyan kapcsolatban, ahol a távolságtartás egyikük vagy mindkettejük részéről fokozottan indokolt, hogy teljesen fölösleges magyarázkodásba bonyolódni, sőt olykor még egyenesen káros is lehet, mert túlzott érzelmeskedés, egymás sebeinek nyalogatása lesz belőle. Elég, ha őszintén, alázatában is méltósággal bocsánatot kér az egyik, s minden teatralitástól mentesen, szívből megbocsát a másik.

Képzeld el, hogy egyszer az ünnepi asztalnál, ebéd közben a kisebbik fiú félig viccesen, félig komolyan előhozakodik azzal, hogy mi lenne, ha kikérné az örökség neki járó részét, és elhagyná az atyai házat. E gondolat pusztán felvetése is fájdalmat okozna az Atyának, amit nem lehetne egy egyszerű elnézést kéréssel elintézni, s a fiúnak akkor is bocsánatot illene kérnie tőle, ha végül mégsem menne el.

A szavakkal nem lehet játszani. Az elnézést kéréssel és a bocsánatkéréssel sem. Ha valaki ezeket mint udvariassági formulákat használja, s közben előre furakodik a sorban, vagy a másik szavába vág, esetleg jól ledorongolja, pusztán nyelvi szinten tartja meg az illem diktálta szabályokat, viselkedésével azonban ellentmond szavainak és az illendőségnek is.

Ez a fajta szóhasználat és magatartásforma inkább az idősebb fiú lelkületének felel meg, amellyel öccse hazatéréséhez viszonyult. Lássuk csak, hogyan használhatta a bocsánatkérés kifejezéseit saját jogainak hangsúlyozására. Az idősebb fiú kint volt a mezőn. Hazafelé jövet hallotta a muzsikát és a táncot. Hívta az egyik szolgát, és megkérdezte, mi történt: „*Elnézést, mi történik itt?*” „Megjött az öcséd – felelte – és atyád leölette a hizlalt borjút, mert egészségben visszatért.” Erre az megharagudott és nem akart bemenni. Atyja kijött és kérlelni

kezdte. De az így szólt: „*Bocsánat*, annyi esztendeje szolgállok neked, soha meg nem szegtem parancsaidat, de te egyetlen gödölyét sem adtál nekem, hogy barátaimmal mulathattam volna. Azért *elnézést* kérek! Amikor meg ez a te fiad, aki vagyonodat parázna nőkre tékozolta, megjött, mindjárt leöletted a hizlalt borjút.”

Az eredeti szentírási szövegnek ez az udvariasra hangolt változata mintha segítene azonosulni az idősebb fiúval, jogosnak tüntetve föl igazságérzetéből fakadó fölháborodását. Pedig ezek itt csak retorikai eszközök, melyek arra szolgálnak, hogy agresszivitását, gyűlöletét úgy-ahogy palástolják. Az Atya és a kisebbik fiú rég nem itt tart már. Egy új világba léptek be, amelyről az idősebb fiú semmit sem tud. Ő még kívül van, odakintről hallja a zeneszót és a táncot, az öröm hangjait, s ez idegesíti, mert irigységgel tölti el.

Mennyi hasonló magatartásforma van, amely bocsánatkérésnek és bocsánatnak látszik, de semmi köze hozzá! A merőben külsődleges bocsánat után a következőkben a különféle belső indíttatásból fakadó megbocsátási kísérleteket vesszük sorra.

4. Az igazi megbocsátás felé

A külső világból a belsőbe lépve próbáljuk megközelíteni azt az eseményt, amikor az ember a másikkal tényleg meg akar bocsátani, föl akarja menteni, segíteni akar neki. Először nézzük annak a szempontjából, aki megbocsát. Háromféle megbocsátási módot látok.

Van egy pedagógiai, nevelői célzatú megbocsátás. Ha valaki tanítvány, akkor legyen olyan, mint a mestere. Nem méltó a tanítvány névre, ha nem akarja átvenni azokat az értékeket, melyeket tanítója képvisel. Ha kezdetben a tanítvány elesik, megbotlik, hamar bocsánatot nyer. Ennek a megbocsátásnak célja van, valamit el akar érni, nevelni akarja a másikat. Minél inkább előrehalad a növendék, annál nehezebben nyer hibájára bocsánatot. Egyre kevésbé elnézők vele, egészen addig, hogy ha végképp nem tud megfelelni az elvárásoknak, akár ki is teszik az intézetből, hiszen a nevelésnek az a célja, hogy minél tökéletesebben átvegyen egy értékrendet. Ez a fajta megbocsátás a javítás szándékának perspektívájában értelmezhető, kitűzött célja és meghatározott feltételei vannak, különben elveszítené erkölcsi alapját. Tehát csak akkor adható, ha a növendék javulási szándékot mutat, ellenkező esetben a hiba, bűn legalizálása volna. Amikor pedig a növendék kikerül a nevelő keze alól, egyáltalán nincs többé kitől elfogadni a bocsánatot. Mint ahogy maga a nevelő is saját magát oldozza fel, ha hibázik. Könnyű belátni, hogy a tékozló fiúnak nem efféle megbocsátás kell. Ha beletekintenénk az ember mélységeibe, megtalálnánk benne a mélységes vágyat az igazi megbocsátás után, amely nem más, mint az Isten utáni sóvárgás. Isten nem nevelni akar bennünket a megbocsátásával, hanem szeretni. Ebbe tudunk belenőni, észrevétlenül azonosulva egy értékrenddel, feltételek és szankciók nélkül.

A másik fajta megbocsátás az orvosszakértői felmentés. Akkor beszélünk erről, ha egy bizonyos bűncselekmény elkövetőjéről megállapítják, hogy nem felelős a tettéért, hanem külső vagy belső körülmények áldozata. Mondjuk örült. Az ilyentől elveszik azt a nagy kincset és súlyos terhet, ami a felelősség, s elveszik tőle a büntudatot. A bűnös tehát annál könnyebben nyeri el ezt a fajta „megbocsátást”, minél súlyosabb a diagnózis. Márpedig mindenki örült egy kicsit, abban az értelemben legalábbis, hogy tetteit, döntéseit meghatározzák a külső körülmények. Aki azonban erre hivatkozva tagadná az ember döntési szabadságát, az determinizmust vall, amely valójában az igazi bűn tagadása, és rejtett, hazug formája az önfeloldozásnak, hiszen úgy akar segíteni az emberen, hogy eleve fölmenti a felelősség alól, mondván, mindenért a környezete, az örökölt tulajdonságai, a neveltetése stb. a felelős. Az Úr Jézus is beszél orvosról és betegről a megbocsátás vonatkozásában, de ott nem orvosszakértői felmentésről, hanem valóságos gyógyításról van szó. S igaz, hogy gyilkosairól azt mondja: „*Nem tudják, mit cselekszenek*”, de ezt nem kívülállóként, hanem áldozatként, s nem szakértői véleményként, hanem imádságként mondja. (Amikor Péter apostol pünkösdi beszédében ezt mondja: „*Az élet szerzőjét megöltétek*”, szó sincs arról, hogy fölmentené őket tudatlanságuk miatt, hiszen mindnyájan tisztában voltak vele, hogy amit tesznek, gyilkosság.) Az Atya sem vette el a tékozló fiú felelősségét, s nem azt mondta, hogy örült voltál és most kigyógyultál az örültségből, hanem azt, hogy halott voltál és feltámadtál. Valóban elvesztél, és ezért felelős vagy, de íme, megtörtént a csoda, visszakerültél.

Harmadszor van az államfői kegy, az amnesztia. Azt mondja erről Machiavelli, hogy ha az állam vezetője mértékkel gyakorolja, s egyetért vele a társadalom is, akkor ezzel erősíti a törvényeket, és nem fogja lazítani, nem fog bátorítani a bűnre. Ha viszont túl sokakat részesít benne, az fölbátorítás lenne a bűnre. Persze, ne hatódjunk meg túlságosan az amnesztiát adó kegyelmességétől és szívjóságától. Mert minden látszat ellenére ez a fajta „megbocsátás” sem feltétel nélküli, hiszen ezzel a mindenkori hatalom mintegy megnyerni, lekötöztetni akarja

magának a „megtévedt bűnöst”. Például úgy, mint a kádári diktatúrában: „Most amnesztiát kaptál a nagy októberi szocialista forradalom emléknepjén, de ha kijössz a börtönből, akkor ez a rendszer fogad, és te megígéred, hogy jó fiú leszel”. Itt értjük meg azt, hogy nem is olyan egyszerű elfogadni mindenféle bocsánatot. Az Atyaisten nem amnesztiát adott Jézus kereszthalálának érdemeiért, ahogy egyes keresztény felekezetek tartják. Vagyis nem arról van szó, hogy Isten ezt mondta: „Igaz, hogy bűnösök vagytok, és azok is maradtok, de én Jézust nézem, nem a ti bűneiteket, és az ő kedvéért eltekintek a büntetéstől. Ti pedig cserébe legyetek szívések elfogadni, amit Jézus rólam hirdetett.”

Az amnesztiát lehet elfogadni és vissza is lehet utasítani. Aki elfogadja, mint a hatalom kegyét, ezzel lemond arról, hogy kitartson ártatlansága hangoztatása mellett, hallgatólagosan elismeri, hogy bűnös. A túlélés érdekében kapitulál, lemond érveiről, és elismeri a fennálló rendszert. Sejtjük, hogy e kegy elfogadása meglehetősen dicstelen helyzetet teremt. A halálra ítélt mintha meghalt volna, s most egyszerre feltámadt, újra él – igen, csak éppen a hatalom kiszolgáltatottjaként, egy életre lekötözve. Aki ilyen kegyet elfogad, annak önmagát bizonyos fokig meg kell vetnie. Ezért lett volna abszurdum, ha a magyar katolikus Egyház azt kérte volna a kommunista rendszertől, hogy mentse föl, rehabilitálja Mindszenty bíborost. Az Egyház soha nem kérte a római császároktól a vértanúk rehabilitálását, hanem kitartott igazuk hangoztatása mellett, és megtérésre szólította fel a hatalmon lévőket. Aki visszautasítja az amnesztiát, úgy gondolja, hogy nem az életben maradás a legfontosabb. Ha csak olyan életet kapna, amely ellenkezik értékrendjével, amelyhez legbensőbb lényegét meg kellene tagadnia, akkor abból nem kér. Ahogy Morus Tamás mondta az utolsó szó jogán halálos ítéletének kihirdetésekor: „*Én hűséges alattvalója vagyok a királynak... Nem teszek semmi rosszat, nem mondok semmi rosszat, nem gondolok semmi rosszat. És ha ez nem elég ahhoz, hogy az embert életben tartsa, akkor őszintén szólva nem is kívánok élni.*” (Róbert Bolt: *Kinek se nap, se szél*) Nem az életben maradás a legfőbb érték, hanem a személyes méltóság megőrzése minden helyzetben.

Az előbb tárgyalt megbocsátási kísérletekben közös, hogy a bocsánat valamely feltételhez kötődik, s elfogadása az egyén részéről önfeladással jár. Az ilyen bocsánat elfogadása praktikusán lehet hasznos, erkölcsileg azonban igen gyakran bukást jelent. Az igazi bocsánatnak nincsen célja, nem húzódik meg mögötte hátsó szándék, és teljesen ingyenes. De vajon lehetséges-e egyáltalán ilyen bocsánat itt a földön? Jézus szavával ismét csak azt válaszolhatjuk, hogy *embernek ez lehetetlen, de Istennek minden lehetséges.*

A belső világból ezért most még tovább, a transzcendensbe, az isteni világba lendülünk. Először szembesülünk a megbocsátás erkölcsi lehetetlenségével egy bizonyos szinten, majd felsejlik a megbocsátás reménye, végül rátalálunk e megbocsátás forrására, az Atyaistenre.

Vegyünk például egy súlyosabb esetet: megölték a testvéremet. Van-e jogom megbocsátani a gyilkosoknak? Felhatalmazott-e erre engem valaki? Nem, a bocsánat árulás lenne részemről, amivel mintegy másodszor is meggyilkolnám testvéremet, s nem volna többé jogom azt az ügyet sem védeni, amiért őt megölték. A gyilkos joggal számíthat a bosszúra, s nincs alapja bocsánatot kérni a meggyilkolt testvérétől, hiszen csak magától a meggyilkolttól kérhetne bocsánatot, akit azonban éppen azért ölt meg, hogy ne kelljen bocsánatot kérnie. Íme, az emberiség be van zárva a saját bűnébe. Egymás között elintézhetetlen ügy, az ateista humanizmus csődje. Az emberiség ellen elkövetett gyilkosságok azért is megbocsáthatatlanok, mert a gyilkosok embertársaikban az embert ölték meg, éppen azt, ami által bocsánatot nyerhettek volna. Tettükkel önmagukat zárták ki az emberi társadalomból, s oda senkinek sincs joga visszavenni őket. Ez a bűn elévülhetetlen, hiszen a bűnös emberi természet sem évül el, s a halottak nem kelnek életre. Ha most a gyilkosok bocsánatot nyernének, ez tettük igazolása volna.

Ez magyarázza, hogy még a mindenható Isten számára is van megbocsáthatatlan bűn. Az, amelyet Szentlélek elleni bűnnek nevezünk, s amelynek formái különbözők lehetnek, lényege

azonban egy: a bűnös nem akar bocsánatot kérni, nem akar gyökeresen megtérni, hanem csak amnesztiára, felmentésre vágyik. Ilyet azonban Isten nem adhat.

Maga az egymást évezredek óta gyilkoló emberiség lelkiismereti helyzete is tragikus: ha két egymás ellen vérbosszút esküdött család tagjai nem bocsátanak meg egymásnak, előbb-utóbb kiirtják egymást, ha viszont egyszer csak az unokák megbocsátanak, hűtlenül elárulják meggyilkolt szeretteiket. Az ősi pogány tragédiák világa ma is létező emberi valóság.

Mégis, nem teljesen lehetetlen az emberek közötti megbocsátás, de csak ha felismernek és elismernek egy bizonyos evangéliumi tapasztalatot. Ez pedig abban áll, hogy a megbocsátás kiindulópontja nem a jó lelkiismeret gögje, amely kegyet gyakorol, hanem egyfajta alázat, belátás, hogy eleve alanya és tárgya vagyunk egy velünk született természetes törvénynek, amely kodifikálja számunkra és követeli a bosszúállást éppen a szeretetnek a nevében, amellyel szeretteinket szeretjük. Ha szeretek valakit, mindenáron meg akarom menteni, még azok halála árán is, akik veszélyt jelentenek rá. Az ilyen, úgynevezett jogos bosszú persze óhatatlanul magával hozza az ártatlanok elleni atrocitásokat is. Minden háború szennyes, és mindnyájan bűnösök vagyunk. „Az vesse rá az első követ, aki bűn nélkül való!” (Jn 8,7) – ám akkor ő is bűnössé lesz.

Azt is tudjuk, hogy csak akkor érdemeljük ki, hogy megbocsásson nekünk, ha mi nem mentjük fel önmagunkat. Az önfeloldozás a legnagyobb önbecsapás, s annál inkább érezzük a megbocsátás erejét, minél kevésbé mentegetjük magunkat. Ez azt is jelenti, hogy nemcsak a bocsánatot nyerhetjük el másvalakitől, hanem azt a képességet is, hogy valóban meg tudjunk bocsátani, annak is, aki nem bocsát meg nekünk. Ki az, aki ezt a képességet megadhatja? Természetesen nem az, aki engem visszautasít, ez csak maga a kegyelem lehet, amely fölötté áll kettőnk konfliktusának. Az a képesség, hogy szeressük barátunk ellenségét, anélkül, hogy elárulnánk barátunkat, olyan erő, amely túlhaladja a gyűlölet és szeretet antagonizmusát. És éppen ez a bocsánat egy őseredeti, előre nem látható, meghatározhatatlan szeretet forrása lesz, amely mindenestül felülmúlja a bennem és a másokban lévő gyűlöletet. Az ellenség szeretete egyáltalán nem természetes. Soha nem vezethető le a barát iránti szeretetből – amely belső azonosságon, rokonszenven alapszik –, nem annak alkalmazása, kiterjesztése, hanem egészen más világból való. A gyűlöletben mindig benne van a jók és gonoszok szétválasztása, azoké, akiket szeretek, és akiket nem szeretek. Mi nem egyetemes testvériség jegyében születünk, hanem – a Szentírás szerint – a harag gyermekeiként.

Az igazi megbocsátás ezért nem a korábbi szeretet által kodifikált értékekből jön elő, amelyek ellen vétettünk, s amelyeket most újra elfogadunk. A megbocsátás új világot nyit meg, amelyet eddig nem ismertünk. Úgy is fogalmazhatnánk, túlvilág nélkül nincs bocsánat, mármint az eddig ismert szereteten és gyűlöleten túli világ nélkül. A abszolút és teljes megbocsátás ezért semmi esetre sem olyasvalami, amit törvényileg elő lehetne írni. Nem kötelesség, parancs vagy tanács, mert eleve fölötté áll a törvénynek, minden kötelességnek, elvárásnak, minden evilági moralitásnak. Az abszolút, teljes és ingyenes megbocsátás a hűség értékei fölött van, mégsem árul el senkit, a törvényes önvédelem fölött van, mégsem ítél el senkit. Feltétel nélküli, határok nélküli, kompromisszumtól és megalkuvástól mentes. Most jól látszik a kegyként gyakorolt amnesztia és az igazi bocsánat közötti különbség. Az első evilági keretek között marad, a második egy más világból való, és szétrobbantja az írott és íratlan törvények, az atyáinktól örökölt jog kereteit. A bocsánat ingyenességét az is igazolja, hogy független a másik fél megtérésétől. (Az más kérdés, hogy megtérés nélkül mit sem használ nekünk a megbocsátás. Jézus Krisztus viszont az egész emberiségnek a világ végéig szólóan megszerezte az Atya bocsánatát, még akkor is, ha senki sem tért volna meg. Ha befogadjuk ezt a bocsánatot, felismerjük Jézus örök istenségét, az Atyával való egytlényegűségét, és a Szentlelket, mint a köztük áramló örök szeretetet. Ha elutasítjuk, Isten akkor sem vonja vissza a bocsánatát, sőt talán kicsit merészen hangzik, de megkockáztatom,

hogy akkor ez a soha vissza nem vont irgalmasság és bocsánat lesz számunkra az örök kárhozat.)

Nem az az igazi megbocsátás, amely mintegy válaszként következik a megtérésre, hanem amely megelőzi még a bűnbevallást is. (Sőt Isten bocsánata még a bűn elkövetését is megelőzi. Jézus mondja Péternek még a háromszori tagadás előtt: „*Simon, Simon! A sátán kiker titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát, de én könyörögtem érted, hogy meg ne fogyatkozzék a hited, és egykor megtérvén megerősítsd testvéreidet.*” – Lk 22,31-32) A bocsánat lehetővé teszi a megtérést, de nem követeli előzetes feltételként. A bűnös egyfajta fordulatot tesz, s kezd megnyílni az új világ előtt. Ez a fordulat abszolút szabad cselekedet, ugyanakkor mindenestül a kegyelem műve.

Az igazi megbocsátás tehát nem az előbbi egységet restaurálja két személy között, nem az elveszett paradicsomot szerzi vissza, hanem csodálatos új világot tár fel. A tékozló fiú valójában nem az egykor elhagyott atyai házba tér vissza, hanem egy új, szebb, végtelenül boldogabb otthonra talál Atyjánál. Nem tudjuk, mit jelent így megbocsátani, amíg a kegyelem hatására meg nem tesszük. Az ilyen megbocsátás kegyelmi tapasztalata nélkül viszont azt sem tudhatjuk, mit is jelent szeretni, szeretni mindhalálig.

Az igazi megbocsátás lehetetlen mindaddig, míg válaszfalat emelek magam és mások közé. A megkegyelmezés, az amnesztia, a rehabilitáció mindig lerontja a vétkesben a bűnösség érzését, és mintegy feledtetni vele, hogy mit tett. A megbocsátás ezzel szemben felemeli a bűnöst a kegyelem állapotába, szabad emberré teszi. Ez azt jelenti, hogy a megbocsátó kinyilvánítja, hogy új szövetség által elfogadja a másikat, és abszolút létét, örök életét akarja. Ez sok esetben egyáltalán nem könnyű.

Egy kijavíthatatlan büntett nem jelenti azt, hogy az azt elkövető bűnös is menthetetlen. A nürnbergi bíróság nem érezhette felhatalmazva magát arra, hogy felmentse a háborús bűnösöket. Maximilian Kolbe atya viszont valóban megbocsáthatott, mert ő az áldozatuk volt. Egyetlen apostol sem bocsáthatta volna meg Pilátusnak, Kaifásnak Jézus keresztrefeszítését, ha maga Jézus meg nem bocsátott volna nekik.

Csak akkor lehet megbocsátani, ha felfedezem, ellenségem az én testvérem, mert igaz, nem engesztelődhetek ki a gyilkossal az áldozat holtteste fölött, hiszen akkor elárulnám testvéretem, de ha sikerül olyan szintre emelkednem, amely felülmúlja az ellenségeskedés szintjét, s magába foglalja az ellenséget és testvért egyaránt, akkor lehetségessé válik a megbocsátás. Ez a szint pedig az, ha testvérem és gyilkosnak egyszerre atyja leszek. (Egy kétdimenziós világot csak egy háromdimenzióból lehet megérteni, az embert csak Isten felől.) Így történik az elmozdulás az ember belső világából a transzcendens világ felé. Az Atya megbocsáthat, hiszen fiait nem tagadhatja meg anélkül, hogy atyaságát meg ne tagadná. (Az olyan apa, aki kitagadja, megátkozza fiát, lelki halálra adja.) Az igazi atya nem tehet mást, mint hogy fölkelni napját jókra és gonoszokra egyaránt. Az Atya nem tud nem nap lenni, még a rosszak számára sem. Mindenki megvan a képesség, hiszen Isten képére teremtettünk, hogy lelki-szellemi módon atya legyünk, így válik lehetségessé az ellenségnek való megbocsátás, hiszen a megbocsátó apa a bűnös, tékozló fiú számára a végső menedék. Ha ellenségünknek meg nem bocsátunk, ezzel megfosztjuk őt az Atyától és kiközösítjük a testvérek közül.

Ez a gondolatmenet arra a meglátásra vezet, hogy a bűn igazi gyökere nem más, mint az atya félreismerése, illetve tagadása. Még merészebben fogalmazva: minden bűn rejtett apagyilkosság. Akkor viszont a megbocsátás nem egyéb, mint az Atya hiteles kinyilatkoztatása. Atya nélkül, egy végtelenül jó és irgalmas Atya nélkül nincs bocsánat. A megbocsátás atyai szerep, és egyben egy új testvériség kezdete. Ha egy ellenséges helyzetben megjelenik az igazi megbocsátás, vagyis ha testvéreim elfogadják azt, hogy én ellenségeiket is fiaimnak tekintem, ezzel ők új testvéri viszonyba kerülnek egymással, én pedig mindkét félhez hűséges maradhatok.

Sejtjük már az emberi megbocsátás szédítően magas csúcsait. Azonban úgy tűnik, ez a megbocsátás inkább utópia, mint realitás, inkább az eljövendő világhoz tartozik, mint a jelen világhoz. Mégis, valóság ez: az Evangélium szerint isteni ígéret és a mennyország elővételezése. A hamis és gyatra megbocsátási formák, amelyek a megbocsátásnak csupán gyenge utánezatai, azt sugallják, hogy az igazi megbocsátás a világ utolsó napjára van fenntartva. Ez az igazi bocsánatról való eredendő lemondás azonban olyan kapituláció, amely az emberiséget a legnagyobb rossz felé sodorja. Az igazi megbocsátás nem csupán erőszakmentesség, amely háborút indít a háború ellen. A kegyelem nem a bitófát akarja helyettesíteni, az a jelen világ rendjének összezavarása volna, hanem egy gyökeresen új világot épít, s már itt a földi életben ebbe az új világba emel be. Az igazi megbocsátás sohasem a gyengék műve, hanem az „erőszakosoké”: azoké, akik magukon erőszakot véve jutnak be ebbe az új világba. Azaz a megbocsátás a történelem erőivel szemben áll, ugyanakkor föléje is emelkedik.

De továbbra is megválaszolatlan a kérdés: vajon ez a tiszta megbocsátás nem egy néha-néha felvillanó tapasztalat csupán, amely a mindennapok kíméletlen harcai közepette gyakorlatilag nem érvényesül? Gondoljuk meg: minden igazi, mély emberi találkozás lehetőséget ad, hogy a „megbocsátás városába” lépünk, hiszen két ember találkozása, tiszta, érdek nélküli közeledése máris egyfajta testvéri, baráti szövetség felajánlása lehet. A vetélkedés, féltékenykedés később ezt megronthatja, ha beengedjük a kapcsolatba, a kezdet azonban a legtöbb esetben tiszta. Pontosan erre az első tapasztalatra alapozva jelenthetjük ki, hogy igenis lehetséges itt a földön két ember, illetve az emberek két csoportja között olyan testvéri találkozás, amely az előbb említett új világot nyitja meg számunkra. A kérdés csak az, hogy akarnak-e ebben a világban maradni? Hiszem, hogy lehetséges olyan közösség a földön, amelyet az abszolút megbocsátás tart fenn, amely arra is képesíti e közösség tagjait, hogy a megbocsátást valamiképpen másoknak is felkínálják.

Ilyen eszkatologikus közösség Krisztus Egyháza, az örök isteni megbocsátás szentségi jele és elővételezése. Erőszaktól fenyegetett világunkban elsősorban létével, és nem tevékenységével hirdeti az evangéliumot. Ezért helyettesíthetetlen szerepet tölt be, a kegyelemből ad előízt, már tisztán az emberi tapasztalat síkján is. Amint a *visio beatifica* elővételezése az egyén életében a csodás látomás, elragadtatás, közösségi szinten ugyanez lehet a találkozás olyanokkal, akiknek valóban egy a szíve-lelke. Az ilyen közösség, testvéri és baráti szövetség előre hirdeti és megvalósítja a háború és gyűlölet nélküli világot, a megbocsátás készsége és állandó gyakorlása által nem gyengeségről, hanem óriási erőről téve tanúbizonyságot. A harmadik évezredben nem lehet más az Egyház feladata, mint hogy még inkább Egyház legyen: Isten atyai szeretetét közvetítve az új, örök közösséget építse testvér és testvér között.

5. Jézus imádsága mint Atyjához tartozásának kinyilatkoztatása

Abban az órában Jézus kitörő örömmel dicsőítette Istent a Szentlélekben, ezekkel a szavakkal: „Dicsőítelek, Atyám, ég és föld Ura, mert elrejtetted ezeket a bölcsék és okosak elől, és kinyilatkoztattad a kicsinyeknek. Igen, Atyám, így tetszett neked. Mindent átadott nekem az Atya. Senki sem tudja, hogy ki a Fiú, csak az Atya; és azt sem, hogy ki az Atya, csak a Fiú, és akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni.” (Lk 10,21-22)

Máténál így olvashatjuk: *„Senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya, s az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú, és az, akinek a Fiú kinyilatkoztatja.” (Mt 11,27)* És ezután mondja az Úr Jézus: *„Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik terheket hordoztok, én megkönnyítelek titeket.” (Mt 11,28)* Az egész evangéliumi kinyilatkoztatásnak, sőt az egész Ábrahámmal kezdődő kinyilatkoztatásnak, mindannak, amit Isten mondani akar az embernek, a lényege és középpontja az Atya kinyilatkoztatása a Fiúban, Jézusban. Jézus ezzel, csakis azzal tud könnyíteni életünk terhein, azzal tudja megédesíteni számunkra a mindennapi kereszthordozást, hogy kinyilatkoztatja, hogy az Isten Atya, és megengedi, hogy behallgassunk az Atyához intézett imádságába. Ez az ő vigasztalása, más vigasztalást nem tud és nem is akar adni erre a földi életre.

Talán mindeddig átsiklottunk az evangéliumnak azokon a drága ígén, melyek beszámolnak arról, különösen Szent Lukácsnál, hogy Jézus sokat imádkozott. Pedig a názáreti Jézusnak valójában ebben az állandó Atyához fordulásban van a legmélyebb identitása. Buddha, Konfucius, Mohamed soha nem volt ilyen kapcsolatban az Istennel. Ebben Jézus egyedülállóan eredeti, a legvonzóbb példa, egyszersmind mindüinktől messze lévő és idegen is. Enélkül beszélni Jézusról annyi, mintha nem is róla beszélénk. Ha történészek és teológusok elhallgatják azt, hogy Jézus számára ki volt az Isten, és Isten számára ki volt Jézus, akkor a Názáretiről lényegében semmit sem mondanak. Akkor valaki másról beszélnek, aki viszont engem a legkevésbé sem érdekel.

Ez az Istenhez tartozás mindenki mástól megkülönbözteti őt. Még édesanyját is megdöbbeníti, aki pedig a legtöbbet tud róla, hiszen ismeri csodás fogantatását. Mégis, amikor tizenkét évesként Jézus így nyilatkozik: *„Miért kerestetek? Nem tudátok, hogy Atyáméiban kell lennem?” (Lk 2,49)*, Szent Józseffel együtt nem érti, hogy mit akar ezzel mondani. Majd a názáreti évek, évtizedek után – ahol rejtetten ugyan, de továbbra is az Atya dolgaiban volt – megkeresztelkedésekor Szent Lukács említi, hogy miközben imádkozott, megnyílt az ég, és az Atya szólt hozzá. Az ezután következő negyvennapos böjtje is az Atyával való bensőséges együttlét. Érte megy ki a pusztába. Nyilvános működését szintén végigkíséri az imádság, vagyis az állandó párbeszéd az Atyával. A szentek és misztikusok is sokat és nagy odaadással imádkoztak, Jézusban azonban olyan elemi szomjúság van az imádságra, az Atyával való együttlétre, hogy az apostolokat is megdöbbeníti. Egész éjszakákat tölt imádságban. A másik, ezzel összefüggő dolog, ami szintén meglepi őket, ahogyan az Atyáról és az Atya országáról beszél. Valójában másról soha nem is beszél. Szenvedése idején kétszer halljuk imádkozni. Az Olajfák hegyén: *„Atyám, hogyha lehetséges, müljék el tőlem e pohár, de ne az én akaratom legyen, hanem a tiéd” (Lk 22,42)*, és a Golgotán: *„Atyám, kezedbe ajánlom az én lelkemet.” (Lk 23,46)* De ekkor már a templom kárpitja közepén kettéhasadt, vagyis leomlott az utolsó válaszfal, amely az emberek elől eltakarta Isten igazi arcát. Kinyílt a Paradicsom kapuja, lehet látni az Istent testben, a négy szeg foglalatában. *„Mert aki engem lát, látja az Atyát.” (Jn 14,9)*

Tehát Jézus szüntelenül imádkozik, és imádságából hármat őriztek meg számunkra a szinoptikus evangéliumok. Egyszer örömeiben ujjong fel, kétszer pedig szenvedésének iszonyatos mélységeiből kiált az Atyához. Már ebből is tanulhatunk, hogy örömeiben és szenvedésében öhozzá fordul. Az élet öröme Jézus számára akkor teljes, ha azt megosztja az Atyával, ha hálát ad neki, az élet szenvedése pedig csak akkor elviselhető, ha Atyja akaratát keresi és találja meg benne.

Érdemes megfigyelnünk, hogy mikor szoktunk igazán szívből imádkozni, örömeinkben-e, vagy szenvedésünkben? Azt hiszem, bátran hivatkozhatom az emberi szív egyetemes tapasztalatára, amely szerint legőszintébben akkor imádkozunk, amikor a keserűség óráiban, kilátástalan helyzetünkben a kétségbeesés szélén szinte az utolsót kiáltjuk Istenhez. Így van ez a bűnös ember esetében, erről maga az Írás is tanúskodik. Még a legnagyobbakra is igaz, például Dávid királyra, aki mikor belátja bűnét, és eléri a büntetés, felkiált: „*Könyörülj rajtam, Isten!*” Vagy Illés próféta a pusztában: „*Vedd magadhoz lelkemet, én sem vagyok különb atyáimnál.*” De gondolhatunk Jeremiás imádságaira, siralmaira is. Mindig a kilátástalan helyzetben kiáltunk a leghitelesebben, egészen beleadva magunkat az imába, s ilyenkor úgy tudunk szólni Istenhez, mint Atyához. Ez annyira így van, hogy sok esetben még a nemhívók szíve mélyéről is felszakad egy fohász, amikor bajban vannak. Az elfojtott imádság a végveszélyben feltör az emberi szívből, és mint a kisgyermek anyja vagy apja után, úgy kiált föl a magát eddig ateistának valló ember is: „Istenem, segíts meg!” Tulajdonképpen gyönyörű imádság ez, mert teljesen hiteles és igaz. A végveszélyben a hívó ember is abbahagyja a könyvből tanult imádságok mondását, és elkezd kiáltani. Ezzel a kiáltással kezdődik a szentmisénk is: *Kyrie eleison!*

Az az emberiség tudatalatti meggyőződése, hogy a megoldhatatlan helyzet, a lehetetlenség Istenre tartozik. „*Embernek ez lehetetlen* – mondja Jézus –, *de Istennek minden lehetséges.*” Ha nem lenne bennünk az Istentől belénk ültetett ösbizalom, hogy egyszer minden jó lesz, akkor az öngyilkosság volna az egyetlen értelmes megoldás. Az ember jó értelemben vett ösztönös cselekedetei azonban leleplezik, hogy Isten képmása vagyunk. Amikor ugyanis látja, hogy nem lesz minden jól, hogy már-már minden összeomlik, akkor hirtelen azt mondja az ember: „Istenem, segíts!”, elárulva ezzel, hogy az a bizonyos ösbizalom nem valamire vonatkozik, nem a sorsra, nem a „majd valahogy lesz”-re, nem a nagybetűvel írt Létezésre, nem a világenergiákra, hanem Valakire: arra, akit mindenki úgy nevez, hogy Isten. Igenis, a szíve mélyén a magát ateistának valló párttitkár is tudja, hogy kihez szól ilyenkor. Ne kicsinyeljük le tehát azt a tényt, hogy akkor kiáltunk szívből Istenhez, ha nagyon nagy bajban vagyunk. Fölséges emberi tett ez, sőt talán az egyetlen igazán mély emberi tett. Éppen ezért áldott helyzet az életünkben, amikor senkire se számíthatunk, mert akkor látjuk meg, hogy kicsoda az Isten.

Ugyanakkor ez jelzi Istennel való kapcsolatunk egyoldalúságát, sebeztségét és imádságunk gyöngeségét is. Mert ha van Valaki, akire egyedül lehet számítani a legvégső helyzetben, akkor ez azt bizonyítja, hogy az a Valaki akkor is a legvégső és egyetlen menedék, amikor a dolgaink jól mennek. Nem az a szégyellni való, ha valaki bajában Istenhez kiált – a lenézni való és gyalázatos, következtelensége és megalkuvása miatt embertelen tett ezután következik. Tudniillik, ha egyszer csak megoldódik a kilátástalan helyzet, elmúlik a végveszély, akkor sokan egyszerűen elfelejtjük Istent, akihez kiáltottunk. Nem az a legnagyobb bűn, hogy a párttitkár keményen és nyíltan káromkodott, majd pedig súlyos szívmitéte előtt többek füle hallatára Istenhez fohászokodott, hanem az a legnagyobb bűn, ha a sikeres műtét után nem folytatja az imádságot. Az, hogy esetleg többé nem káromkodik, csak még inkább vádolja őt, mert ezzel kifejezi, hogy Istenhez való egzisztenciális kiáltásának eseménye óta megmaradt az emléke arról, hogy kicsoda az ő számára az Isten, tudatos életében mégis elfelejti ezt az Istent. Ha egyszer is felszakadt belőled a kiáltás, hogy „Istenem!”, úgy, ahogyan Illés, Dávid és a többiek, kicsinyek és

nagyok szíve mélyéről felszakadt, de utána többet nem szólítottad meg őt, magad teszed menthetetlenné önmagadat, mert szíved legmélyebb tapasztalata ellen élsz.

Nem kis bűn ám az, amit oly sokan gyónnak újra meg újra, hogy nem imádkoztam. Belegondolsz?

Ritkább eset, hogy valaki örömeiben följugg és dicsőíteni kezdi Istent, az Atyát. A mi nagy bajunk egyik oka, hogy életünk kicsi és nagy örömeiből egyszerűen kimarad az Isten. És így az öröm ablakai, ajtói bezárulnak, és az öröm, amely végtelenséget ígért, füllesztő börtöncella lesz. Márpedig az igazi öröm és az igazi boldogság természeténél fogva transzcendens valóság, vagyis mindent át akar lépni, az egész világot, minden láthatót és felfoghatót, s az abszolút Létezőre, a végtelen, örök és teljes életre irányul. Ezért is érezzük, amikor először találkozunk valakivel, aki igazi szerelemre gyújtja a szívünket, hogy ez az érzés kozmikus méretű, túlhaladja ezt a világot. Akkor megízleljük az „*interminabilis vitae tota, simul et perfeda possessio*” boldogságát. (Dr. Bánhegyi Jób, azaz Jób bácsi, a magyartanárunk egyszer az óra közepén hirtelen így szólt: „Hát maguk nem tudják, hogy mi az az örök élet?” És elmondta ezt az ásatagnak tűnő skolasztikus meghatározást: „A vég nélküli élet teljes, egyszeri és tökéletes birtoklása.” Délutáni séta a Rába-parton egy hosszú és nehéz tanítási nap után. Messze még a húsvéti szünet... tavaszi nedvek kesernyés szaga... a keksz- és ostyagyár édes nápolyiillata... és mindezeket túl ott az Isten, aki mindent betölt! A végtelen élet... Láttam, hogy a többi társam is elcsodálkozott. Kamasz testek és agyak, de romlatlan és fogékony szívek! Mindnyájunkat megérintett ez a mondat: a vég nélküli élet teljes, egyszeri és tökéletes birtoklása!)

Az ember öröme és boldogsága itt a földön elviselhetetlen lenne egy személyes Isten nélkül. Elviselhetetlenebb, mint a kilátástalan és tragikus helyzet. Miért? Mert a kilátástalan és tragikus helyzetben legfeljebb behunyom a szemem, összeszorítom a fogam, és csak pár pillanat a szenvedés, azután mindennek vége van: nekem is, a fájdalomnak is. De itt, a földi boldogságban csak az öröme lesz vége, nekem nem, és végig kell nézmem, ahogy elmúlik, szertefoszlik, pedig örökkévalóságot ígért. Az öröm és a boldogság, ha nem csap föl az égre Istenig, akkor bizony pervertálódik, megromlik. A zoltáros éneklí: *Mily édes volt a barátságunk, együtt mentünk az Úr házába!* Ha nem az Úr házába mentek együtt, halálra van ítélve a barátságok és annak boldogsága. Ha egy emberi kapcsolatban nincs jelen Isten dicsérete, az a kapcsolat halálra van ítélve. De még ha együtt mennek is az Úr házába, akkor is előfordulhat, hogy barátságuk megsebződik. Miért? Mert nem ott találtak egymásra, ahol az örökkévalóság van: az Istenben. A pogányságból megtért öskeresztények nagyon jól tudták, nekünk azonban újra föl kell fedeznünk, meg kell tapasztalnunk, hogy a mindenkori pogányság, legyen antik vagy modern, az örömből alaposan levizsgázott. Mert az ókor nagy bölcselői és költői megsejtették, hogy az emberi szívbe fölhatoló boldogság végtelen felé nyílik, de nem tudták – és a mai pogány boldogságtechnikák sem tudják – megadni az embernek azt a távlatot és kiteljesedést, amit a személyes Istennel való kapcsolat boldogsága jelent.

Nem okvetlenül betanult imaszövegeket kell mondani örömünkben, nem is kegyes fölsóhajtásokat. Inkább egyfajta intenzív figyelem kell a boldogság perceiben, annak tudatosítása, hogy mindaz a szép és jó, amiben részünk van, a végtelenre mutat. Annyira, hogy maga a földi öröm tárgya csak ugródeszka, melyen dobbantunk egyet, és már repülünk is az Atyához. Még az öröm érzésétől is elrugaszkodunk, és a minden örömet, boldogságot fenntartó, táplálni tudó végtelenre figyelünk, aki maga az Isten. Szinte el kell felejteni a konkrét okot, amely kiváltotta a jogos és tiszta örömet. A konkrét öröm lehetőségét fölhasználva, a hála szárnyain az Atyához kell repülni. (Azt hiszem, ez az értelem legmélyebben megérintő, boldog, repülésről szóló álmaimnak is). Persze, túlságosan megszoktuk, hogy itt a földön nincs végtelen boldogság, és ezért beérjük a mindenkori élményekkel, egyszer volt érzéseket, élményeket kergetünk, és már nem merjük gyermeki

szívvel követni az ősi irányt, az örömről túl, a végtelen felé. Lényeges tehát a hála. Hála azért, hogy a kicsi és mulékony öröm mögött van egy örök tény: a nevem föl van írva az égbe. (A kis Lisieux-i Teréz meg is találta a csillagok formázta T betűt, nevének kezdőbetűjét az égbolton.) Ez azt jelenti, hogy mindnyájunk neve benne van Istennek, az Atyának a szívében. Figyeljük csak meg, mit tanít Jézus az örömről, még mielőtt ő maga fölujjongna és örömeivel az Atyához fordulna:

Amikor a hetvenkettő visszatért, örömmel mondták: „Uram! Még az ördögök is engedelmeskednek nekünk a te nevedben!” Ő azt felelte nekik: „Láttam a sátánt: mint a villám, úgy zuhant le az égből. Íme, hatalmat adtam nektek, hogy kígyón és skorpiókon járjatok, s minden ellenséges hatalmon, és semmi sem fog ártani nektek. De ne annak örüljétek, hogy a lelkek engedelmeskednek nektek, hanem annak örüljétek, hogy nevetek fel van írva a mennyben.” (Lk 10,17-20)

Az öröm tehát végtelenséget ígér. Ezért az ember meg is próbál egyfajta eksztázist, az öröm által megkísérli, hogy kilépjen önmagából, testéből, pszichéjéből, aktuális életkörülményeiből, ebből a világból. Három irányban történhet ez a próbálkozás.

Az első: lefelé, az animalitásba, az állati szintre, az ösztönvilágba. Az állat, persze, „tisztességes” és „erkölcsös”, amikor ösztöneinek engedelmeskedik, az ember viszont, ha pusztán ösztönlényként él és a személyes szeretettől elszakítva keresi a boldogságot, mélyen alatta marad az emberi méltóságnak. Az ősi és mai karneválokban, diszkókban, szilveszterezésekben, farsangolásokban és házibulikban, amelyek orgiába csapnak át, az ember azért örjög, azért issza le magát vagy nyúl a kábítószerhez, mert eksztázist, végtelenséget keres. Hogy ez hamis út, abból is látszik, hogy nem talál boldogságot, még örömet sem, csak gyönyört, melybe belebonyolódik, megcsömörlik, végül széthullik. Van horizontális próbálkozás is, amikor az ember nem magának keresi csupán az örömet, hanem szeretné azt megosztani valakivel. Ám ennek az osztozásnak határt szab mindkettőjük véges, korlátozott és gyarló emberi mivolta, az öröm viszont a végtelenre mutat. Az igazi öröm ezért csak Istennel, illetve Istenben osztható meg. A szentek magányossága nemcsak abban állt, hogy nem értették meg őket a kortársaik, hanem mindenkifölött abban, hogy örömeiket nem tudták megosztani senkivel. Ezért lehetett nagyon boldog Szent Ferenc, amikor találkozott Szent Lajos királlyal. Egyikük sem szólt egy szót sem, csak némán átölelték egymást. Mindkettő talált valakit, akivel megoszthatta az Istentől való, megoszthatatlannak tűnő, végtelen örömet. És végül van a vertikális, fölfelé irányuló eksztázis, amelybe Jézus vonja, sodorja bele a tanítványait: *Abban az órában Jézus felujjongott a Szentlélekben, és így szólt: „Áldalak téged, Atyám, mennynek és földnek Ura...” (Lk 10,21)* Jézus az Atyához lép ki, ez az ő eksztázisa.

Persze, életünket általában nem a szorongatások, kilátástalan helyzetek, illetve az öröm végtelenbe nyúló tapasztalata jellemzik, hanem leginkább az úgynevezett „szürke hétköznapiak”. Az Olajfák hegyi szenvedés órájában fölkiálthatunk: „*Atyám, ha lehetséges...*”, és ilyenkor megismerjük az Atyát. Jézus is megtapasztalta, hogy szenvedésében hiába megy az apostolokhoz vigasztalásért: alva találta őket. Jézust, mint ahogy minket is, végső soron csak a mi Atyánk tudja megvigasztalni. A Tábor hegyi ragyogásban is fölujjonghatunk, és mondhatjuk: „*Áldalak téged, Atyám...*” De hogyan lehet hitelesen imádkozni a mindennapokban, a folyamatos egyhangúság közepette?

Azért kerül veszélybe a hiteles imádságunk a hétköznapiak sodrában, mert Istennel, a teremtő Atyával való kapcsolatunk igazában csak a végveszélyben és az Öröm legfényesebb óráiban ragyog fel a maga teljességében, mint „egy szükség”. Ha ezek elmúlnak, akkor azt hisszük, hogy Isten megváltozott, már nem figyel ránk, nem vagyunk fontosak neki. Pedig Isten ugyanaz marad, akinek megismertük a rettenetes sötét éjszakán, amidőn csak hozzá

lehetett kiáltani, s akit megpillantottunk boldogságunk gyönyörűsége és félelmetes magányában. És a mi Urunk azt tanítja, hogy „szüntelenül imádkozzatok”, illetve hogy imádkozni kell és nem szabad belefáradni. Ez azonban csak úgy lehetséges, ha a két szélsőséges helyzetben megtapasztalt Istent, a nyomorúságunk és teljes elveszettségünk helyzetében megpillantott Atyát, valamint örömeink végső forrását és célját nem feledjük el. (Általában, persze, jobban megjegyezzük a végső szükség és szorultság állapotában meglátott Atyát. Aki már borult föl autóval, és biztosra vette, hogy meg fog halni, az tudja, miről beszélek.)

A tékozló fiú sem ismerte atyját, amíg otthon volt. Nem ismerte akkor sem, amikor örökségét kikérte tőle, nem ismerte, amikor elindult úgymond fölszabadulva, nem ismerte, amikor parázna nőszemélyekre költötte vagyont, s nem ismerte, amikor elszegődött disznópásztornak. De megismerte abban a végtelen nagy rettegésben, amelyet az éhezés váltott ki belőle. Nem kellett volna idáig elmenni, elég lett volna látnia a létezés végső és alapvető valóságát, hiszen Isten mindannyiunknak megadta hozzá a szemet. Mégsem látta, mint ahogy oly sokszor mi sem látjuk. A hétköznapiok kísértése, hogy nem vesszük észre, nem vesszük komolyan: Isten a mindenünk. Elfelejtjük Isten igazi arcát, akihez egyedül érdemes, értelmes dolog kiáltani.

Akkor hát mit tegyünk? Talán idézzük elő mesterségesen ezeket a szélső helyzeteket? Az öröm állapotát, amikor közel éreztük magunkat hozzá? Ez jellemző az eksztatikus vallásokra, és egyes irányzatokra a katolikus Egyházon belül is, melyeket én nem szeretek. Ne ajzzuk föl magunkat, vallásosan sem. A katolikus keresztény liturgia a zsidó liturgia folytatása és beteljesítése, s szántsándékkal antiexsztatikus. Nem az ókorból örökölt öngerjesztő, ájulásba döntő dionüszoszi kultusz, hanem mintegy a lényegéhez tartozik, hogy egy kicsit „unalmas”, mert a tiszta valóság elé állít, s nem az érzékeinkre, érzelmeinkre akar hatni elsősorban, hanem az értelmén keresztül szólítja meg az egész embert. Csak semmi mesterséges ajzószer! Legfeljebb egy szép oltárkép, díszes alleluja, finom tömjénillat, ne, ne tovább! Vagy szándékosan keressük a kétségbeejtő helyzetek rémületét, hogy meglássuk Isten igazi arcát és megtanuljunk imádkozni? Ez beteges dolog lenne. Ezzel gyanúsítják szentjeinket az erkölcsi liberalista pszichológusok, akik a pszichologizmus hálójában vergődve semmit sem látnak reálisan saját kategóriáikon kívül. Legjobb, ha a zsoltárokat mondjuk, mert a zsoltárok nem engedik elfelejteni az emberi lét szélső helyzeteit, hiszen mind abban fogantak.

A názáreti Jézus egészséges volt. Harminc názáreti év csendje tanúsítja, hogy ő ott is az Atya színe előtt állt, az ő dolgaiban fáradozott. Benne megvolt az a képesség, hogy az Atyát szüntelen úgy lássa, mint menedéket a nagy szenvedések idején és mint minden öröm végső célját. Ezért csendes hétköznapijai sem szürkék és egyhangúak, hanem tartalmasak és gyönyörűek voltak. Erre a jézusi látásra kaptuk a Szentlelket. Ezért aki elvonul a nagyvilág zajától, és kitart a hétköznapiok csendjében, aki nem akar nagy lenni, föltűnni, csak egyszerűen imádkozik és teszi a dolgát, az biztos, hogy jó úton van. Názáret a vizsga, a hiteles életszentség vizsgája.

A szentek nem a szenvedést szerették, hanem a benne megpillantott egyetlen menekvést, az Atyát, azt az igazit, akiben még akkor is lehet reménykedni, amikor már minden földi reménység szertefoszlott. Nem az eksztázist keresték, hanem az öröm végtelen forrását. De imádságuk, Istennel való kapcsolatuk mindenekelőtt a hétköznapi mérettetett le és bontakozott ki. Ezért miután behallgattunk Jézusnak a tanítványok visszatérésekor mondott ujjongó imájába, majd pedig az Olajfák hegyén és a kereszten mondott utolsó kiáltásába, tekintsünk vissza Názáretre és az Úr Jézus ott töltött harminc évére, mert ez mondja el a legtöbbet Jézusnak az Atyához fűződő kapcsolatáról. Bátran eresszük el a fantáziánkat! Szabad elereszteni, hisz azért kaptuk. (El is szoktuk, csak merőben más, igen veszélyes területeken...) Jézussal meg Názárettel kapcsolatban használjuk a képzelőerőnket! Próbáljuk elképzelni, milyen volt a heti étrendjük, hogyan ruházkodtak, miként dolgoztak, milyen volt a

lakásuk, hogyan beszéltek egymással és hogyan imádkoztak. Akkor lassan mi is meg fogjuk érteni, amit eleinte Mária és József sem értett, hogy mit jelent az: „*Nekem Atyám dolgaiban kell lennem.*”

6. Az öröm ekstázisában mondott imádság

A szinoptikus evangéliumokból, főleg Lukács evangéliumából megtudhatjuk, hogy az Úr Jézus hogyan imádkozik az emberi élet két szélső helyzetében. Belehallgathatunk imájába, s ezen keresztül beavatást nyerünk életének legnagyobb titkába, abba a bensőséges szeretetkapcsolatba, mely őt Atyjához fűzi. Az egyik az örömben születik, amikor az apostolok visszatérnek küldetésükből, a másik a szenvedés óráján, amikor apostolait virrasztásra és imádságra szólítja föl. Most lássuk a kettő közül az elsőt.

Felujjongott a Szentlélekben. Nagyon fontos, hogy amikor Jézust eltölti az öröm, imádkozik. Imádságának az a lényege, hogy a Szentlélek átjárja ezt az örömet, átalakítja és a végtelenre tágítja, az Atyához lendíti. Azért küldte el az Atya az ő szent Fiát, hogy megadja nekünk ennek az átalakító imádságnak a Lelkét. *Amikor elérkezett az idők teljessége, Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született, hogy a törvény alatt levőket megváltsa és elnyerjük a fogadott fiúságot. Mivel pedig fiak vagytok, Isten Fiának Lelkét küldte szívünkbe, aki ezt kiáltja: „Abba, Atya!”* (Gal 4,4-6) Eletünk különböző eseményei közepette imádkozni annyi, mint engedni, hogy a Szentlélek belülről átalakítsa azt a történetet, amely ér bennünket. Jézussal egyesülve, az ő Titokzatos Testébe beiktatva képesek vagyunk az Atyához kiáltani a Szentlélekben, aki mindent megújít. Nem más ez, mint sajátos epiklézis, Lélek-lehívás. A szentmisében ezt a pap teszi az átváltoztatáskor, de a kánonban azért is imádkozik, hogy a hívek élő áldozattá váljanak. Ez pedig a teremtő Lélek életet átalakító működése révén valósul meg. Kívülről minden ugyanaz marad, akár szenvedésről, akár örömről van szó. Azonban ez az Istenhez kiáltás akkora szabadságot ad az embernek, amelyet senki más nem ígérhet. Ha elolvassuk a Galatákhoz írt levelet, megbizonyosodhatunk róla, hogy ez a keresztény szabadságlevele. A szabadság, személyi jogok, meg amit még ma hirdetnek szabadság címen, az semmi ehhez képest. Ketrec, legfeljebb kicsivel nagyobb, mint azelőtt. Ez nem szabadság! A Galatákhoz írt levél az újjáteremtő Szentlélekben kapott szabadságról beszél. Ezért is olyan indulatos Szent Pál, amikor látja, hogy egyes hívek visszatérnek az elemek szolgálatához, amikor már belekóstoltak ebbe a szabadságba. Aggódik miattuk, és ostobáknak nevezi őket. A szabadság nem abban van, hogy Krisztus elfut a kereszt előtt, hanem abban, hogy imádkozik, és ez az imádság hatalmas, egyetemes Pünkösddé teszi halálát. Belülről totálisan más esemény lesz, mint ami kívülről látszik. Így megy végbe a mi megváltásunk.

Most, amikor az apostolok örömmel visszajönnek az első missziós útról, és szinte dicsekednek, hogy még a gonosz lelkek is engedelmeskednek nekik, derűs az arcuk. Jézus is örül, különösen azért, mert a visszatérő apostolokban előre látja Egyházának sátánt legyőző erejét. Mintegy az egész eljövendő egyháztörténelmet ünnepli, amely nem más, mint egyetlen hatalmas exorcizmus: győzelem a pokol hatalmai fölött az Atya dicsőségére. Nemcsak saját személyében törte meg a gonosz hatalmát, hanem az Evangélium hirdetése által is, hiszen az igehirdetés alapvetően ördögűzés, illetve győzelem a világ és a gonosz fölött. Ez azt is jelenti, hogy ha majd egy gyatra képességű, de hívő pap prédikál kétezer év múlva, az ugyanaz lesz, mintha Krisztus prédikálna. Ám Jézus nem marad meg a földi örvendezés szintjén. Szinte kirúgja maga alól a földet, és rögtön az Atyánál van: *„Áldalak téged, Atyám, ég és föld Istene!”* Ez az imádságban való fölemelkedés egyfajta *ascensio*, mennybemenetel. Ebben a pillanatban Atyját látja, a teremtő Istent, aki föltűl mindent, ami ebben a világban van.

Erre kapott képességet az ember, s valószínűleg az lett volna az ember normális állapota, hogy minden pillanatban, bármit átél, azt rögtön Istennel élje át. Ádám életében a bűn előtt ez így működött, a maga természetességében. Az ember transzcendens lény, olyannyira, hogy az állatok, a növények, az egész hatalmas kozmosz egyetlen remény nélküli massa nélküle. A

világmindenségben egyedül az emberi szív tud remélni, csak az emberi szív tud valóban örülni, s örömét megosztani valakivel. Ádám arra hivatott, hogy az egész világot az Atyához vigye önmagában. A bűn miatt azután megszakadt az emberben ez a természetes, magától értetődő kapcsolat az Istennel, ezért azóta minden belső emberi eseményben van egyfajta befejezetlenség, tátongó üresség. Még hozzá végtelen üresség, hiszen a végtelenhez, Istenhez voltunk kapcsolva. Csak nem merjük még magunknak sem bevallani, mert nagyon félünk, hogy lelepleződik bennünk. Ha örömünket egy embertársunk szerezte, akkor beleremegünk annak lehetőségébe, hogy megsértjük őt, ha észreveszi rajtunk a csalódást. Gyermekkorom Karácsonya jut eszembe, amikor nagy szegénységünk ellenére is megkaptam azt az ajándékot, amire a legjobban vágytam. Ahogy megkaptam, egyszer csak örömömben mérhetetlen üresség hasított bele. A szeretet nevében muszáj volt elhallgatnom ezt a félelmetes élményt, hogy meg ne sértsem a szüleimet, ezért látszólag tovább örültem az ajándéknak. Valóságos rettegés fog el bennünket, midőn a kölcsönös szeretet örömeiben is egy villanásnyira megpillantjuk ezt a végtelen ürességet, mert nem tudjuk értelmezni, azt hisszük, meguntuk a másikat. Azt hisszük, hogy nem kell már a szeretete. Nem bűn ez az érzés, ez a hirtelen idegenségérzet, hogy hirtelen szakadékot érzünk önmagunk és a másik ember között, akit pedig szeretünk. Ez a szakadék minden emberi örömben szükségképpen benne van. Meg kell tanulnunk kezelni, mert a szeretetnek ebben a pillanatnyi áramszünetében megjelenhet ám a sátán, és iszonyatos dolgokra csábíthat. Egy boldog házasságban, egy tiszta emberi kapcsolatban nem az a legnagyobb veszély, hogy a felek időnként vitába szállnak egymással, ha végül meg tudnak egyezni, és készek megbocsátani, hanem hogy ha ezzel a boldogság egy pillanatában megmutatkozó jéghideg idegenséggel nem tudnak mit kezdeni.

Nem véletlen, hogy János evangéliuma a kánai menyegzővel kezdődik. Jézus itt az ember megfogyatkozott örömét teszi teljessé, Mária közbenjárására. Nem a bor itt a lényeg, hanem az öröm, melynek híja van, s ez a hiány azzal fenyeget, hogy elrontja az ünnepet. Jézus azonban gondoskodik róla, hogy az öröm ki ne fogyjon, vagyis Húsvét titkába emeli ennek az ifjú házaspárnak az örömét. Most érzem át a szépséges Jézus neve litániájának egyik fohászatát: *„Örömeid által ments meg minket, Jézus!”* Jézustól kell megtanulni örülni, aki nemcsak hogy helyreállította az eredeti kapcsolatot Istennel, hanem még többet adott, mert bemutatta, hogy ki az a Szentlélek, aki belülről átalakítja az éppen átélt eseményt. Ez a most mindent otthagyo és az Atyához emelő Szentlélekben mondott dicsőítés menti meg az ember örömét. Ezért nagyon szeretem Szent Ferenc imáját: *„Uram, kérlek, hogy szereteted éltető és édes ereje vegye birtokába lelkemet, és ragadjon ki mindabból, ami az ég alatt van, hogy meghaljak a te szereteted szerelme által, ahogy te méltóztattál meghalni az én szeretetem szerelme által.”*

A zsidó ember is minden helyzetben áldotta Istent, és hálát adott neki. Persze, ha ez csupán automatikus imaszöveg volt, üressé vált. Az imádság nem annyira a szavakon múlik, hanem az egzisztenciális odaforduláson Istenhez, amely történhet benső csendben, szavak nélkül is. Urunk, Jézus is számtalanszor imádkozott így, s mindössze egyszer ujjongott föl a Szentlélekben mások füle hallatára. Most, miután az Atyához ragadtatott Urunk, Jézus emberi lelke a Szentlélekben, imádságban tér vissza örömeinek tárgyához, és így folytatja: *„...mert elrejtetted ezeket a bölcsék és okosak elől és kinyilatkoztattad a kicsinyeknek”*. Amikor ajándékot kap, először leteszi, hogy mindenekelőtt az ajándékozót ölelje át. Ezután kezébe veszi az ajándékot, nézi, szemléli, csodálja. Addig-addig szemléli, amíg újra csak észreveszi az ajándékban a legnagyobbat, az Atyával való kapcsolatot. Csodálatos ez az imádság! Másképp nem is mondhatta volna Jézus. Végtelenül egyszerű, és olyan belső logikára épül, amelyet emberi elme ki nem találhatott volna, de amelyet felismer, megért és mintegy szükségszerűnek lát. Meglátja, hogy nincs ebben az imádságban semmiféle véletlenszerűség, logikai szakadás, váratlan gondolati ugrás, mint ahogy egyes exegéták mondják (inkább az ő

figyelmük szakadt meg, ha nem vették észre benne azt a belső mozgást, amiről az imént szó volt).

Nem szeretet az, ha nem örülök az ajándéknak, amit attól kaptam, aki szeret és ismer engem, és tudja, mire vágyom. Ám az sem tiszta szeretet, mely leragad az ajándék úgymond materiális valóságánál, és nem látja meg benne az üzenet lényegét: szeretlek, ismerlek, akarlak téged. Csodáljuk meg Jézus imádságának és életének egységét is. Egész élete egyetlen hatalmas Atyához igyekvés. Kivégzése előtt is ezt mondja: „*az Atyához megyek*”. Élete, halála ugyanaz, mint az imádsága és a tanítása: fölemelkedés mindig az Atyához. Jézus azt tanítja, amit él. Hiszen mit mondott az apostoloknak az előbb: „*Ne annak örüljete, hogy a lelkek engedelmeskednek nektek.*” Előbb ő is ennek örült, de nem ragadt meg ennél, hanem az öröm még nagyobb motívumát mutatja meg: „*nevetek föl van írva a mennyben*”. Annak örüljete, hogy az Atya szeret titeket. Tehát azt tanítja, azt fordítja le tanító szavakra, amit imádkozik és amit él. Ez a szentekben is valamiképpen megmutatózó áttetszőség Jézusban egyedülálló tisztaságként van jelen. Ilyen áttetsző embert nem láttunk soha.

„*Igen, Atyám, így tetszett neked, Atyám mindent átadott nekem.*” Ez a két mondat vezet át az ajándékban való gyönyörködésből az Atyával való kapcsolathoz. Két igen súlyos mondat. Az Atya tetszése nagy misztérium. A világból nem okolható meg, hanem épp fordítva: a világ okolható meg belőle. Az Atyaistennek az a tetszése, hogy valakit kiválaszt, nem a kiválasztott értékei és érdemei miatt van, hanem ő azért van egyáltalán, mert Istennek úgy tetszett, hogy kiválassza öröktől fogva. Már az Ószövetségben is megmondja, hogy nem jó tulajdonságai miatt választotta ki Izraelt, hiszen kisebb más népeknél, és nem is jobb náluk. Nem azért szereti a kicsinyeket sem, mert kicsinyek, és ezért szeretetre és szájalomra méltók. Legfeljebb annyiban van a kettőnek köze egymáshoz, hogy a kicsinyek vannak abban az állapotban, amelyben az ember fogékony az isteni tetszés működéseire (Magnificat, a nyolc boldogság). Az, hogy Istennek, az Atyának valami tetszik, a legnagyobb misztérium. Ez a hivatás legmélyebb gyökere is, a papi, a szerzetesi és minden keresztény hivatásé. Éppen ezért nem kell különös képesség, hogy megfeleljek ennek a kiválasztásnak, mert ha valóban kiválasztott, akkor arra ő tesz alkalmassá beleegyezéssel. Az más kérdés, hogy ha egyszer kiválasztott engem, akkor én is mindent megteszek, hogy hivatásomnak megfeleljek. Nagy titok ez, alig lehet róla beszélni, mert emberi viszonylatban nincsen ilyen. Ezért annál, hogy téged kiválasztott az Isten, és a keresztségben gyermekévé fogadott, nagyobb értéked nincsen! Ha ezt elmélyíted magadban, többé nem fogsz elkeseredni. Amióta Isten Isten, vagyis öröktől fogva úgy tetszett neki, hogy megteremtsen és üdvözítsen téged. Ha nem ez előtt a misztérium előtt állunk mindig, akkor embertelen lesz a kereszténység. Nem a tízparancsolatot kell már csupán betartani, hanem ezen misztérium erőterében kell élni, gondolkodni, dönteni. Jézus rácsodálkozik erre, és el van ragadtatva ettől az örök szeretettől. Mint ahogy megérik a legnagyobbak, például Jeremiás, aki ezt mondja: „*Anyám méhétől fogva kiválasztottál engem.*” Szent Pál is megrendülve írja le Timóteusnak, kedves fiának: *Méltónak talált engem.* Pedig én üldöztem Krisztus egyházát, és én vagyok a bűnösök közül az első. Kiválasztásom nem az én titkom, hanem az örök Istené.

„*Mindent átadott nekem az Atya.*” Igen, ha egy ajándékot Istentől kapok, azt addig kell nézni, amíg rá nem döbbenek arra, hogy tulajdonképpen ő magát akarja nekem adni. Az szörnyű lenne, hogy mindig adnál, Istenem, de sose magadat. Egy konkrét isteni ajándék, mint ahogy egy emberi ajándék is, igazában üzenet: szeretlek téged. Jézus nézi ezt az ajándékot, s látja benne nemcsak a nagy távlatokat, hanem azon is túl azt, hogy az Atya mindent oda akar adni, azaz önmagát akarja adni neki. A sátán ezzel kísértette Jézust: „*Mindezt neked adom (az egész világot), ha leborulsz és imádsz engem.*” Nem, ajándékot nem szabad elfogadni a sátántól. Mit akar azzal, talán meg akar venni? Az zsarolás lenne! Ajándékot csak attól szabad elfogadni, aki valóban szeret engem, és ajándéka nem a zsarolás eszköze. Jézus pontosan így tesz: semmit sem fogad el a sátántól (a gonosz lelkek szájából

sem akarta hallani, hogy ő a Krisztus, ezért rájuk parancsolt, hogy hallgassanak), de mindent elfogad az Atyától. Ezért mondhatja megdicsőülésekor, mennybemenetele előtt: „*Minden hatalom nekem adatott a mennyben és a földön.*”

Mi is így tegyünk. Nem arra kell törekedni, hogy mindent megnyerjünk, hanem hogy az Atya legyen a miénk, mert benne úgyszólván minden a miénk lesz: *Minden a tiétek, ti Krisztusé vagytok, Krisztus pedig az Istené.* Nem fogsz lemaradni semmiről, ha az Istent választod, ha ő lesz a mindened. Istennek nagyobb a fantáziája, semhogy ne tudna mindannál sokkal többet adni, amit mi el tudunk képzelni. Mindent átad neked, vele fogsz uralkodni az örökkévalóságban. Társörököse lettél Krisztusnak.

Most látjuk meg, hogy milyen logikus a mi Urunk, és az ő imádsága. Hogy az ima előző gondolataiból hogyan szövődik ez a kijelentés: „*Senki sem tudja, hogy ki a Fiú, csak az Atya; és azt sem, hogy ki az Atya, csak a Fiú, és akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni.*” Ezek vagyunk mi, a benne hívők. Figyeljünk arra, hogy imádságának belső valóságát, életének titkát most fedte fel az apostoloknak. Ezért mondja, hogy ne annak örüljenek csupán, hogy milyen ajándékot kaptak most az Atyától, hanem annak örüljenek, hogy ők is megismerhetik az Atyát, sőt, ők is fiai lesznek. Azt is láthatjuk, hogy a kereszténység lelkiatyja, II. János Pál pápa ezzel akarta fölkészíteni a keresztény világot a harmadik évezredre. *Minden a tiétek, ti Krisztusé vagytok, Krisztus pedig az Istené, az Atyáé.* Ennek az újrafelismerése és mindennapi életünkben való érvényesítése a hatalmas méretű hároméves „triduum” legfontosabb tennivalója. Új módon kellene élnünk, új módon örülnünk. Ezt az örömet mindenkinek meg akarja adni, akiket kiválasztott Fiában, s akiknek kinyilatkoztatta benső életét.

7. A szenvedés magányában mondott imádság

Az írásokat sugalmazó Szentlélek megadta nekünk azt a kegyelmet, hogy belehallgassunk Urunk, Jézusnak a szenvedésben mondott imádságába is. Ez a Lélekben az Atyához intézett imádság alakítja át egyéni szenvedését az egész emberiséget megváltó szenvedéssé. Ami Jézus passiójában kívül történik, az csupán egy gyilkosság története, az emberi gonoszság legmélyebb pontja; természetesen nem ezt ünnepeljük a szentmisében. Ami viszont belül történik, hogy Jézus a Szentlélekben imádkozik értünk az Atyához, és felajánlja életét-halálát örök szövetségül, az a mi megváltásunk története. Az imádság nem csupán egy elmondott szöveg, hanem az a helyzet, amikor engedjük, hogy a teremtő Lélek belülről az Atyának kedves áldozattá alakítsa át életünket, minden vonatkozásában, még abban is, ami érthetetlen számunkra. A Zsidókhöz írt levélben olvassuk Jézusról: *Testi mivoltának napjaiban imáit és könyörgéseit nagy kiáltással és könnyhullatással bemutatta annak, aki megszabadíthatta a haláltól; és meghallgatást is nyert hódolatáért* (Zsid 5,7). A továbbiakban pedig a levél az örök Lélek által végbevitt önfelajánlásról beszél (vö. Zsid 9,14), tehát pontosan arról, hogy az imádság során a Szentlélek átformálja azt az emberi eseményt, ami a szenvedés, és az Atya előtt kedves áldozattá teszi.

Az Úr Jézus szenvedése egyébként szerves folytatása addigi életének, az pedig nem választható külön imádságától, mert imájának, életének, szenvedésének lényege végső soron egy és ugyanaz: az Atya dicsőségének keresése. Ez mutatkozik meg a Miatyánkban, melyben mintegy „lefordította” szavakra tanítványai számára, amit élt, s melynek teljes értelme sajátos módon éppen szenvedéstörténetében bontakozott ki.

Az Olajfák hegyén a Miatyánk hét kérése egyetlen fohászként szólal meg Krisztus ajkán: *„Ne az én akaratom legyen meg, hanem a tiéd.”* Alighanem a Miatyánknak ez a legmélyebb, illetve legmagasabb pontja, amely mindent egybefog: *„Legyen meg a te akaratom.”* Miben áll az Isten akarata? A világra vonatkozólag abban, hogy megalakítsa az ő országát, az Isten országát. Ez volt Jézus legfőbb gondja. Ezzel a programmal lépett föl Izraelben: *„Elközelgett hozzátok az Isten országa, térjete meg, és higgyetek az örömhírben!”* (Mk 1,15) A bűnbeesett emberiségen belül Isten Ábrahámval vette föl a kapcsolatot, mert egy népet akart fölnevelni, amely az ő országának kezdete lesz: Izraelt, ahonnan az Ország azután kiterjedne a pogányságra is. Egy olyan népet akart, amelynek léte elsősorban nem gazdasági és politikai alapokra épül, hanem amelyben közvetlenül és kizárólagosan ő a király. A zsidóság nem felelt meg maradéktalanul az isteni tervnek (mint ahogy most az Egyház is gyöngye erre a küldetésre), mert minduntalan olyan akart lenni, mint a többi nép, azok mintájára királyságot akart és politikai szövetségesekben bízott, nem pedig Istenben. A babiloni fogság hatalmas tisztulást hozott, amelyre rá is szorult Izrael, hiszen a fejébe szállt a dicsőség, a kiválasztottság tudata (mint ahogy nagyon sokszor nekünk is). *„Az Úr temploma, az Úr temploma...”* – mondogatták a nép vezetői, de szívükben nem fogadták el mindannyian Isten uralmát, ezért az Úr megengedte, hogy templomát lerombolják, népét pedig fogságba hurcolják. Ekkor, ebben a keserves időszakban született az a Szentlélektől sugalmazott imádság, melyet Ezekiél próféta könyvében olvashatunk, s amely a Miatyánk „megfejtése”: *Isten, szenteld meg a te nevedet azzal, hogy újra összegyűjtöd a pogány népekből a te országodat, Izraelt.* Íme, itt van előttünk, hogy mit jelent a szenvedő igealak abban a kérésben, hogy *„Szenteltessék meg a te neved”*. Ki itt az alany? Kinek kell megszentelnie az Isten nevét? Az Istennek magának! És miben áll ez a megszentelés? Abban, hogy Isten összegyűjti népét, s ezáltal eljön az ő uralma, országa. Tehát azt mondani: *„Szenteltessék meg a te neved”*, ezt jelenti: Isten, tedd szentté nevedet a földön, nyilvánítsd ki a történelemben a

te szentségedet azzal, hogy eljön a te országod, hogy összegyűjtőd népedet, amelyben te uralkodsz. Ez a te akaratod.

Erre mintegy válasz a megtestesülés, az egyszülött Fiú engedelmissége:

*Egészen égő és bűnért való áldozatot nem kívántál,
akkor mondtam: íme, jövök!
A könyvtekercsben írva van felőlem,
hogy akaratodat megtegyem.
És én akartam, én Istenem,
a te törvényed itt van szívemben.*

(39. zsoltár)

Ha valakinek csak egy ügye van, de az az ügy a legnagyobb ügy, akkor szíve, gondolkodása, akarata rendkívüli tisztaságú lesz. Jézusnak egyetlen ügye a földön, hogy eljőjön az Atya országa, elsősorban Izraelben. Ki is mondja: „*Küldetésem csak Izrael házának elveszett juhaihoz szól.*” Miért? Azért, mert a pogányokhoz csak így jöhetett, ahogy az Atya örök tervében benne volt. Az Atya azt akarta, hogy a zsidókat egészen magához öleli, megtérnek hozzá, ezáltal fölragyog majd Sion hegye, és a pogányok elkezdnek odazarándokolni. Jézus nem politikai, gazdasági összegyűjtést akart, hanem a zsidók teljes szentségbeli megtérítését, hogy ezáltal a pogányság számára is megnyíljon az út az egy igaz Istenhez. Ezért szerepel Jézus szenvedése előtt a templom megtisztításának súlyos jelene (amely valójában az utolsó csepp a pohárban a főpapoknak, akik itt határozzák el, hogy megölik), amikor megtisztítja a templom azon részeit, ahová már a pogányok is följárhattak imádkozni. Ez egyszer haragosnak látszik, ostort fog a kezébe, és felforgatja az árusok asztalait. Ekkor nyilatkoztatja ki a legnagyobb szeretetét irántunk, pogányok iránt, mert elfogja a rettegés: Mit csináltatok a templomból? Hogyan fognak a pogányok idezarándokolni, ha vásárcsarnokká züllesztitek? E miatt a következetesség miatt, amellyel szüntelenül ennek az egyetlen ügynek, az Atya neve megszentelésének rendel alá mindent, olyan áttetsző az embersége, ezért olyan egyszerű és tiszta egész lénye.

Most azonban szembesülnie kell azzal, hogy hamarosan meg fogják ölni. Ez a tény feszültséget kelt benne. Nyilvános működésének folyamán emberi akarata mindvégig tökéletesen azonos volt az Atya akaratával. Most azonban valamiben különbözik, különben nem imádkozna így: „*De mindazonáltal ne az én akaratom legyen meg, hanem a tiéd.*”

Abban most is megegyezik az ő akarata az Atyáéval, hogy továbbra is arra irányul, hogy szenteltessék meg az Atya neve, jöjjön el az országa, vagyis legyen meg az ő akarata. Különbség van viszont a miként tekintetében az Atya akarata és Jézus emberi elképzelése között. Mindaddig ugyanis az Ország eljövetele azt jelentette, hogy Isten elküldte közénk Fiát, aki kinyilatkoztatta, hogy Isten az Atyánk, és hogy aki ebben hisz, az beléphet az Országba. Belekezdett Izrael összegyűjtésébe, hogy ezáltal fölragyogjon Isten dicsősége. Nem azért jött, hogy meghaljon, hanem hogy elhozza az Isten országát, és ez kezdett is megvalósulni. „*De ha most engem kivégeznek – gondolhatta az Úr –, akkor hogyan valósul meg az Atya akarata? Hogyan jön el az ő országa? Hogyan fogom összegyűjteni Izraelt és a többi pogányt, hogy ezáltal megszentelődjön az Atya neve?*”

Jézus nemcsak valóságos Isten isteni akarattal, hanem valóságos ember is emberi akarattal, miközben egyetlen személy: a Szentháromság egy Isten második személye, az egyszülött Fiú, az örök Ige. Emberként lelkében halálosan szorong, mert el sem tudja képzelni, hogy ha őt kivégzik, akkor ki fogja véghezvinni a nagy összegyűjtést az Atya nevének dicsőségére? Az utolsó vacsorán emberi értelmével arra a megoldásra jut, hogy ha megölik, akkor halálát, borzalmas kivégzését fölajánlja a bűnök bocsánatára, s halálát teszi meg az Istennek mint szerető Atyának kinyilatkoztatásává. Halála lesz az a pillanat, amikor

leomlik a válaszfal a zsidók és a pogányok között. Ott a Golgotán olyan kinyilatkoztatás történt, amely már túlhaladja Izraelt. Persze a tanítványoknak kell elsősorban megérteniük, hogy majd a pogányoknak is továbbadhassák, és minden embert meghívjanak az Isten országába.

Nem a célban volt más az akarata az Úr Jézusnak, mint a mennyei Atyának, hanem a módokban. És itt mennyire magunkra ismerünk! De vajon mi tudunk-e így imádkozni, amikor minden összedől, tudunk-e az Atyához fordulva a Szentlélekben értelmet adni a látszólagos értelmetlenségnek? Azt mondja az Úr Jézus, hogy a módok és időpontok nem ránk tartoznak. Még órá sem mint emberre, hiszen emberi értelmével ő sem tudja az utolsó nap időpontját (vö. Mt 24,36), mint ahogy azt sem tudta nyilvános működése kezdetén, hogy kereszten fog meghalni. Éppenséggel ebben mutatkozik meg hallatlan nagy bizalma Atyja iránt, mellyel most is teljesen ráhagyatkozik. Bár emberi természete megborzad a haláltól (normális és egészséges ember lévén nem akar meghalni), kinyilvánítja, hogy még kivégzésének eseményében is – amely minden, csak nem megdicsőülés, amely tökéletes ellentéte a templomi áldozatbemutatásnak, és totális profanizációja mindannak, ami szakrális, hiszen kiközösítik, megcsúfolják, meztelenre vetköztetik, és a szent városon kívül, tisztátalan helyen végeznek vele, korának leggyalázatosabb halálnemét szabva ki rá – az Atya akarátát keresi, és az ő tervének megvalósulását szolgálja. „Atyám, ha nincs más mód neved megszentelésére, ha ki kell innom ezt a poharat, akkor legyen meg a te akaratom. Keszű halálom legyen a te szentséged, a te szereteted, a te végtelen atyai jóságod végső és örök érvényű kinyilatkoztatása az emberek számára, akkor hát halálom által jöjjön el a te országod!” Az Úr Jézust a szíve legbensőbb rostjáig átjárja a Miatyánk lelkülete, olyannyira, hogy az ember beleszédül ebbe az istenemberi tisztaságba! Fel kell ismernünk, hogy arra kaptuk a Szentlelket, hogy mi életünk is a Miatyánk kéréseihez alakuljon, hogy egész lényünket áthassa a vágy, hogy mindenben az Atya akarata teljesejék.

A Jn 12,27-29-ben van még egy további fontos mozzanat. Valójában az Olajfák hegyi imádságának egy másik változata ez a részlet, melyben az Úr Jézus ezt mondja: „*Most megrendült a lelkem. Mit is mondjak? Atyám, ments meg engem ettől az órától? De hiszen ezért jöttem, ezért az óráért. Atyám, dicsőítsd meg nevedet!*” Ez az utolsó mondat Jézus imájának leglényegesebb pontja. Akármilyen is történik, arról az egyről nem mond le, hogy azt az eseményt az Atya neve megdicsőítésének szolgálatába állítsa. És az Atya válasza: „*Már megdicsőítettem, és újra meg fogom dicsőíteni.*” Az angyal is ugyanezt az üzenetet hozta Jézusnak az Atyától az Olajfák hegyén, hogy megerősítse: „Fiam, a te halálod meg fogja dicsőíteni a nevedet, halálod által összegyűjtöm a megváltottakat az én országomba. A te megkékült ajkad, a te töviskoronával koronázott drága fejed, csupa vér tested lesz az én végső és végleges kinyilatkoztatásom, az utolsó kép, amelyet magamról adok. Biztos lehetsz benne, Fiam, hogy ezáltal neved megszenteltetik, és eljön az én országom.”

Mennyire törődik az Úr Jézus az Ország eljövételével! Azt írja Szent János, hogy azért halt meg, hogy „*az Isten szétszórta gyermekeit egybegyűjtse*” (Jn 11,52). Miért? Hogy a pogányok is beléphessenek az Istennel kötött szövetségbe. Ennek jele, hogy halála pillanatában a templom kárpitja kettéhasadt, s most már nincs, ami a pogányok elől elzárná a Szentélyt. Sőt, ószövetségi templom sincs többé, mert Jézus saját Testének templomában gyűjti össze az Atya gyermekeit. Nem politikai, gazdasági és nem helyhez kötött szövetségre hívja őket, hanem ontológiai, létebeli, valóságos közösségre a valóságos Atyaistennel. Utolsó kiáltásával: „*Beteljesedett*”, mintha ezt mondaná: „Atyám nem tudok többet tenni, most meghalok. Rád bízom a módot és az időpontot, hogy hogyan és mikor teljesíted ígéreted, hogyan és mikor dicsőíted és szenteled meg nevedet. A halálba megyek, leszállók az alvilágba, de nem reményvesztve, mindennel leszámolva, hanem abban a biztos tudatban, hogy szent akaratom most megvalósult, beteljesedett. Tudom, hogy összegyűjtöd Izraelt, hiszen itt látom keresztem alatt az asszonyt és az ő fiát, akik között szövetséget létesítettem,

és most átadom nekik a Szentlelket. Itt látom az én Egyházamat a minden élők Anyjában, aki mindvégig hitte, hogy beteljesedik mindaz, amit ígértél, és a szeretett Tanítványban, aki megérti istenségem mélységeit, azt, hogy a te képmásod vagyok.”

„*Mindennapi kenyерünket add meg nekünk ma.*” Ez a kérés pontosan a Miatyánk közepén van. Ez az a drágagyöngy, amit Jézus három-három kérés aranykeretébe foglalt. Egészen különös kérés, mert kettős vonatkozása van. Nézzük előbb azt, ami Jézusra, azután pedig azt, ami ránk vonatkozik.

Jézusra vonatkozó értelméről a János-evangéliumnak azon a helyén kapunk felvilágosítást, ahol Jézus a szamariai asszonnyal beszélget, és amikor tanítványai visszatérnek a városból, és biztatják, hogy egyen, így válaszol nekik: „*Van nekem ennivalóm, amiről ti nem tudtok... Az én eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, aki küldött engem, hogy elvégezzem az ő művét.*” (Jn 4,32.34) Jézust tehát az Atya akaratának teljesítése úgy táplálja, mint minket biológiailag a kenyér. Ez élteti emberségét, ezért szövődött anyja méhében emberré a Szentlélek által. Mélyebb, elemibb erejű ez minden más kötődésnél, még a szerelmes ragaszkodásnál is.

A Miatyánk kéréseit nehéz lefordítani, ezt a középsőt pedig különösképpen, annyira gazdag, annyira mély értelmű. A Szentírás szövegében nem „mindennapi kenyér” szerepel, hanem „lényegi kenyér”. Elsődlegesen szellemi valóságról van tehát szó, s csak mintegy átvitt értelemben a materiális kenyérről. Ezt az is megerősíti, hogy a három-három másik kérés mindegyike szellemi tartalmú. Szent Ciprián a III. században Az Úr imádságáról című művében ezt a kérést az Eucharisziára, az Oltáriszentségre vonatkoztatja. Szent Ferenc atyánk pedig ugyanezt az értelmezést követve így imádkozza, kibővítve-kifejtve: „*Mindennapi kenyерünket, a te szerelmes Fiadat, a mi Urunk, Jézus Krisztust add meg nekünk ma.*” Ha valóban ez az élő Kenyér volna a fő gondunk, akkor meglenne a mindennapi testi kenyерünk is. Nemde maga az Úr figyelmezteti azokat, akik a kenyérszaporítás csodáján fellelkesülve utána mentek: „*Kerestek engem..., mert ettetek a kenyerekből és jóllaktatok. Ne azért az eledelért fáradoztatok, amely veszendő, hanem azért az eledelért, amely megmarad az örök életre, amelyet az Emberfia ad nektek*” (Jn 6,26-32)? Mert „*nemcsak kenyérral él az ember, hanem minden igével, mely Isten ajkáról származik*” (Jézus a MTörv 8,3-at idézi – Mt 4,4). És az Isten ajkáról származó ige sem pusztán valami, még csak nem is szellemi dolog, hanem végső soron egy személy: maga Krisztus, az Atya örök Igéje, aki az Atyában van és az Atya öbenne, akit ezért úgy kell fogadnunk, mint magát az Atyát. Az Ige és a Kenyér egy az Eucharisziában, mely által ő mibennünk lesz és mi öbenne.

Ezért szenvedésének előestéjén kezébe vette a kenyeret, megáldotta, megtörte, és ezt mondta: „*Vegyétek és egyétek, ez az én testem.*” Nem egy zseniális elme nyilatkozik meg itt, hanem az Isten Fia, aki életet, örök életet ad a világnak, istenfiúi életéből részesítve a benne hívőket. Mintha ezt mondaná az utolsó vacsorán: „*Atyám, engem holnap megölnek, de titokzatos módon itt hagyom nekik magam, mert én vagyok a te rájuk vonatkozó szent akaratod, én vagyok a te Igéd, én vagyok a te Kenyered.* Mivel emberek, nem értenék meg az isteni akaratot, csak így, kézzel fogható alakban, anyagi valóságában. És mivel szeretnek engem, elfogadják tőlem a szerelem örültségének ezt a misztériumos kinyilatkoztatását, amely ott van minden szeretet mélyén, hogy akit szeretek, azzal mindig együtt akarok lenni, egy életet akarok vele élni. Elfogadják és majd meg is fogják érteni, s én leszek bennük a te akaratod.”

„*Bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.*” Mit tesz Jézus az utolsó vacsorán? Tudja azt, hogy az Atya országa és az ő szent neve megszentelésének a földön egyetlen akadálya van: az ember bűne. Tehát most azt kéri Atyjától, hogy bocsásson meg nekik – mindenekelőtt ellenségeinek, gyilkosainak –, és ha ők elfogadják a bocsánatot, akkor beléphetnek a szövetségbe, maguk is az Atya fiai lesznek és országának polgárai, s ezáltal szentelődik meg Isten neve. Ezért mondja az utolsó vacsorán:

„*Ez a vér kiontatik a bűnök bocsánatára.*” Jézusnak ez a hatalmas belső tette vált meg minket. Miközben a kivégzőosztag bünt követ el, megölve az Ártatlant, Jézus egyidejűleg kiszolgáltatja a bocsánat szentségét. Fölajánlja életét a bűnök bocsánatára, hogy lerontsa a minket az Atyától elválasztó válaszfalat.

De hát nem ezzel törődött egész életében? Amikor odaviszik hozzá a bénát, hogy gyógyítsa meg, ezt mondja: „*Fiam, bűneid bocsánatot nyertek.*” (Mk 2,5) Mert ő nem azért jött, hogy csodadoktor legyen, hanem hogy az Atya irgalmát kiossa a földön. Ekkor kinyilatkoztatja az Atya akaratát a farizeusoknak, akik számon kérik, hogyan, kinek a nevében bocsátja meg a bűnöket. Bebizonyítja, hogy ő az Emberfia, aki az égből, az „Ösöregtől” érkezik, és aki „ura a szombatnak is”, vagyis a vallásnak, hiszen éppen a bűnbocsánattal állítja helyre az Isten-ember kapcsolatot. Látható csodával igazolja, hogy a láthatatlan feloldozás végbemegy. Egész nyilvános működése annak bizonyítása, hogy neki, és egyedül neki van hatalma a földön a bűnök megbocsátására, mert ő és az Atya egy. Amit egész életében tett, azt teljesíti be szenvedésében, hiszen éppen a bűnök bocsánatáért szenteli magát az Atyának. És amikor fölemeltetik a keresztre, ezt kéri: „*Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják mit cselekszenek.*” Így példát ad az ellenségnek való megbocsátásra, s egyben kinyilvánítja az Atya bocsánatát, hiszen ő tudja, hogy az Atya mindenkor meghallgatja imádságát (ezért csak a körülötte álló nép miatt mondja hangosan: „*Atyám, bocsáss meg nekik*” – lásd Jn 11,42 –, hogy meghallják és felfogják, mi is történik a keresztdozatban belül).

Háromszoros és mégis egyetlen bocsánat adatik a bűnös embernek, ha elfogadja: az Atya és a Fiú és a Szentlélek bocsánata. Ez a kérés is beletartozik abba az egyetlen nagy ügybe, hogy szenteltessék meg az Atya neve, hogy jöjjön el az ő országa, s ezáltal legyen meg az ő akaratata. Az Atya most bocsátja meg az emberiség bűneit, hogy legyen jövője a bűnösnek, hogy amikor majd rádöbben, kit is ölt meg, készen legyen számára a bocsánat.

„*Ne vígy minket kísértésbe.*” Jézus valóságos ember, vagyis megkísértett ember, akárcsak mi. Minket is szüntelenül arra csábít a sátán, hogy a módokat, életünk „hogyanjait” vegyük a kezünkbe, mint amikor Jézust rá akarta venni, hogy vesse le magát a templom párkányáról, s akkor Izraelt el fogja kápráztatni. Arra kísért, hogy ne bízzunk az Atyában, hanem mi akarjuk alakítani a sorsunkat, minden eszközzel, minden részletében. Amikor a pusztai megkísértetés után Szent Lukács azt írja, hogy Jézust elhagyta egy időre a sátán, ezt kétféleképpen lehet érteni: egyrészt úgy, hogy gyakorta visszatért, másrészt úgy, hogy egy meghatározott időben. Ez a meghatározott idő a szenvedés órája. A kereszten függő Jézust a sátán ugyanazokkal a kísértésekkel csábítja, mint a pusztában, amikor a körülállók szájába adja ezeket a szavakat: „*Ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről, és hiszünk neked. Ha Isten Fia vagy, szabadítsd meg magadat!*” Vagyis tégy csodát saját érdekedben. Amikor pedig szomjazik – a pusztában éhezett –, ismét a test szükségleteivel kísérti. Végül a római katonák jelenléte a világ minden országát felidézi, amelyet a sátán neki ígért, ha őt imádja, vagyis ha benne bízik végtelen bizalommal, nem az Atyában, íme a nagy lehetőség, hogy csodás megszabadulásával Istenhez térítse a pogányokat. Mindhárom kísértés gyökere ugyanaz: ne bízz az Atyában, építs saját magadra! Ezért imádkozza Jézus vérellátásokkor: „*...de ne az én akaratom legyen, hanem a tiéd*”, és ezért mondja az apostoloknak: „*Virraszatok és imádkozatok, hogy kísértésbe ne essetek.*” Ő virrasztott, s amikor kísértésbe esett, imádkozott, és az imádság erejével legyőzte a kísértést. Mert úgy imádkozott, ahogy imádkozni kell: a módokat az Atyára bízta. Így értjük meg a Miatyánk e kérésének valódi értelmét: ne próbálj meg minket erőnkön felül. A héberben nincs külön szó a kísértésre, csábításra és a próbatételre, ezért ahol a Szentírás „kísértést” említ, mindig utána kell nézni, hogy ki, kit és mire „kísért”. Ha a sátán az, akkor egyértelmű, hogy rosszra való csábításról van szó, ha Isten, az azt jelenti, hogy szeretetből próbára tesz valakit, hogy mennyire bízik benne. És az a félelmetes, hogy ez a kettő ugyanazon eseményben egyszerre megtörténhet.

„Szabadíts meg a gonosztól.” Nemde Jézus kijelenti az első missziós útról visszatérő tanítványoknak: „*Láttam a sátánt: mint a villám, úgy zuhant le az égből*”? Azok a katolikusnak aligha nevezhető teológusok, akik az angyalok létét zárójelbe teszik vagy egyenesen tagadják, ezzel tagadják az egész passió lényegét is. Az evangélium világosan kijelenti, hogy Júdásba belebújt a sátán, vagyis ő csak eszköz (persze, mivel szabad akarata van, felelős eszköz) a gonosz szellem kezében, a főpapokkal, írástudókkal, farizeusokkal, Pilátussal és a megvesztegetett, félrevezetett, felhergelt tömeggel együtt; az igazi küzdelem Jézus és a sátán között folyik. Maga az Úr Jézus mondja: „*Most vetik ki ennek a világnak a fejedelmét.*” (Jn 12,31)

Vajon Jézus csak idáig mondta-e a Miatyánkot, vagy hozzátette azt is, amit egyik-másik kódex őriz, és amit protestáns testvéreink is mindig elmondanak a Miatyánk végén: „*Mert tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökkön-örökké*”? Minden bizonnyal hozzátette, hiszen nem lehet lezárni ezt az imát a gonosz említésével, egyetlen zsidó imádság sem fejeződhet be másképp, mint doxológiával, a fönséges Isten dicsőítésével. De nem is a szavak a fontosak, hanem az a tény, hogy az életéhez, mely a Miatyánk kéréseiből szövődött, halálával hozzátette a dicsőítést, amikor belehalt az Atya iránti szeretetbe, bizalomba. Mert mi más a dicsőség, mint a belsőnek, a rejtett lényeknek megmutatkozása a felszínen. Hogy kicsoda az Isten, azt a maga teljességében a halott Krisztus mutatta meg: szeretet és irgalom. Ez az igazi hatalom, nem a politikai. (A történelemben politikailag megbukott Jézus, de második, dicsőséges eljövetelekor keresztje előtt leborul az egész világtörténelem valamennyi szereplője, az összes diktátor, hadvezér és politikus, és a nagyok, a Heródesek és Pilátusok egytől egyig a porba hullanak Jézus Krisztus színe előtt.) Ott van Mária és János meg a jobb lator, akiknek mielőtt utolsó leheletével kimondaná az ő megélt Miatyánkjához az áment, megnyitja az Ország, az eredetét végtelenül felülmúló örök Paradicsom kapuját.

8. Isten gyermekeinek élete a Miatyánk erőterében

Az előbbieken láttuk, hogy az Úr Jézus Atyához intézett imádsága mennyire az életéből szövődik egybe. Azt lehetne mondani tudományos műszóval, hogy a Miatyánk életének mintegy a mélystruktúrája, amely a felszínen nem mindig látszik, de ha egyszer sikerül kitapintanunk, akkor Jézus életének valamennyi lényeges mozzanata világossá válik számunkra. Olyan ez, mint egy röntgenkép, amely megmutatja az ember csontozatát és ízületeit, melyek a test vázát alkotják. Az Úr Jézus emberi életének lényege tárul föl abban az imában, amit szenvedése idején az Atyának elmond; úgy is fogalmazhatnánk, hogy passiójának a Miatyánk a kulcsa. De nemcsak életének legfontosabb eseményei, hanem mindennapi döntései is a Miatyánk kéréseinek erőterében nyernek értelmet, hétköznapijai, amikor dolgozik, fárad vagy pihen, mind-mind a Miatyánkból mint gyökérből hajtanak ki. Ez azért is nagyon fontos számunkra, mert világossá teszi, hogy amikor az Úr Jézus imádkozni tanít bennünket, akkor ezzel együtt arra is példát ad, hogyan kell igaz emberként, Isten gyermekeként élni.

Jézus nemcsak Istennek tökéletes képe, nemcsak az Atyát nyilatkoztatja ki, hanem egyben az Isten teremtő szándéka szerinti büntelen embert is. Aki megkapta a kegyelmet, és hisz Krisztusban, aki egyszer úgy döntött, hogy követi őt, az tőle tanulhat meg igazán embernek lenni. „*Íme az ember!*” – mondja Pilátus, nem is sejtve, mennyire lényeges igazságot mond ki. (Meglepő, hogy Jézus közelségében ellenségei akaratlanul is kimondják az igazságot a történelem egész folyamán. Ez a helyzet Kaifás kijelentésével is a főtanácsban: „*Ti nem tudtok semmit, s arra sem gondoltok, hogy jobb nektek, ha egy hal meg a népért, mint ha az egész nemzet elveszik!*” Ezt pedig nem magától mondta – jegyzi meg János evangéliuma –, hanem főpap lévén abban az esztendőben megjövendölte, hogy Jézus meg fog halni a nemzetért, hogy az Isten szétszórt gyermekeit egybegyűjtse.” – Jn 11,51-52) Pilátus szándékától függetlenül a lényegét mondta ki, amit majd Szent Pál az Efezusi és a Kolosszei levélben értelmez, kifejtve, hogy Jézus Krisztus minden teremtmény elsősülöttje, az ő képére és őbenne teremtettünk (vö. Ef 1,3-10 és Kol 1,12-20). Nekünk, akiknek az Úr Jézus lett a mennyből alászállott Kenyerünk az Eucharisziában, a szentmiseáldozat ünneplése is mind mélyebben feltárja az ő szenvedésének és megváltó halálának miatyánkos valóságát. De a „lényegi kenyér” azt is jelenti, hogy Isten megtestesült akarata, vagyis hogy Jézustól kell megtanulnunk, hogy milyennek kell lennie az ember életének. Minthogy az Atya fiai vagyunk, nekünk is a Miatyánk szerint kell élnünk. S ez számunkra nemcsak szavakba foglalt program, hanem Isten fiainak a Szentlélekben folytatott élete.

A hittanulóknak Nagyböjt folyamán a keresztségre készülve két szöveget kellett megtanulniuk és Nagyszombat reggelén fölmondaniuk: a Hiszekegyet és a Miatyánkot. Érdekes módon a Miatyánkot az ősegyházban „evangéliumi törvénynek” nevezték. Most kezdjük érteni, hogy mit jelent ez. Tehát már nem a Tízparancsolat a törvény teljessége, hanem az, amit Jézus élénk élt s a Miatyánkból imádság formájában ránk hagyott. Egyébként a Miatyánkból benne van az egész törvény, de nem mint parancsok listája, hanem mint az örök életet adó, végtelenül szerető Atya szüntelenül vezérlő, személyes akaratának keresése és teljesítése. Teodorétosz egészen odáig megy, hogy a Miatyánkból kiindulva tanít erkölccsant a hittanulóknak. Ennél is fontosabb azonban az a mélységes valóság, hogy a keresztségben Isten gyermekei lettünk. Új létmódba iktatódtunk, fölvetettünk Jézus Krisztus örök istenfiúságába, a Szentlélek az isteni természet részesévé tett minket, ezért úgy is kell élnünk, ahogy Jézus élt a földön. A létmód és a konkrét teendők között van a Miatyánk által kijelölt erkölcszociológiai világ: a gyökerek, melyek az újjászületett ember istengyermeki életében vannak, de konkrét tettekben hoznak gyümölcsöt. Tehát nemcsak arról van szó,

hogy sok jót tegyünk, hanem hogy mindez a jó ennek a bennünk lévő új életnek legyen a termése, megnyilatkozása. Amerre a fa hajlik, arra fog dőlni. Mindenekelőtt meg kell tanulnunk betájolni életünknek ezt az irányát – ez a szentség.

A Miatyánk arra szeretne megtanítani, amire szívünk mélyén vágyakozunk. Mire is való az életünk? Hogyan élhetünk igazi emberi életet? Főleg a fiatalokról van itt szó. Hányszor ül velem szemben egy fiú vagy lány, ifjúsága szép emberi tisztaságában, és kér arra, hogy mondjam meg neki, mi legyen, milyen hivatást válasszon. Megházasodjon? Szerzetes legyen? Ha fiú, talán menjen papnak? Legtöbbször sejtem, hogy mi lesz belőle, de megtanultam, hogy nem szabad megmondani, mert akkor vétkeznék szabadsága ellen. Most még nem szabad megmondani, korai lenne. Előbb a Miatyánk gyökereinek kell ott a mélyben megerősödniük, előbb a krisztusi életnek kell kibontakoznia, minden későbbi csak ebből nőhet ki. Két hibát szoktunk a hivatások ellen, tehát az ember növekedése ellen elkövetni. Bejön egy fiú nagy lelkesen, hogy ő pap vagy szerzetes akar lenni, és erre rögtön beöltöztetjük ebbe a „hivatásba”, s úgy kezeljük, mintha máris egy kis szerzetes vagy pap volna. Vétség ez, mert mélyebb érintésről van szó. Ezt a finom, egészen személyes egzisztenciális érintést kell segítenünk tudatosítania magában, s nem a felszínes vonzódást táplálni egy életforma vagy viselkedésmód iránt. A másik, az ellenkező vétség, amikor ezzel küldjük el: „Most egyáltalán ne foglalkozz ilyesmivel, előbb szépen leérettségizel, elvégzed az egyetemet, s majd meglátjuk négy-öt év múlva, hogy lesz-e még kedved hozzá.” Nagyon helytelen hozzáállás ez is, mert a kegyelem most érintette meg, s erre azonnal válaszolnia kell, nem ér rá évek múlva visszatérni hozzá, mert addigra ez a mostani kegyelmi helyzet megszűnik. Arról van szó, hogy most bízza életét egészen Istenre, mint egy jó Atyára, hogy próbáljon meg Krisztus módján a Miatyánk erőterében élni, egyelőre ott maradva, ahol éppen van, és hűségesen teljesítve állapotbeli kötelességeit. Mielőtt azt tudakolná, hogy konkrétan mire szánja az Úristen, mindenekelőtt és mindenkifölött arra törekedjen, hogy életében megszenteltessék az Atya neve, vagyis kinyilvánuljon dicsősége, és hogy az összegyűjtés, a szerető közösség embere legyen. Keresve az Atya szent akaratát, rendszeresen táplálkozva a mennyei kenyérrel, gyakorta járulván a bűnbocsánat szentségéhez – melyben irgalmat tanulhat mások iránt is – imádkozzon, és vigyázzon, hogy kísértésbe ne essen, az Istentől jövő próbákat kiállja, és így megszabaduljon a gonosztól Isten dicsőségére.

A gyermek- és az ifjúkor nem pusztán túlhaladni való időszak az életünkben, amelyhez felnőttként már semmi közünk sincs, hanem az evangélium szerint beavatás a felnőttkor lényegébe. Van valami, amit a gyermekkorban kell úgy megtanulni, hogy később aszerint élve érthessük el Krisztus korának teljességét. Urunk, Jézus mondja: „*Aki nem fogadja Isten országát úgy, mint a kisgyermek, nem megy be oda.*” (Mk 10,15) Ezzel nem arra biztat, hogy infantilisek maradjunk, hanem hogy a gyermekkorból, s a gyermektől – ifjútól – is van tanulnivalónk egy egész, hosszú emberi életre!

Milyen jó, ha kisgyermekként keresztelik meg az embert! A gyermek abszolút módon megbízik az édesapjában és az édesanyjában. Ha nincs kiben bízni, hát örökre megsérül. Arra való az édesapa és az édesanya, hogy a gyermek úgy bizzon meg benne, mint magában az Istenben, mert a gyermek Istenhez való ragaszkodása – hogy nem kell törődnie a módokkal és az időpontokkal, hogy játszhat nyugodtan – a szüleiére való tökéletes ráhagyatkozásban testesül meg. A szülő a kicsi gyermek számára az Atyaisten képe, teljes biztonságot adó jelenléte. Ezért is szentség a házasság, mert az apa és az anya szeretete egyben az Isten szeretete is a gyermek iránt. Ezt a végtelen nagy bizalmat, amely a gyermekben ragyogóan működik, később sem szabadna elfelejteni, nem szabadna hagyni elkopni, megfakulni. Ez a bizalom a Paradicsomkert, amelyet bűneink miatt felnőttkorunkra többé-kevésbé elvesztünk. Azt azonban nem szabadna elfelejtenünk, hogy az egyetlen szükséges: bízni az Atyaistenben, úgy, mint Jézus. Ha minden összeomlik is, amit alkottunk, mondjuk Istennek: „*Ne az én akaratom legyen meg, hanem a tiéd*”, s végső soron bizzuk őrá

a módokat és az időpontokat. Ez az, amivel a gyermekkorból bele kellene nőni a felnőttkorba. Felnőtté válni, persze, annyi, mint a módok és az időpontok bizonyos kézbevétele, hiszen így szól a parancs: „*Hajtsátok uralmatok alá a földet!*.”, ám ez nem jelenti azt, hogy az Atyába vetett bizalom helyébe a teljes önmegvalósítás, az önfelépítés lépjen. Ez csak azt jelenti, hogy sok minden rám lesz bízva, bizonyos mértékig saját magam is, végső soron azonban mindent, önmagamat is Isten kezébe helyezem, s akkor ő majd felel értem és gondoskodik rólam. Hányszor mondjuk: „*Szenteltessék meg a te neved, jöjjön el a te országod!*.” Ahhoz, hogy ezt hitelesen kimondhassuk, úgy kellene élnünk, hogy miközben sokat dolgozunk, felelősséget vállalunk, lelkiismeretesen gondunk van a legkisebb dolgokra is, mégis hagyjuk, hogy Isten cselekedjen velünk tetszése szerint.

Jézus pontosan ezt tanulta meg a szenvedésből. Jóllehet ő maga bűnt nem ismert, mégis megkísértette a „ha lehetséges”, vagyis hogy ő szerette volna meghatározni a módot. „*Atyám, ha lehetséges, múljk el tőlem e pohár!*”: „Ezt a módot nem akarom, és nem is értem emberi értelmekkel.” „*De mindazonáltal ne az én akaratom legyen meg, hanem a tied!*”: Dicsőítsd meg nevedet, gyűjtsd egybe Izraelt és általa az egész emberiséget, vagyis jöjjön el a te országod. Megbízom benned, Atyám, tudom, hogy te végtelenül szeretsz engem, nem hagysz el sohasem, s mindent a legjobban teszel.” Ezt jelenti felnőttnek lenni, mégis gyermeki lelkülettel élni, és csak így lehet belekapaszkodni az Istenbe, az isteni akaratba. A szentek nagyon is tudták, mit akarnak, tele voltak tervekkel, és azt tűzön-vízen át meg is akarták valósítani. De ha olyan rosszakarattal találkoztak, amely összedöntötte művüket, vagy szembesültek saját korlátaikkal, vagy közeledni érezték halálukat, nem estek kétségbe. Életük minden pillanatban nyitott maradt arra, hogy az Isten cselekedjék benne. Egész létezésük Isten működésének színtere volt, ahol ő szüntelen megszentelhette nevét és kinyilváníthatta dicsőségét. Ez legtöbbször a vértanúhalálban érte el csúcspontját, illetve a vértanúhalállal egyenlő mértékű türelemben.

Még mielőtt számba vennénk, milyen tetteket, cselekedeteket, gondolatokat kell elkerülni, amelyek nem egyeztethetők össze Isten nevének megszentelésével, s mielőtt megvizsgálánk, milyen jótetteket, milyen életformát kell követni, amelyben Isten kinyilvánítja szentségét, elsősorban ezt a végtelen Istenbe vetett gyermeki bizalmat élesszük újra magunkban, amelynek meg kell előznie minden tettünket. Minden itt dől el. Isten kinyilvánítja nevének szentségét a szentek életében, de rendszerint nem úgy, ahogy ők maguk is elgondolták, hanem sajátos, soha nem álmodott módon. S ha nagy műveiket, ragyogó kezdeményezéseiket a gonoszok tönkretették, akkor ők megbocsátottak és imádkoztak értük, így alkalmat adva Istennek, hogy közbenjárásukra kiárassza rájuk irgalmát. Amíg csak jótettekre törekszünk, az még nem a legmagasabb szint. A jótettek sok rosszat és rettenetes zavarokat is okozhatnak. Isten nem szentelheti meg a nevét egy bűnös ember életében, még ha sok jót tesz is az illető. A jótetteinket is meg kell szentelni. Jean Paul Sartre: *Az ördög és a Jóisten* című művében Götz lovag, aki eddig kizárólag rosszat tett, hirtelen elhatározza, hogy ezután csak jót fog tenni. A hatás meglepő: minden összezavarodik körülötte, gyilkosságok történnek, falvak égnek föl körülötte, minden balul üt ki. Mert nem a cselekedeteken múlik, azokat egyszerűen meg kell tenni, hanem azok mögött kell megvívni életünk csatáját Istenért. Minden a hozzáállásunkon áll vagy bukik. Nem elég az erkölcsi jóság, misztikus kapcsolat szükséges Istennel, vagyis bele kell gyökerezni Isten szentháromságos életébe: „*Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővessző.*” Ez a mindent meghatározó ősválóság a keresztény életben, a gyümölcs csak ezután és ebből terem. Előbb a fának kell jóvá lennie, hogy jó gyümölcsöt teremjen. Hányszor és hányszor meg kell tisztítani a legnagyobb, legönzetlenebb jó cselekedeteket is! Az ellenséges világ előszeretettel emlegeti a keresztes háborúk példáját, vagy az inkvizíciót, amely egy sajnálatos félreértés alapján a kényszer erejével akarta a tévelygőket jó útra, az üdvösségre terelni. Jó cselekedeteink is tele vannak féreggel,

különösen ha azonosítjuk magunkat Isten országával, s az igazságot saját tanításunkkal és gyakorlatunkkal.

Tenni kell a jót, ettől ne ijedjünk meg, de nem ez az igazi küldetésünk, hanem az, hogy végtelen irgalommal a többiek iránt és nagy nyitottsággal az Atya fölfoghatatlan akarata és szeretete iránt engedjük, hogy Isten belépjen a történelembe, a mi életünkbe, s tetszése szerint átrendezze azt. Persze, ez sokszor nem látható; a szent nem élvezi önnön szentségét, mint valami édességet, hanem a legnagyobb bűnösnek tudja magát, kárhozatra érdemesnek, mert látja, hogy mekkora zavart kelt a közösségben, ahol él. Szenved saját bűnös volta miatt, és végtelenül kevésnek érzi magát mindahhoz a feladathoz, amelynek elvégzését Isten rábízta. Csak amikor meghal, akkor mondják, hogy szent volt, olyan ember, aki által Isten járt közöttünk, aki által megdicsőült a neve és eljött az ő országa. De még ekkor is félreértik, kultuszt teremtenek köré ahelyett, hogy lelki örökségét ápolnák. Mennek oda a sírjához, gyűjtik ereklyéit (hatalmas pénzbevétel lesz belőle), emlékünnepeket tartanak a tiszteletére. Az előbb még kórusban gúnyolták, most lépten-nyomon rá hivatkoznak, belőle élnek. Ezt tették Izrael fiai a prófétákkal, s így tettünk és teszünk történelmünk nagyjaival is. A rossz lelkiismeret túlkompenzálása az a buzgóság, amellyel az Egyház és a nemzet nagyjait haláluk után ünnepelek. Mintha bizony ezáltal nekünk kellene megszentelnünk Isten nevét, nem pedig egyszerűen engedni, hogy ő szentelje meg nevét bennünk. Ezért van az, hogy a szentek, ha írnak, ha beszélnek, mindig Istenről szólnak, mi pedig megelégszünk azzal, hogy róluk írjunk és beszéljünk.

Az Egyház történelme során minden valóban új kegyelem a szentek által, a szentekben valósult meg. De minket valamennyiünket is arra küld az Isten, hogy egy új kegyelem kezdete legyünk. Isten új és új módon akar belépni az Egyházba és a társadalomba. Ezért olyan életet kell élnünk, amely nem csupán a bűnöket kerüli és sok jót tesz, hanem amely egyesül a jelen lévő isteni akarattal és irgalommal. Milyen különös, hogy éppen az lesz az én legsajátabb cselekvésem, amit ő művel bennem. Az Egyház minden egyes házasságkötés alkalmával azzal adja áldását az ifjú párra, hogy életszövetségükben az egyik a másik számára Istenhez vezető ajtó legyünk, ne pedig sorompó. Ilyennek kell lennie egy szerzetestestvéri közösségnek is, ilyenek egy egyházközségnek. Az igazi szeretesség lényege nem az a sokféle hitéleti, tudományos és szociális tevékenység, amelyet az egyes rendek folytatnak, hanem az Isten dicsősége, az Isten jelenléte utáni csillapíthatatlan vágyakozás. Benedek futott Róma szennyéből a magányba, mert Isten irgalmát, szeretetét kereste, és olyan életet élt, hogy az Isten beléphetett általa a világba. Hamarosan közösség is gyűlt köréje. Ferenc atyánk nem is akart rendet alapítani, ám aki valóban átadja magát Istennek, akörül láthatóan vagy láthatatlanul, de előbb-utóbb közösség formálódik. Loyolai Ignácnak is az volt a legfőbb ambíciója, hogy mindent Isten nagyobb dicsőségére tegyen. Rengeteget dolgozott, fáradt, de nem engedte magát megtéveszteni a látszattól, hogy az az igazán fontos, amit tesz.

A keresztény létezés lényege tehát az istenfiúi kegyelem, s ez a kegyelem a talaj, amelyben a Miatyánk kérései mint éltető gyökerek megkapaszkodnak, hogy majd kinőjön a fa, amely jó gyümölcsöt terem. Az az igazi teendőm, hogy engedjek szabad teret Istennek, még jó cselekedettel, szép tervekkel se akadályozzam az ő akaratának érvényesülését. Mindenkinek ilyen nyitottnak kell lennie. Lélegzetelállító a gondviselésnek, Isten akaratának és az emberi szabad akaratnak a játéka. Mi azt gondoljuk, hogy Isten akarata előre megszabja, mit kell tennünk, nekünk csak el kell játszaniunk a ránk osztott szerepet. Holott Isten elgondolása az, hogy az ő dicsőségét, vagyis szeretetét kinyilvánítja a teremtmények iránt, méghozzá a szabad akaratú ember által. Az ember megteheti, hogy ebben nem vesz részt, s föllázad a dicsőség e kinyilvánítása ellen. Isten azonban elküldve szent Fiát irgalmas szeretetével újra egybegyűjti az emberiséget, mert semmi más nem foghatja össze: sem gazdasági, sem politikai struktúrák, de még a vallás sem, csak ez az egyszer s mindenkorra

szólóan kinyilatkoztatott isteni szeretet és irgalom. Isten azért küldött téged is, engem is, hogy irgalmának ajtaja legyünk mások számára, hogy rajtunk keresztül is kinyilvánítsa, hogy gondviselő szeretete és bölcsessége akkor sem mond csődöt, ha az ember esetleg rossz irányba megy. Mindenhatóságával hirtelen ott terem, ahová tévedtünk. Ha bűnt követtünk el, annak persze viselnünk kell a következményeit. Nem ő büntet: a bűn magában hordja büntetését. Ám Isten ott vár a forduló végén, hogy egy új valóságot, egy új világot nyisson meg nekünk, és ismét meghívjon a vele való együttműködésre.

Nagyon nagy a felelősségünk. Ne kenjük az Istenre sorsunk alakulását. Nem vagyunk beprogramozva. Isten szabad, és minket is szabadnak teremtett. Ez a keresztény misztérium. Ezt logikával megérteni nem lehet, de élni lehet vele. A predesztinációt és a reinkarnációt – melyek ellentmondanak az evangélium lényegének – meg lehet érteni, viszont élni nem lehet velük. Isten szabadnak teremtett bennünket, de elvárja tőlünk azt a bizalmat, azt a nyitottságot, hogy a módokat és időpontokat bizzuk rá és kapaszkodjunk belé. Ez a szentség, és ez egybeesik azzal, hogy szép lassan, fokozatosan kiteljesedik emberségünk. Emberré lenni azt jelenti, hogy megtanulunk szabadságunkkal jól élni, s együttműködni a végtelen isteni szabadsággal, saját akaratunkat Isten akaratához igazítva. Ő megbízik bennünk. Például ha szerzetesnek szánt valakit, s az nem hallgat a hívásra, türelemmel kivárja, hogy az illető felismerje, nem jó helyen keres. Vagy ha valakit a házasságra szánt, s az félelemből mond le róla, és inkább szemináriumba vonul, megvárja, míg az illető belátja, hogy a papság számára csak kibúvó, nem hivatás. Új és új lehetőségeket nyit, hogy ahol éppen vagyunk, felismerjük az ő akaratát, mely a legjobbat akarja számunkra. Még a bűnben is, amikor a bűnbánatban újra felajánlja, hogy őt válasszuk. Tévedés, hogy egy előre meghatározott séma szerint kell leélnünk az életünket, különben elkárhozunk. Ha rosszul választunk, ő abból a rosszból fogja kihozni a legnagyobb jót, ha együttműködünk vele. Hatalmas, gyönyörűséges Isten-ember dráma ez.

Azzal, hogy Jézus ezt mondja: „*Amikor imádkoztok, így imádkozzatok*”, nem pusztán egy új imaszöveget akar megtanítani, hanem életének s főként szenvedésének legsűrűbb belső történetébe avat be bennünket. Ő bármit ad nekünk, az soha nem tőle független valóság, hanem saját életéből meríti, lényegéből osztja meg velünk. Azért élt és halt meg, s azért támadt fel, hogy kiárasztassa belénk a Szentlelket, hogy valóságosan Isten fiai lehessünk, és így kiálthassunk Istenhez: „Abba, Atyánk!” Miután pedig joggal szólíthatjuk Istent Atyának, megadta a képességet is, hogy az ő életét éljük abban a megdöbbentő drámai szabadságban, amelyben Istennek teret engedünk, hogy életünkben, hivatásunkban kinyilatkoztassa nevének szentségét, és ezzel akár már életünkben, akár halálunk után összegyűjtsön sokakat az ő országába, hiszen ez az ő akarata.

9. A Miatyánk mint a szentség sodrása

A Miatyánk annyira Jézus Krisztus misztériumából szövődött imádság, hogy igazából senki sem imádkozhatja a maga teljességében, csak Jézus, az Isten megtestesült Fia. Egyedül ő nevezheti Atyjának az Istent, mert ő a Fiú öröktől fogva. (Mi legfeljebb a teremtés címén érezhetünk valamit Isten atyaságából, de ezt is megrontotta bennünk az eredeti bűn.) Amikor átadta nekünk ezt az imádságot, ezzel kinyilatkoztatta, hogy őbenne mi is Isten gyermekei lettünk, a keresztség, a bérálás és az Eucharisztia vétele által. A Miatyánk tehát valójában a megkereszteltek, a megbéráltak és az áldozni akarók imádsága. Szép és sokat mondó a keresztelési szertartásban az a mozzanat, amikor a már megkereszteltnek azt mondja a keresztelő pap, hogy ezután jogod lesz a fölséges Istent Atyádnak nevezni. S ha a Miatyánkot úgy imádkozzuk, ahogy Jézus imádkozta, vagyis egész életünkkel, akkor istengyermekségünk meg is valósul.

A Miatyánk kérései alapjaiban már megvalósult, „teljesített” kérések. Láttuk, hogy Isten megszentelte az ő nevét Krisztus kereszthalálában, vagyis kinyilvánította legbelsőbb lényegét, hogy ő a szeretet. Benne eljött az ő országa, megkezdődött a nagy összegyűjtés. Krisztus önmagát adta nekünk eledelül feltámadott, a Szentlélektől átalakított testében. A kereszten legyőzte a gonosz lelket, győzött minden kísértésen, és megbocsátotta minden ember minden bűnét. A Miatyánkról elmondhatjuk, hogy tulajdonképpen mindent magába foglal, ezért egy életen át lehet imádkozni, sőt az egész világtörténelmen át az utolsó napig. „*Nem tudjátok sem a napot, sem az órát.*” Az Egyház előtt még évszázadok lehetnek, de lehet, hogy évezredek, sőt évmilliók is. Nem világvégét váró szekta tagja vagyok, én Krisztus dicsőséges eljövetelét várom, amely már lényegében eljött az ő dicsőséges feltámadásában. A végső kinyilvánulás óráját ugyan nem tudjuk, de annyi bizonyos, hogy sok idő kell még ahhoz magának Krisztus Egyháznak is, hogy igazán alámerüljön a Miatyánk mélységeibe.

Nagyon érdekes odafigyelni a konvertiták eseteire, mert sokszor olyan dolgokra látnak rá mintegy villámfényénél, ami számunkra a megszokottság miatt fel sem tűnik. A Szovjetunióban élő orosz filozófusnő, Tatjana Goricseva szabadulni akarván abból a kettősségből, amely a bűnös ember állapota, aki kétségbeesetten keresi az élet értelmét: nappal szép filozófiai előadásokat tart, az éjszakát pedig paráznaságban és részeges tobzódásban tölti, a keleti jógába kezdett kapaszkodni. Egy alkalommal mesterétől a Miatyánkot kapta, hogy mint mantrát egész nap ismétlgesse. Azelőtt sosem mondta, még csak nem is hallotta, de most a hatodik elmondás után hirtelen elárasztotta a világosság, és egyszerre csak mindent tudott. Amikor később a pravoszláv pap a keresztségre felkészítve a hit igazságaira tanította, az volt az érzése, hogy csak ismétli, amit mindig is tudott. A Miatyánk elmondása alatt nyilvánvalóvá lett számára, hogy van Isten, hogy ő az Atyánk, hogy a názareti Jézus az Isten valóságos Fia, akit Poncius Pilátus alatt a mi bűneinkért keresztre feszítettek, meghalt és eltemették, de feltámadt; hogy az Egyházban jelen van Krisztus az Oltáriszentségben; hogy van bűnbocsánat.

Próbáljuk meg most mi is újra felfedezni a krisztusi lét, a keresztény egzisztencia lényegét ebben az imádságban és ezzel az imádsággal.

A Miatyánk első szavairól, a megszólításról eddig még nem is mertem beszélni: „*Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy.*” Mert ez a lényeg, s a lényeghez csak lassan, fokozatosan jutunk el. Az elején tudatosítjuk, hogy Isten ki a mi számunkra, és mi kik vagyunk az ő számára. Nem is olyan könnyű ez: sokan voltak előttünk olyanok, akik nem is tudták tovább mondani a Miatyánk szövegét.

Több szintje van életünknek, de ezek közül a legmélyebb, ahol kapcsolatban vagyunk az élő Istennel, a mi Atyánkkal, ahol tudatosítjuk ezt a kapcsolatot. Enélkül egyetlen romhalmaz

lesz előbb-utóbb az egész életünk. Mennyi szétesett emberrel lehet találkozni, a keresztények között is! Nem okvetlenül bűnös emberek, de mivel nem ezen a mély szinten élnek, életük óhatatlanul szétesik. Egyedül a szentek, Isten gyermekei nem esnek szét, mert emberi életüket összefogja ez a legmélyebb létbeli kötelék: „Istenem, te az én teremő Atyám vagy, én pedig a te teremtményed vagyok.”

A Miatyánkban hatalmas erejű lendület emel fölfelé az Atya dicsőségéig, hogy utána a Szentleket elnyerve leszálljunk a bűnök bocsánatáig s a gonosztól való szabadulásig. A Katolikus Egyház Katekizmusa ezt írja: „*Miután a Fiúság Lelke minket Isten, a mi Atyánk jelenlétébe helyezett, tehát kimondtuk, hogy Mi Atyánk, hogy imádjuk, szeretjük és áldjuk őt, hét kérést, hét áldást kelt a szívünkben. Az első három az Atya dicsősége felé vonz minket, a másik négy, mint a felé vezető út, nyomorúságunkat ajánlja kegyelmébe: »Mélység a mélységet hívja« (41. zsoltár).*” Az első hullám tehát az Istenhez, az Atyához lendít. Nem magunkról beszélünk. Azt mondjuk: a te neved, a te országod, a te akaratod. A szeretet nyelve ez. Az igaz szeretet lendület afelé, akit szerettek, egészen addig, hogy elfelejtem magam. Jézusnak, az egyszülött Fiúnak ez az égő vágya, agóniáig menő vágyakozása az Atya dicsőségért, lassan áthat bennünket is, ha engedjük. A keresztény életszentség lényege: beleállni ebbe a felfelé való sodródásba.

Lépjetek kapcsolatba a szentekkel! Erre hívja fel figyelmünket II. János Pál pápa azzal is, hogy szászámra avatja boldoggá, szentté azokat, akiknek élete nyilvánvalóan ebbe a felfelé örvénylő sodrásba került. „Alapanyagukban” nem különböznek tőlünk a szentek, ugyanolyan testből és pszichéből állnak, sőt egyik-másik sokszor még szerencsétlenebb, mint mi. Indulásukat nézve gyakran a legnagyobb emberi mélységekből jönnek elő, mint például Damiáni Szent Péter egyházdoktor is, akinek az anyja nem akarta, hogy megszülessen, amikor pedig mégis megszületett, nem akart neki nevet adni. Egy koldusasszony szólt rá: „Milyen anya vagy te? Karold föl már ezt a gyereket!” Azután az asszony hamarosan meghalt, a nagyobbik bátyja vette magához, aki ütötte-verte, majd a másik bátyja, aki szerette és gondoskodott róla. Az ő tiszteletére vette fel a Damján nevet, elhagyva azt, amit az anyja vonakodott adni neki. Mindig remeteségbe vágyott, s hajlama, vágya ellenére bíboros lett, és az Anyaszentegyház tanítója. Égő szeretet és tűz volt a szívében. Látjuk a szerencsétlen indulást és a ragyogó beteljesedést a szentségben?

Hosszan beszélhetnék arról is, milyen förtelmes bűnökben fetrengtek megtérésük előtt egyes szentek, de felesleges. Isten megkönyörült rajtuk, ez a fontos. Abban sem különböztek tőlünk, hogy koruk szerencsésebb vagy alkalmasabb lett volna a szentségre, mint a miénk. A világ mindig is világ volt, és az is marad. Emberi tehetség sem kell a szentséghez, ami pedig nélkülözhetetlen a művészetekben és sok szakmában. A szentséghez semmiféle természetes adottság nem kell, sőt talán jobb, ha egyáltalán nincs is, mert aki természeténél fogva szelíd, az könnyen azt hiszi, hogy már nem kell szelíddé válnia, pedig szelídsége esetleg csupán lustaságból fakadó megalkuvás, „pax vegetativa”. Nincs a szentség tekintetében előnyös vagy előnytelen tulajdonság.

A szenteknek egyfajta zsenialitásuk van, amit viszont mindannyian megkaptunk a hitben. Amikor először hallottunk, akár gyerekkorunkban Isten szent Fiáról, aki értünk kínhalált szenvedett és feltámadt, s arról, hogy ő mindvégig szeretett minket, és hogy helyet készített nekünk az örökkévalóságban, akkor ezzel félelmetes nagy tudás birtokába jutottunk, amellyel túlhaladunk minden emberi tudást, s megelőzzük az egész történelem leforgását. Úgyhogy nyugodtan bolondnak is nézhetnek bennünket a hitetlenek mindaddig, amíg Krisztus el nem jön nagy hatalommal és fönséggel. De aki erre a hitre ráteszi az életét, azt az ateista világ sem meri sokáig bolondnak nevezni – gondoljunk Assisi Szent Ferencre vagy Teréz anyára, II. János Pál pápára. A szentek ehhez a tudáshoz és reménységhez igazítják az életüket. A szentség nem más, mint egyfajta logika következetes érvényesítése: ha Krisztus Isten Fia, ha van feltámadás és örök élet, akkor így és így kell cselekednem. Égő vágy hatja át őket Isten

után, s hogy Isten fölhasználja őket az ő szentségének kinyilvánítására, amely az üdvösségük is egyben.

A mai katolikus nevelés hibás, súlyosan hiányos. Nem neveljük életszentségre a felnövekvő nemzedékeket, már kisgyermekkortól. Mondja-e ma egy katolikus családban azt egy gyerek, hogy ő szent akar lenni? Mondja-e azt, mint Lisieux-i Teréz az édesanyjának, hogy az égbe kívánczik? Még mielőtt valami másra ráhangolódna, hogy például orvos legyen, vagy pap, szerzetes, mindezek előtt az életszentségre kellene hangolódnia, vagyis egyedül a szent Istenre. Már abban is megbicsaklás, törés van, ha bármi, legyen az akármilyen jó és nemes eszmény, ennek az első és egyetlen szükségesnek a helyére került. Minden szent életében ott volt a teljes önátadás Istennek, akár szerzetesek voltak, akár házasságban éltek. De ennek az önátadásnak a kimondása nem mindig esett egybe a házassági esküvel vagy a szerzetesi fogadalommal. Ez olyan alapvető Isten melletti döntés volt, amely a későbbi konkrét életállapotnak isteni fényt és szilárdságot adott. Lisieux-i Szent Teréz fölajánlja magát az irgalmas szeretetnek. Ez azt jelenti, hogy lélekben elhagyja Lisieux-t, mégis ott marad. Elhagyja a Kármelt, amelyben olyan egyszerű és közönséges emberek élnek, mint mi, akiknél ő sem tartja magát különbnek, és ezzel az Istenbe merült léttel mégis ott marad. Nem elsősorban karmelita apáca többé, hanem Isten lefoglalt tulajdona. Csak így lehet valóban karmelita. Enélkül borzalmas és beteg dolog szerzetesnek lenni, de szentségi házasságban élni is. Enélkül papnak menni pedig egyenesen klerikális megalománia: az illető a fejébe veszi, hogy a lelki hatalom birtoklásáért pap, netán főpap lesz. És sajnos a szemináriumok folyosóin legtöbbször barokk főpapok pöffeszkednek a festményeken, ahelyett, hogy a megfeszített Krisztus lenne az üres fehér folyosó végén, meg az Istenanya, Mária, és legfeljebb egy-két szent életű lelkiatya képe (mint például Brenner János vértanúé, akinek képét annak idején az ÁEH jellemző módon levetette, míg a barokk főpapok maradhattak). Igazában nem a papságra kell készülnie annak, aki pap akar lenni, hanem elsősorban életszentségre!

Mi akarsz lenni? Ha valóban keresztény, azaz krisztusi vagy, csak egyetlen helyes válasz lehetséges: szent, vagyis olyan ember, aki egész életét átadja Istennek, olyan bűnbánó bűnös, aki bár kísértésekkel küszködik, a gonosztól végül is megszabadul, mert benne maga Isten vett lakást. Minden ezen a mélységes irányuláson, Isten utáni vágyon múlik. Persze, ez a vágy is megromolhat: titkon, magunk előtt sem bevallva kezdünk többé megint nem magára Istenre, hanem csupán valami vallási értékre vágyakozni, és ezért csalódások érnek bennünket. Kedvünk volna felhagyni mindennel, legfőképpen azzal, hogy szentek akarunk lenni. Aki a szentséget valami másban látja, mint a Szenthez, vagyis az Istenhez való lényegi tartozásban, annak életében nyíltan vagy rejtetten az „én” lesz a központban. Látomás hajtja, és stigmákat szeretne viselni (fájdalommenteseket persze), Isten közelébe akar jutni a lélek sötét éjszakája nélkül. Iszonyatos, beteg világ ez, álvallásosság, reménytelen magunk körül forgás.

Mi hát a hiteles életszentség? Az, ha Isten Isten lehet az életben. Amikor elfelejtem önmagam, s ő uralkodhat bennem. Az ilyen emberből csak jó ember lehet. Ez nem szavak és kegyeskedő gesztusok kérdése, ez a dolog vére megy. Ezért a szentségnek mindig is köze volt és van a vértanúsághoz, ma ugyanúgy, mint az első századok nagy keresztényüldözéseinek idején. Egy tiszta házasság, a gyermekek elvállalása és felnevelése, vagy a szüzességben leélt élet a mindennapok vértelen vértanúsága. De ez csak másoknak jel, a vértanú talán észre sem veszi, hogy életében elérkezett a pillanat, amikor Isten ügye csak az élete árán menthető meg. Becket Tamás, Morus Tamás nem készültek vértanúnak. Morus szerette az életet, szerette a feleségét, különösen is legidősebb leányát. Élni szeretett volna, talán még inkább, mint a király. És mindent megtett a jog és a törvény alapján, hogy ne kelljen kimondania, amit végül mégis csak ki kellett mondania: hogy egy házasságtörést nem írhat alá, és hogy az Egyház látható feje a római pápa.

Az életszentség, a vértanúság a legmélyebb kapcsolatban van a Miatyánkkal, s egyetlen nagy egységet alkot vele. Aki a Miatyánknak ebbe az első lendületébe teljesen belesimul, vagyis mindenekfölött Isten dicsőségét keresi, annak élete fokozatosan leegyszerűsödik. Nem törődik többé már azzal, hogy mit mondanak róla, nem akar mindenkinek megfelelni, népszerű lenni. Mikor novícius voltam, azt hittem, ha minden atyának tetszeni fogok, az ő rokonszenvéből és elismerésükből összeadódik az életszentség. Azóta rájöttem, hogy nem ilyen egyszerű, vagy talán sokkal-sokkal egyszerűbb a dolog: Istent magát kell akarnom, az ő szentségét, semmi mást. A külső vélemények nem irányíthatnak, még ha figyelni kell is rájuk, mert a tőlük való teljes elszigetelődés még nagyobb csapda lehet. Ennek a fölfelé örvénylésnek a vonzásába kerülve az, ami különben szétszóródna, egységbe rendeződik. Ez maga a tisztaság. Erre a tisztaságra hívott meg minket Jézus a szent Evangéliumban. A hatodik parancs területe csupán egyetlen kényes pont a sok közül, a szív tisztasága végtelenül többet jelent: Istent kell egyedül akarni, és akkor nagyon könnyűvé válunk. Az Istennel egyesült lélek tiszta, áttetsző és erős, nem fél senkitől, nem akar tetszeni senkinek, és nem fél nem tetszeni. Hatalmas felszabadulás ez: Istent akarja egyedül és benne mindent megkap. Kezdetben az az érzésünk, hogy a szent másokat nem is szeret. Rideg a stílusa, úgy tűnik, önző módon kizárólag a saját tökéletességével van elfoglalva. Aztán kiderül, hogy ő szeret legigazabban, úgy, mint Jézus, aki még letartóztatásakor is másokra gondol, és közbenjár az apostolokért: „*Hagyjátok ezeket elmenni!*” Igen, a szent Isten és Jézus Krisztus stílusában tanul meg szeretni, nem a világ szája íze szerint.

A szent értelmét betölti a hit egyszerű világossága. De éppen ettől élesebben látja a földi dolgokat is. Azután, hogy Blaise Pascal találkozott az Atyaistennel – nem a filozófusok istenével, hanem az igazival, akit Jézus szavaival „én igaz Atyámnak” nevez egy éjszakai látomásban –, mindjárt következtek híres matematikai és természettudományos felfedezései. Másképp tudott figyelni a világra is, mert figyelme a mélyben az egy szükségesre szegeződött. Elsősorban Isten dicsőségét akarja a szent, s ha pap, akkor pasztorációja nem sikerre való törekvés, hanem saját Istennel való kapcsolatának kiáradása. Páter Piónak nem volt lelkipásztori terve. Egyszerűen csak misézett, gyóntatott, elmondta a zsolozsmát, imádkozta a rózsafüzért. S legfőképpen engedte a szent Istent működni az életében, s azon keresztül mások életében. A szentek rendszerint számos jó művet indítanak el az Egyházban, de igazában csak egyre figyelnek, Istenre, és az ő dicsőségére. Ezért nem lesznek szétszórta. De Paul Szent Vince járja Párizs utcáit, két rendet is alapít, millió tennivalója van, de ő maga Istenben van elmerülve.

Az Atya felé lendülő élet a Szentlélek műve. A szentmise legszentebb részének és a keresztény életének iránya, lendülete ugyanaz: „*Emeljük föl szívünket. – Fölemeltük az Úrhoz. – Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek. – Méltó és igazságos.*” Ezzel a már megkezdődött nagy összegyűjtés tovább folytatódik: a szentmisére összejött hívek mind a Miatyánk sodrásába kerülnek, hiszen most jön el az ő országa, most szenteltetik meg az ő neve, most valósul meg Krisztus vértelen áldozatában az ő akarata. Jézussal egyesülve, az ő Titokzatos Testének tagjaiként a Szentlélekben dicsóítjuk az Atyát Jézus egykori és örök ujjongásához kapcsolódva. Most a Szentlélekben az Atyához lendülünk, mert Jézus Krisztusba iktatódtunk, az Atya pedig válaszként ismét új módon küldi a teremtő Lelket, hogy változtassa át a kenyeret és a bort a mi igazi, természetfölötti Kenyerünké és az örök élet Italává.

A kenyér és a bor konszekrációja a Szentléleknek olyan eljövetele, amelyből minden további Lélek-lehívás, vagyis mind a többi hat szentség levezethető. Ezért értik félre sokszor azt, hogy az Oltáriszentség vétele a bűnök bocsánatára van. Igen, Krisztus áldozata, amelyet a szentmisében ünneplünk, a bűnbocsánat forrása, de a súlyos bűnök alól mindenekelőtt a keresztség és a továbbiakban a bűnbocsánat szentsége oldoz fel. A szentgyónás ezért hatalmas ünnep, mely előkészíti az eucharisztikus ünnepet. Epiklézis az emberi szív fölött,

amelynek hatására a Szentlélek Isten átváltoztatja a szívet. Ezért nem lehet Húsvétot ünnepelni szentségi epiklézis, azaz gyónás nélkül. *„Bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.”* Az eucharisztikus és a szentgyónáskor történő Lélek-lehívásban arra is kapjuk a Szentlelket, hogy mi meg tudjunk bocsátani annak, akinek emberileg képtelenek lennénk megbocsátani. Ez is olyan emberi helyzet, melyet a Szentlélek eláraszt az ő erejével. Ebben bízni kell.

„És ne vígy minket kísértésbe.” Az epiklézis az eljövendő próbatételre is erőt ad, hogy képesek legyünk a gonoszt legyőzni, másokban, de leginkább önmagunkban. Lehet, hogy a templomból kilépve valaki egy szóval megsért minket, de magunkkal visszük a Lélek erejét, amelynek kettős hatása van. Egyrészt egyfajta exorcizmus, ördögűzés, mert a megpróbáltatás idején a nagy csábító közbeléphet, és kísérthet a bűnre, a teremtő, újjáalkotó Lélek azonban segít, hogy kiálljuk a próbát és erőt vegyünk a kísértő sátánon. A szentkenet a végső próbatételre is felkészít, ahhoz hívja le a Szentlelket. Nemcsak azt kell kérni Istentől, hogy életünkben, hanem hogy valamiképpen szenvedésünkben és halálunkban is megdicsőüljön az ő neve, sőt akkor igazán. Amikor a vértanúk testét összetörték, mint az alabástrom edényt, illat áradt ki belőlük, mely a Szentlélek jelenlétének jele. Haláluk nemcsak Isten nevének megdicsőítése, hanem az emberek, a hívek összegyűjtése is volt egyben.

„De szabadíts meg a gonosztól.” Az epiklézis beteljesedése, a végső szabadulás Krisztusban már megvalósult, hiszen Krisztus áldozatával kinyilatkoztatta Isten legmélyebb mélységét, hogy Isten a Szeretet, s eljött az ő Országá az Egyházban, mely össze akar gyűjteni minden embert. Krisztus föloldozott mindenkit, s ezzel a Miatyánk kérését: *„És bocsásd meg vétkeinket”*, Isten a maga részéről teljesítette. A misében azt is ünnepeljük, hogy a Miatyánk beteljesedett. Ugyanakkor számunkra még feladatot jelent, mert a bűnbocsánatot el is kell fogadni, s engedni, hogy bennünk is újra meg újra lerontsa Krisztus a sátán művét. Milyen csodálatos, hogy a nagy eucharisztikus imádság, a szentmise kánonja éppen a Miatyánkba torkollik, melynek végén megvalljuk: *„Mert tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség, mindörökké. Ámen”*, ami visszhangként felel a kánont záró doxológiára – *„Őáltala, ővele és őbenne a tiéd, mindenható Atyaisten, a Szentlélekkel egységben minden tisztelet és dicsőség mindörökkön-örökké”* –, vagyis e két dicsőítés a Miatyánkot mintegy keretbe foglalja. És most vesszük azt a természetfölötti Kenyeret, aki maga Krisztus, magunkkal visszük őt a bűnök bocsánatára és a másoknak való megbocsátásra, a kísértések és próbatételek idejére, s a gonosztól való megszabadulásra.

10. „Szemét az égre emelte”

Évek óta látok a szent írások rétjein, ahol Isten nyája dús legelőre talál, égni egy csipkebokrot, amely ég, de el nem ég. Sokat néztem messziről, de amíg nem kaptam belső megszólítást, nem merem közelíteni hozzá. Most azonban itt állok előtte. Talán le kellene vetnem sarumat, és elmerülnöm a néma imáadásban. Ám hangot hallok a csipkebokor belsejéből, de nem azt, amely Mózeszt szólította, hanem Jézus hangját, amint az Atyához imádkozik a Szentlélekben. Rajtam keresztül benneteket is arra szólít, hogy bátran hallgassunk bele imájába.

„Atyám, eljött az óra: dicsőítsd meg Fiadat, hogy a Fiú is megdicsőítsen téged, ahogy hatalommal ruháztad fel őt minden test fölött, hogy mindenkinek, akit neki adtál, örök életet adjon. Az örök élet pedig az, hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istent, és akit küldtél, Jézus Krisztust. Én megdicsőítettelek téged a földön: befejeztem a művet, amelyet rám bízál, hogy elvégezzem. Most te dicsőíts meg engem, Atyám, önmagadnál, azzal a dicsőséggel, amely az enyém volt nálad, mielőtt a világ lett.”

(Jn 17,1-5)

Az imádkozó Jézus az égő, de el nem égő csipkebokor e világ pusztaságában, ahol minden el fog égni egyszer. Ezt az imádságot, amelyet Jézustól hallott, a szent evangélista, a szeretett tanítvány nagyon sokszor átímádkozta, mielőtt bekerült az evangéliumába. Jézussal együtt imádkozta az Egyház a szívében. Ez a szöveg az újszövetségi Szentírásban az Isten jelenlétének legsajátosabb módja. Tulajdonképpen eucharisztikus szöveg, melyben titokzatosan jelen van Krisztus, s általa az Atya és a Szentlélek. Más a többi írással együtt olvasni ezt a szakaszt is, és egészen más meghívást kapni egy föllobbanó isteni jelenléttől lángolni kezdő szöveghez. Ez az ima ma is hangzik. Csak Isten legsajátosabb értelemben vett imáadásával szabadna közeledni hozzá. Ez először is az értelem (a *mens*, nem pedig a hideg *ratio*) teljes bevetését kívánja, mely a misztériumra figyel. Ez a szeretet figyelme. Nem szalaszt el egyetlen szót sem, mindent meghallgat, végül megáll és csendben marad. A misztérium nem rombolja le az értelem működését, hanem beteljesíti. Az értelem olyan, mint a topogó kisgyerek, aki föl akar kapaszkodni anyjához, nyújtózkodik feléje, de most anyja lehajol hozzá, és magához emeli. Nincs több lépés, amelyet meg kell tennie. Az imáadás egyfajta jóleső bódulat az értelem számára, amelyben belátva, hogy itt meg kell állnia, mert az áll előtte, aki egyszerre felfoghatatlan és magától értetődő, egyszerűen átöleli Istent.

Másodszor szükséges, hogy az akarat teljes erejével elhatározza, hogy kitart a titok mellett. Ki kell tartani Jézus imájában, mert itt mutatkozik meg, hogy mennyire kitartott mellettünk az Istenember. Ha kitartunk, akkor emberi testünk és a lelkünk, egész emberségünk minden viszonylatával együtt beleemeltetik Jézus imádságába. Az ebben a titokban való részesedés sorsszerű következménye lesz a test dicsőséges feltámadása és a mindenség átalakulása.

Jöjj el, Szentlélek, Jézus imádságának Lelke, értelmünknek adj világosságot, akaratunknak erőt, testünk szenvedélyeinek végleges elcsendesedést. Lelkünket helyezd a figyelem állapotába, hogy egyesülhessünk az Atya egyetlen igaz imádójával, megtestesült szent Fiával, Jézus Krisztussal, a mi Urunkkal, aki benned, vagyis Lélekben és igazságban imádja őt. Amen.

Az előbbi fejezetekben arról volt szó, hogy Jézus nem úgy tanít bennünket imádkozni, mint Keresztelő János vagy bárki más. Nem szöveget tanít csupán, hanem megadja nekünk az imádság Lelkét, aki által fölemel minket isteni természetébe, belevon bennünket azokba a

hatalmas szándékokba, melyek örvénylő sodrással viszik felfelé, az Atyához. Az a csodálatos, hogy a János-evangélium 17. fejezete még egyszer gyönyörűen összefoglalja mindezt. Jézus ún. főpapi imájának három része van: az elsőben megdicsőülésért imádkozik (1-5), a másodikban tanítványaiért (6-19), végül az Egyházért és annak egységéért (20-26). Valójában e három rész, e három szándék tökéletesen áthatja egymást, hiszen Jézus és az Atya megdicsőülése a tanítványokban teljesebbé válik, az Egyház egysége pedig a Szentháromság egységéből indul ki. Jézus az utolsó vacsorán mintegy előre kéri az Atyától kereszthalála gyümölcseit. Lássunk most hozzá szeretettel áthatott figyelemmel e csodálatos szöveg értelmezéséhez, ami több, mint szöveg: jel, amelyben jelen van Krisztus lelke.

Nézzük előbb a távolabbi összefüggéseket! A főpapi imádságot megelőzi a búcsúbeszéd, azt pedig a lábmosás jele vezeti be. Az egész János-evangéliumot átszövő témával, szerkezettel állunk szemben. Jézus előbb mindig tesz valamit, valamilyen jelet ad. Ezen a tanítványok elkezdnek vitatkozni, hogy mit is jelenthet. Ezután Jézus tökéletesen egyedül marad az Atyával. A dialógust monológ váltja fel, amely tulajdonképpen nem más, mint egy bensőséges imádság, amelyben feltárul Jézus szívének titka.

Hasonló szerkezetet látunk az 5. fejezetben, ahol Jézus a Beteszda fürdőben meggyógyít egy béna embert (1-9), ezt követi egy párbeszéd, vita a szombati gyógyítás értelméről (10-18), s ez a vita megoszlást, szakadást okoz. Közben egyszer csak észrevesszük, hogy Jézus már nem velük törődik: mintha megszűnt volna számára a tér és az idő, arról beszél, hogy ő az Atya műveit hajtja végre, hogy a Fiú nem tesz mást, mint amit az Atyánál lát (19-40). Majd egy sajátos epilógusban megmondja, hogy hitetlenségük gyökere az, hogy a saját dicsőségüket keresik, és nem az Istenét (41-47).

Ugyanezt találjuk a 6. fejezetben, ahol Jézus megszorítja a kenyeret (1-23). Ezt követően a nép keresni kezdi Jézust. De miért keresi? Jézus rákérdez a szándékukra, párbeszédet kezdeményez (24-26). És ahol az örök életre megmaradó kenyérről kezd beszélni, a dialógus ismét csak monológba fordul, s megint az Atyánál köt ki, aki őt küldte (27-59). Majd újra két rövid párbeszéd következik epilógusként, amelyben feltárul a visszautasítás gyökere (60-65), illetve az utolsó párbeszédben Péter társai nevében Jézus mellett dönt – az áruló ellenében (66-71).

A 9. fejezetben Jézus meggyógyítja a vakon született embert (1-7). Utána egy bírói eljárás kezdődik, majd két párbeszéd (8-41). Az egész rákövetkező 10. fejezet pedig egyetlen hatalmas monológ, melyben Jézus arról beszél, hogy ő a jó Pásztor és hogy az Atya feladatát teljesíti (1-21). Ezt azután követi a templomszentelés ünnepéhez kapcsolódó jelenet, a krízis csúcspontja, amikor az Atyához való viszonyáról mondtak miatt meg akarják kövezni (22-39). Ekkor már szinte kénytelen a felszínre hozni imádsága lényegét, más bizonyítékot nem tudván nekik mondani.

Lényegében ugyanez a szerkezete annak a résznek is, melyet most elemzünk. A jel, amit itt Jézus ad, az, hogy megmossa apostolai lábát (13,1-30). Mindez vacsora keretében történik (ez már a szentmisére való utalás is egyben, amely fokozza e gesztus jelentőségét). Akkor adja ezt a jelet, amikor teljes tudatában van eredetének, küldetésének, isteni rendeltetésének. Éppen elhagyni készül a világot, hogy felmenjen az Atyához, de a felfelé lendülés előtt még el kell érnie a leszállás legvégső pontját. Most még lefelé tart: Péter lábánál térdel, és mossa a lábát, az Isten Fia a bűnös emberét! A végső megtisztítást is Jézus végzi el. A víz az újjászületés jele: „*Ti már tiszták vagytok a tőlem kapott tanítás által.*” A krízisnek azonban már vége, mert az áruló kimegy. Éjszaka van. Az utolsó vacsorának egyedülálló hangulata, hihetetlenül sűrű és összetett atmoszférája van. Az isteni bensőségesség legszebb órái ezek a földön. Júdás már nincs jelen. A szentmisén sem szabadna részt vennie annak, aki nem hiszi, hogy Jézus az Atyától jött és hozzá tér vissza, az ilyenek előtt be kellene zárni az ajtókat. A mise nem arra való, hogy ott fogjuk meg a félhitetleneket a hit számára. Jézusnak ez a tette a lábmosás jele többé már nem megosztást eredményez, hanem végbeviszi a nagy

szétválasztást, és létrehozza az egységet. *Miután kiment Júdás, így szólt Jézus: „Most dicsőült meg az Emberfia, és Isten megdicsőült benne.”* Ezután itt is párbeszéd sorozatán keresztül derül fény Jézus és Atyja kapcsolatának mélységeire (13,36-14,11). Péternek, Tamásnak, Fülöpnek közbe kell szólnia, hogy végleg tisztázódjon az alaphelyzet, hogy ő kicsoda, honnét jött, és hová megy. Majd a párbeszéd ismét hatalmas monológba megy át (14,12-16,33), ez pedig a 17. fejezetben leírt imádságba torkollik, amit főpapi imádságnak nevezünk. Ez a szerkesztési mód, amit sorozatosan megfigyelhetünk Szent János evangéliumában, nem csupán irodalmi eljárás, hanem a Szentlélektől jóváhagyott forma, amely a Szentírás lényegéhez tartozik, a sugalmazottság részét képezi.

Nekünk is, akik a keresztségben részesültünk, így kellene élnünk. Bár a mi cselekedeteink nem mindig vannak Isten dicsőségére, mert bűnösök vagyunk, velünk is előfordul, hogy mivel az Atya akaratát tesszük, támadások érnek minket, elfordulnak tőlünk, és magunkra hagynak. Szabad védekezni, érvelni, de a végén elkerülhetetlen, hogy magunkra maradjunk. Ez a magány, amelytől oly sokan rettegünk, az Isten legnagyobb ajándéka számunkra. A megszentelt ember magánya mélyén az Atya van jelen. Itt már nem kell igazolnunk magunkat, hanem csak egyszerűen tudatosítanunk kell: ki az Atya az én számomra, és ki vagyok én öneki. Azt hiszem, ez több, mint amit általában imádságnak szoktunk nevezni – ez az imádság igazi mélysége. Ha Jézus életének ez a forrása, akkor a mi életünk is csak ebben a mélységben oldódhat meg, és semmiféle felületi megoldás nem segít rajtunk. Az emberiség életére sincs más tartós megoldás.

Jézus imádságát azzal kezdi, hogy szemét az égre emeli. Eddig tanítványaira tekintett, most egész lényével az Atyához fordul. Ezt a föltekintést őrzi a szentmisében a római kánon, amikor az átváltoztatáshoz ér a pap. (Itt röviden érintenünk kell a „szembemiszés” kérdését. Már az elnevezés is árulkodó, mert benne nem az Isten, a mennyei Atya a viszonyítási pont, hanem a hívek gyülekezete. Szembe- és háttal miszés? Az nem baj, hogy a pap a főoltáron jelen lévő Eucharisztiaának fordít háta a szent cselekmény egész ideje alatt? Az igeliturgia folyamán teljesen indokolt a nép felé fordulás, az áldozati rész azonban nem a híveknek szól, hanem a hívek nevében az Atyának. Ezért sem nem tiszteletlenség a „háttal miszés” – eredetileg az egész gyülekezet a pappal együtt keletre fordult –, sem nem jelent akadályt a hívek számára – különösen a mikrofonok és az erősítők korában – az áldozati cselekménybe való bekapcsolódás szempontjából. Azért van az úrfelmutatás, akkor mindenki láthatja az átváltoztatott Kenyeret és az Úr vérének kelyhét. A szembemiszésben ez az Atyához való bensőséges fordulás csaknem teljesen elvész. A pap a színész szerepébe kényszerítve mintegy végig reflektorfényben áll. Sokszor alig győzöm úgy tartani a kezem a kánon alatt, hogy legalább azokat a tekinteteket kizárjam a látóteremből, amelyek két oldalról szegeződnek rám. Egyébként a legújabb római állásfoglalás világosan kimondja, hogy a szembemiszés sehol sem kötelező.)

Nem részletkérdés, hanem nagyon is nagy jelentőségű mozzanat, hogy Jézus tanítványai szeme láttára emeli szemét az égre, de nem őket nézi. Szándékosan hagyja, hogy beletekintsenek és behallgassanak az Atyával való kapcsolatába, de nem pózol, nem szerepel, szinte meg is feledkezik róluk az Atyához fordulva. S most megszólítja azzal a sajátos szóval, abban a mélységben, ahogy csak öneki szabad megszólítani a magasságbeli Istent: „*Atyám!*” És mindjárt a megszólítás után valami nagyon lényegeset jelent be: „*Eljött az óra...*” Ezzel jelzi imádságának az üdvösségtörténetben, a világtörténelemben és az egész kozmoszban elfoglalt egyedülálló helyét és jelentőségét. Ugyanakkor ezzel egyben imádságának célját és tartalmát is megjelöli.

Az imádság leglényegesebb mozzanata a megszólítás, amelyben kimondunk egy kapcsolatot, tudatosítjuk, ünnepejük és mindenk fölé helyezük (mert természete szerint mindenk fölé való: a téren és időn kívül, az örökkévalóságban van). Ebből még pusztán emberi szinten is tanulhatunk, mert minden igazi szeretet az örökkévalóságba emelkedik. A

személy nincs bezárva a tér és idő határolta világba, még ha a földön él is. A személy legsajátosabb tere és ideje az örökkévalóság, az igazság, a szépség, a jóság, a szeretet, a szentség hazája. Ha szeretett férjedet, feleségedet, szüleidet vagy gyermekedet eltemetted is, ő lényege szerint jelenvaló marad, ha testileg nincs is előtted. Továbbra is szereted, és nem helyettesítheted senki mással. Tegyük föl, hogy előállítanák az ő tökéletes, klónozott mását – minden genetikai egyezés ellenére sem lehetne ő, a soha nem volt, és soha meg nem ismételtető, pótolhatatlan személy. Az igazi szeretetnek bizonyos szempontból a téren és időn túl az örökkévalóság, a semmi vagy a minden az erőtere. Ugyanakkor emberek vagyunk, kötődünk az anyaghoz, a térhez és az időhöz. Jézus is megjelöl egy időpontot, s ezzel megjelöli a teret is.

„*Atyám*”, mondja, „*szent Atyám*”, „*én igaz Atyám*”. A szent a tiszteletet fejezi ki. Oly idegen ez nekünk, hogy a leggyöngédebb isteni szeretet mélyén is megmarad a tisztelet, sőt a hódolat! Jézus elmerül annak édességében, hogy ez a végtelen, hatalmas Isten, az egyedüli és igaz Isten az ő Atyja (vö. 3. vers). Jézus ezzel még jobban megerősíti a zsidó monoteizmust. Az Atyán kívül nincs isten. Csakhogy Jézus benne van az Atyában, az Atya pedig őbenne. Ezzel azt az egyedülálló és végtelenül bensőséges kapcsolatot mondja ki, ami fennáll közte és az Atya között, s ezt a kapcsolatot a 4-5. versben még kifejezettebbé teszi: „*Én megdicsőítettelek téged a földön: befejeztem a művet, amelyet rám bízál, hogy elvégezzem. Most te dicsőíts meg engem, Atyám, önmagadnál.*” (Azt gondolhatnánk, hogy milyen önző ima is ez: „dicsőíts meg engem”. A totális szeretetben azonban ez nem önzés, mert ott azért szeretem magam, mert tudom, hogy annak, akit szeretek, én vagyok a mindene. A szeretetben az egyik dicsősége a másinak is dicsősége. Jézus megdicsőítése és az Atya megdicsőítése ezért egy), „...*azzal a dicsőséggel, amely az enyém volt nálad, mielőtt a világ lett.*” Itt most Jézus két „időt” különböztet meg. A 4. vers az ő földi életéről szól, amely az engedelmesség jegyében áll, az 5. vers pedig arról a dicsőségről, amely azonos az Atyánál levéssel. Ez az Atyával való kapcsolat annyira lényeges a János-evangéliumban, és azon belül is különösen ebben az imádságban, hogy azt mondhatjuk, ez tartja össze az egészet – akkor viszont a hitünket is, és hitünk szerint az egész világmindenséget.

Hogyan lehet ennél a titoknál tovább menni? Vegyük észre, hogy itt a szentmise központi imádságában vagyunk, ahol az Atyához szólunk Jézusba öltözve a Szentlélekben. A megszólítást: „*Atyám*”, nem követi azonnal a kérés, hanem annak az említése, hogy eljött az óra. Egy óra, egy térhez és időhöz kapcsolódó esemény döntő jelentőségű lehet, éppen az Atyával való kapcsolatban. Nem az Atyával való kapcsolat változott, hanem az élet körülményei. Ez az utolsó körülmény a halál, mégpedig az erőszakos halál fenyegetése: a gyűlölet és a visszautasítás és az igazságtalan kivégzés. De mivel itt az Istenember mondja, hogy eljött az óra, azért ez az óra az egész üdvösségtörténetnek is a legnagyobb órája. Ha pedig az üdvösségtörténeté, akkor az egész egyetemes emberi történelemé és a kozmoszé is. Ez olyan alapkijelentés, amely az egész imádság megértéséhez szükséges. Ez az óra jelen van minden szentmisében, s a Szentlélek által mi is beleemeltetünk.

Mit is jelent ez az óra? Mindenekelőtt ez Jézus kereszthalálának órája. Nem egyszerű átmenet ebből a világból a másikba, hanem a megváltás művének beteljesítése, mely az egész emberiségre vonatkozik. Ugyanakkor ez az óra a Lélek kiáradásának is az órája, amely fordulatot hoz a világtörténelemben.

Az ünnep utolsó, nagy napján Jézus megállt és felkiáltott: „Ha valaki szomjazik, jöjjön hozzám, és igyon mindenki, aki hisz bennem. Amint az Írás mondja: élővíz folyói fakadnak majd belőle.” Ezt a Lélekről mondta, amelyet a benne hívők meg fognak kapni. A Lélek ugyanis még nem jött el, mert Jézus még nem dicsőült meg. (Jn 7,37-39) Vagyis Jézus életét két szakaszra oszthatjuk János evangéliuma szerint: az első az, amikor még nem adatott meg a megígért Lélek az embereknek, a második pedig attól az órától kezdődik, amikor már megadatik, vagyis miután Isten szentháromságos élete kiárad a benne hívőkre. Ennek

megragadása igen fontos a János-evangélium megértéséhez. Mindaz, ami megelőzi ezt az órát, akár a legnagyobb csodák is, mint például Lázár feltámasztása, még nem a csúcspont, csak jel, útjelző tábla, amely e felé az óra felé mutat. Jézus tanítása sem érhető eddig a pontig a maga teljességében. Mondják is az apostolok: „*Most nyíltan beszélj...*” A János-evangéliumban minden e felé az óra felé siet, amelyben Jézus elmondja főpapi imáját. Ez lesz az ő (és benne az Atya) megdicsőülésének és a mi üdvösségünknek sajátos ideje.

Furcsa imádság ez, mert Isten mondja az Istennek, s amit kér, az már tény, az már maga a megvalósulás. Amikor ebben az órában Jézus azt mondja: „*Atyám, értük szentelem magam*”, akkor egyúttal végbe is viszi lelkében az áldozatot, jóllehet a kivégzés ideje még nem jött el. Amikor az Atya nevét kinyilatkoztatja, akkor magát a kinyilatkoztatást teszi teljessé. Amikor a Szentlélekről beszél, akkor már ki is árasztja a Szentlelket az apostolokra. Tulajdonképpen ez az óra adja meg halálának, feltámadásának, mennybemenetelének és a Lélek kiárasztásának belső értelmét és tárja föl ezek titokzatos összefüggését. S minthogy ez értünk mondott ima is, amikor Jézus az Egyház egységéért imádkozik, azzal meg is valósítja az Egyház egységét. Amikor azt kéri, hogy akiket neki adott az Atya, ott legyenek, ahol ő van, akkor ezzel megtörténik az Egyház egyfajta mennybemenetele. A megkeresztelt ember személyében legbelül már ott van, ahol Krisztus: az Atya jobbán. Hol tapasztalhatjuk meg mindezt a legkézzelfoghatóbban? Hol másutt, mint az utolsó vacsora misztériumos megjelenítésében, a szentmisében.

11. „Megdicsőítelek téged a földön”

„*Én megdicsőítettelek téged a földön: befejeztem a művet, amelyet rám bízál, hogy elvégezzem. Most te dicsőíts meg engem, Atyám, önmagadnál, azzal a dicsőséggel, amely az enyém volt nálad, mielőtt a világ lett.*” (Jn 17,4-5)

Most nézzük meg, hogy mi az a mű, amelyet Jézus elvégzett az Atya megdicsőítésére. „*Megismertettem nevedet az emberekkel, akiket a világból nekem adtál.*” (17,6) Másutt, a 8. és a 14. versben arról beszél, hogy a tanítást, az igéket adta át, amelyeket az Atyától kapott, vagyis a kinyilatkoztatást, a befejező mondatban, a 26. versben pedig szinte szó szerint megismétli az idézett 6. verset: „*Megismertettem velük a nevedet, és meg is fogom ismertetni.*” A mű tehát nem más, mint az Atya nevének, azaz Isten atyaságának kinyilatkoztatása. De ez a kinyilatkoztatás milyen értelemben dicsőíti meg az Atyát?

Az Atya nevének megismertetése azt jelenti, hogy ezután mindazok, akik hisznek Jézusban, az Istent a maga valóságában, atyaságában szólíthatják meg. Ha pedig Atyának hívhatják és Atyaként ismerhetik, akkor ez a Biblia kifejezőmódja szerint azt is jelenti, hogy Atyaként szeretik, és belső életegységre jutnak vele. A János-evangélium egészében különösen is sajátos szint nyer ez a kijelentés. Az Atya évében sok tanulmány jelent meg, amelyekben teológusok és főképp pszichológusok elemzik az „*atya-kép*” valóságát a mai világban, elsősorban Európában és Amerikában. Mivel sokak életében nem alakulhatott ki pozitív kép az apáról, tiltakoznak az ellen, hogy Istent Atyának nevezzék. János evangéliumában azonban nem arról van szó, hogy Isten olyan, mint egy jó atya, csak végtelen fokban, hanem hogy Isten egész másként atya, mint a földi atya. Valójában csak egyetlen Atya van, az Isten. Az ő atyasága nem egy nemes földi viszony végtelenbe vetítése, hanem éppenséggel fordítva: a teremtett világ halvány tükröződése az égi világnak, a földi atyaság Isten atyaságának.

A Szentírás első megállapítása az emberről, hogy Isten képére teremtett. Pontosan ez a keresztény hit és misztika alapja. Nem az emberi szeretetet vetítjük bele Istenbe, hanem Isten „*vetítette bele*” az emberbe saját szeretni tudását, szeretetének szentháromságos valóságát. Ezt jelenti, hogy az ő képére teremtettünk. Mindenfajta emberi kapcsolat hordoz valami lényegeset Isten belső életéből. Jézus pedig megtisztítja ezeket a bűn miatt homályossá vált, eltorzult képeket, úgy, hogy közben kinyilatkoztatásával arra is felhívja a figyelmet, hogy egyfajta szakadék van aközött, ahogy Isten az ő számára és ahogy a mi számunkra Atya: „*Most fölmegegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez.*” (Jn 20,7) Finom, de határozott különbségtétel, amely világosan kifejezi, hogy Isten atyasága mindenekelőtt és mindenekfölött Jézusra vonatkozik. Ez az őskijelentés. De hogyan Atyja Jézusnak az első isteni személy? Nem úgy, mint ahogy egy férfi atya lehet. Öröktől fogva szüli a Fiút, de nem úgy, mint egy asszony a gyermekét. Ez az örök születés nincs bevégezve, most is történik, hiszen Istenben nincsen előbb vagy utóbb. Az Atya nem létezett előbb, mint a Fiú. Az Atya és Fiú közti kapcsolat öröktől fogva van, független a teremtett világtól, az egész kozmosztól, sőt éppen ez a teremtés oka.

A János-evangélium nem azt akarja elmondani elsősorban, hogy mi az Isten gyermekei vagyunk, ezt alaposan félre lehetne érteni, hanem azt akarja elsősorban föltárni előttünk, hogy megragadjuk és imádjuk, hogy ki az Atyaisten Jézus számára, és Jézus ki az Atyaisten számára. Isten a Szeretet – mondja János, s ebben benne foglaltatik az is, hogy nem magányos lény (akkor szeretete csupán önszeretet lehetne), hanem Szentháromság, a három isteni személy közös élete. Eljön az idő, amikor ebből az utolsó vacsorán mondott imából fogunk a legtöbbet megtanulni az emberről, az emberi kapcsolatokról, mindenről. Amikor

Isten az ő képeire teremtett bennünket, azt nyilatkoztatta ki, hogy ebbe a szentháromságos isteni közösségbe valamiképpen fel fog venni bennünket, s képessé tesz arra a szeretetre, ami őbenne van. Minden emberi szeretet erre van rendelve, hiszen ha a szeretet örökkévaló, akkor túl kell haladnia minden földi kategóriát. Ezért írja Szent János: „*Most Isten fiait vagyunk, de még nem lett nyilvánvaló, hogy mik leszünk*” (1Jn 3,2), hiszen a gyermek-szülő kapcsolat képe is kevés annak kifejezésére, hogy milyen kapcsolatba jut a Krisztusban hívő s a Szentlelket elnyert keresztény az Atyával. És ezért mondja Jézus is: „*Atyátoknak se hívjatok senkit a földön, mert egy a ti Atyátok, a mennyei.*” (Mt 23,9) Félreértés ne essék, szó sincs arról, amit eretnek testvéreink szoktak mondani, hogy a papot nem szabad atyának nevezni, meg otthon a papát sem szabad atyának nevezni, hanem itt is az fejeződik ki, hogy Isten és az ember atyasága nem ugyanazon a szinten van.

Az igazi szeretet végső mércéje a másikért áldozatból vállalt halál. Szent Maximilian Kolbe, amikor egy család fogolytársa helyett önként vállalta a halált, ezzel a gesztussal megszűnt az illető fogolynak egyszerű társa lenni, s megváltója, feltámasztója – Isten képe lett. Egy hűséges férj, aki hogy feleségét megmentse, meghal érte, egy édestestvér, aki testvére megmentéséért föláldozza az életét, egy igazi jó barát, aki életét adja barátjáért, nem férj, testvér és barát többé, hanem mérhetetlenül több. Így éltek a szentek, és így haltak meg. Ám ne feledjük, lehetséges szeretetből életünket adni a halál előtt is, egyfajta lelki halál által, például ha valaki a másik igazi javát akarva eltűnik annak életéből. De hát nem embertelen ez? Bocsánat, kire nézve embertelen? A szeretet a másakra tekint, s nem habozik áldozatot hozni érte.

Most térjünk vissza ahhoz a gondolathoz, hogy Jézus a János-evangéliumban élesen megkülönbözteti azt, ahogyan az Atya neki Atyja, és ahogyan nekünk Atyánk, ahogyan neki Istene, és ahogyan nekünk Istenünk. „*Mindent átadott nekem az Atya*”, mondja. „*Senki sem ismeri az Atyát, csak a Fiú és a Fiút sem ismeri senki, csak az Atya.*” Ez az „*Isten azonban úgy szerette ezt a világot, hogy egyszülött Fiát adta érte*”, hogy szent Fia földi életet éljen, és a mi halálunkkal haljon meg értünk, bűnösökért, és így megváltson minket. Jézus tehát annyira egy az Atyaistennel, hogy ahol ő jelen van, ott egyben az ő Istene is jelen van, s amikor ő cselekszik, akkor általa az Atyaisten cselekszik. Mindenben az Atya a kezdeményező, tőle indul ki a világ üdvösségének terve. A fent idézett kijelentés azonban azt is tartalmazza, hogy az az Isten, aki egyedülálló módon Atyja Jézusnak, mostantól új módon Atyja azoknak is, akik Jézusban hisznek. Istengyermekségünk különbözik Jézusétól, és mindig is különbözni fog, de abból valóságosan részesedünk, nem jogi vagy morális, hanem ontológiai alapon. Életünknek és az egész emberi történelemnek nincsen és nem is lehetséges más megoldása. Ez az az egyetlen vigasztalás, amelyet az Egyház nyújthat. Aki más vigasztalásra vágyik, az másutt keresse. *Mi azzal a vigasztalással vigasztalunk meg titeket, amellyel az Isten vigasztal meg minket* (2Kor 1,4), az utolsó napig, amikor majd „*az Atya, mint egy szálkát, visszaveszi a keresztet*” (Pilinszky). Ezt jelenti a mű elvégzése, az Atya nevének kinyilatkoztatása, ez az Egyház mélystruktúrája.

Most a második kérdésre keressük a választ: Hogyan nyilatkoztatta ki Jézus ezt a nevet, az Atya nevét? Mit mondott és mit tett, hogy ez a kinyilatkoztatás beteljesedjék? A János-evangélium szerint Jézus elhozta a kinyilatkoztatás ígését – az Atya nevét – a világba, a zsidó népnek, illetve közülük azoknak, akiket az Atya neki adott, vagyis akik el is fogadták. Ahogy Izraelben, a szent népben is volt egy szent maradék, úgy az Egyházon belül is van egy valódi Egyház, azoknak a szenteknek a láthatatlan gyülekezete, akik valóban abból élnek, hogy Krisztus az élő Isten Fia, s hogy ők Jézus Krisztus istengyermekségéből részesültek. Ez tartja fenn az Egyházat, semmi más. Az Atya őket adta Jézusnak, ezeket a szenteket.

És mi e kinyilatkoztatás módja? Nagyon figyeljünk: Jézus maga az Atya kinyilatkoztatása! Önmagát kinyilatkoztatva nyilatkoztatja ki küldőjét, az Atyát, mert egy vele. Tehát amikor saját legbensőbb titkáról beszél, az Atyához fűződő viszonyáról, akkor

nyilatkoztatja ki legmélyebben küldőjét, az Atyát. Ezt kifejezetten mondja is az utolsó vacsorán, épp ez előtt az imádság előtt, amikor Fülöp kérésére ezt válaszolja: „*Aki engem lát, látja az Atyát.*” (Jn 14,9) Két dolog között, két tárgy között lehet hasonlóság, de azonosság soha. Már csak azért sem, mert nem lehetnek egyszerre pontosan ugyanazon a helyen. Két személy között nagyobb azonosság lehetséges. Például egy kisfiú nagyon hasonlíthat az édesapjára, nem csupán vonásaiban, de arckifejezésében, mosolyában, gesztusaiban, sőt szokásaiban is. Néha megtörténik velem, hogy egyik-másik régi tanítványom gyermekében fölbukkan az apja, s hirtelen azt sem tudom, hogy most az apja áll-e előttem, vagy ő maga. Az effajta élmény mindkettejükről sokat elárul. Vagy például, ha egy jó barátodat bántja valaki, úgy érzed, mintha téged bántottak volna, sőt talán még annál is jobban fáj, mintha valóban veled tették volna. A személyek lelkileg is képesek együtt lenni, azonosulni egymással. Ám itt még többről van szó. Az isteni személyek tökéletesen egymásban vannak, úgy, ahogy emberi személyek között elképzelhetetlen: „*Én az Atyában vagyok, az Atya pedig én bennem.*” (Jn 14,11) És figyeljük csak, mi következik e kijelentés után: „*Maradiatok bennem, és én tibennetek... Aki bennem marad, és én őbenne, az bő termést hoz...*” (Jn 15,4.5) S látjuk, hogy az Egyház egysége, egy plébánia békessége, a torzsalkodások felszámolása az igazi megbocsátásban elsősorban nem erkölcsi ügy, hanem az Egyház lényege, az ellenkezője viszont az egész emberiség elárulása lenne. Mert ha az a szeretet valóban fölragyogna közöttünk, amely az Atya és Fiú között van, s amiben részesültünk a kiárasztott Lélek által, akkor elhinné a világ, hogy Krisztust az Atya küldte. Azt hiszem, ez lesz a harmadik évezred pasztorációja, és semmi más.

Az Atyának és a Fiúnak tehát nincs külön dicsősége. És ha az egyszülött Fiú a kereszten tudta legjobban elmondani, hogy ki neki az Atya és hogyan szereti ő az Atyát, akkor Jézus Krisztus kereszthalála nem csupán az Atya megdicsőülése volt, hanem a Fiúé is. A keresztség ezért abszolút középpontja a keresztény hitnek. „*Tőlem azonban távol legyen másban dicsekedni, mint a mi Urunk, Jézus Krisztus keresztségében*” – írja Szent Pál a galatáknak (Gal 6,14). A korintusiaknak pedig: „*Nem akartam másról tudni köztetek, mint Jézus Krisztusról, a megfeszítettéről.*” (IKor 2,2) A megfeszített Jézus Krisztus az Atyaisten leghitelesebb képe. Ha nem az volna, nem halt volna meg.

Az Istenben végtelen szegénység és egyben végtelen gazdagság van. Nagyon ki kell fordulnunk önző önmagunkból a halálban, hogy ráhangolódjunk erre a szentháromságos isteni létre, ezért kell elrothadnia testünknek és rettenetes sötétségeken átmennie lelkünknek, hogy feltámadván az ő látására, fölismerjük, hogy Isten egészen más: csupa szeretet. Az Atya végtelenül szegény, mert semmije sincs, csak egyszülött Fia, s az a szeretet, amely kettejüket összekapcsolja: a Szentlélek. Ez a szegénység azonban végtelenül több minden gazdagságnál. Aki egyszer megízleli az isteni szeretetet, az semmi másra nem áhítozik többé, sem vagyonna, sem szellemi javakra, sem sikerre. A totális szeretet abszolút függés, és mégis teljes szabadság. Ez a kinyilatkoztatás teljessége. Ezt az egységet elfogadni annyi, mint a hitben a végső titkot megragadni. Most tudjuk csak, hogy mit jelent az, amikor azt mondja Jézus, hogy csak a Fiú tudja kinyilatkoztatni az Atyát. Ezért kezdődik így a János-evangélium: *Istent soha senki sem látta: az egyszülött Fiú, aki az Atya kebelén van, ő nyilatkoztatta ki.* (Jn 1,18)

Ez a mi hitünk végtelen gazdagsága és szegénysége, végtelen egyszerűsége. Ennél többet nem lehet mondani, ezt kell elvinni a szívünkben örökre. „*Most már megtudták, hogy minden, amit nekem adtál, tőled van, mert az igéket, amelyeket nekem adtál, átadtam nekik; ők elfogadták, és valóban felismerték, hogy tőled jöttem, és elhitték, hogy te küldtél engem.*” (Jn 17,7-8)

Ezek a sorok hordozzák az Atya neve kinyilatkoztatására vonatkozó kérdésre a választ. Jézus úgy nyilatkoztatja ki az Atyát, hogy vele egynek nyilatkoztatja ki önmagát, és majd ebből következik az az egység, melyet az Egyház számára kér, „*hogy mindnyájan egy*

legyenek; ahogyan te, Atyám, bennem vagy, és én tebenned, úgy ők is egy legyenek” (Jn 17,21). Sem Jézus művét, sem az evangéliumot nem érti, legalábbis abban a mélységben nem, amelyet a János-evangélium föltár, aki nem ragadja meg az Atya és Jézus egységének misztériumát. Ez a kinyilatkoztatás az egész emberiségen belül csak egy maroknyi csoportnak adatott, a tizenegynek, s azoknak, akik szavukra hisznek Jézusban, vagyis nekünk. Ránk van hát bízva ez a misztérium, ránk, akik befogadtuk. Mi hatalmat kaptunk Istentől, hogy fiaivá legyünk, és egy életet éljünk az ő szent Fiával.

Bármilyen életállapotra készül az ember, akár pap, akár szerzetes, családapa vagy családanya lesz, az evangélium szerinti teljes önatadásra csak Jézus főpapi imájától átforrósodott szívvel vállalkozhat.

12. „Atyám, dicsőíts meg engem”

Az előbbi kijelentés folytatásaként Jézus most azt kéri az Atyától, hogy válaszoljon beteljesített művére. Amibe itt belehallgattunk, az a krisztusi kinyilatkoztatás teljessége. Jézus azért imádkozik előttünk, azért tárja föl az Atyával való kapcsolatának titkát a maga mélységében, mert azt akarja, hogy ehhez nekünk is közünk legyen, hogy ebbe a kapcsolatba mi is beléphessünk: „*Atyám, azt akarom, hogy ők is, akiket nekem adtál, ott legyenek velem, ahol én vagyok.*” (Jn 17,24) Ha erre a szintre nem jutunk el, akkor csalódnunk fogunk Jézusban, ahogyan kortársai is csalódtak: „*Azt reméltük, hogy...*” Mert Jézus nem csodaországot akart csinálni varázslás útján ebből a világból, hanem az Istentől bűnével elszakadt embert akarta kibékíteni Istennel. Elvezetni az embert, nem vissza a Paradicsomkertbe, hanem még tovább: a szentháromságos életbe. Akinek ez elvontnak tűnik és a realitástól elszakadtnak, annak másutt van az élete súlypontja, s ahhoz az evangéliumok Krisztusának nincs sok vigasztaló szava. Az igazi Krisztusba vetett hit sohasem lesz sikervallás, mert nem ígérhetjük azt, amit Jézus sosem ígért, a zökkenőmentes életet, dolgaink és emberi viszonyaink tökéletes elrendezését. Jézus nem azért jött, hogy minden problémát megoldjon, hanem hogy az Atyaistenhez elvezessen minket, és föltámasszon az utolsó napon. Ő maga mondja: „*Én azért jöttem, hogy életük legyen, és bőségben legyen.*” (Jn 10,10)

Egyre több a mai időben a hamis próféta. Dr. Lawrence J. Crabb *Mélybenéző* c. könyvében írja:

„Ma sok igehirdető nyíltan vagy inkább példálózva arról beszél, hogy nem kell törődni a családi feszültségek hatásaival, a riasztó kilátásokkal, az elkedvetlenítő hírekkel. Kimondhatatlan öröme kell törekedni, mely nem csupán támasz a nehéz időkben, hanem egyenesen megszünteti mindennapjaink ránk nehezedő terhét, aggodalmát és fájalmát. Bár életünknek vannak nehezebb pillanatai, Krisztus jelenlétének, áldásának valósága olyan lelki öröm, amely megszüntet minden fájalmat. Egyszerűen nem szükséges belső harcainkkal, zavarainkkal küszködni, csak bízunk és adjuk át magunkat neki. Legyünk kitartóak és engedelmesek.

Ez a tanítás elhomályosítja azt a fájdalmas valóságot, hogy egy tökéletlen és gonosz világban élünk. Megtanít színlelni olyan érzéseket, melyekben csak a mennyben lehet részünk.

Am nem mindenki képes belemenni ebbe a játékba: akik túl becsületesek a tettetéshez, azok folyton aggódnak hitük nyilvánvaló gyengesége miatt. »Miért nem vagyok olyan boldog és kiegyensúlyozott, mint mások? – kérdik. – Valami bizonyára nincs rendjén a lelki életemmel.«. S ami még rosszabb, ezek az őszinte emberek gyakran éretlenebbnek tűnnek, mint felületes társaik, az életük pedig kevésbé vonzó, mint azoké, akik ügyesen színlelnek. A gyülekezetekben is inkább azokat a tagokat értékelik, akik meggyőző módon keltik a kiegyensúlyozottság illúzióját: minden kereszténynek ilyennek kellene lennie.

Minden ember – különösen az érettebb személyiségek – életének felszíne alatt el nem múló fájdalom van. Ugyan lehet semmibe venni, elkendőzni, megmagyarázni vagy munkába ölni, azért még ott marad. Jó okunk van a fájdalomra, hiszen jobb világra teremtettünk, és amíg az el nem érkezik, szüntelenül sóhajtozni fogunk utána. A lélek fájdalma nem neurózisra vagy lelki betegségre, hanem valóságérzékre utal.”

Hát akkor mi van az Evangéliummal, az örömhírről? Az örömhír az, hogy Istennel élő kapcsolatba kerülhetünk már most. De ez nem szünteti meg automatikusan az élet szenvedéseit, amelyekről Szent Pál azt írja, hogy *nem mérhető össze a jövő dicsőségével, amely meg fog nyilvánulni rajtunk* (Róm 8,18).

Sok olyan levelet kapok, amely csupa fájdalom, panasz. Hogy az Isten hogyan engedhette ezt meg ezt? Szenvedő emberek írják, megértem őket. De végül is mit várunk Krisztustól a földön? Azt, hogy földi életünket minden szempontból rendbe hozza, és máris itt lesz a mennyország? Neki sem itt volt. Az azonban biztos, hogy lelkileg gazdag életet hoz. Jézus öröme, amelyet megoszt velünk, éppen ebben az imádságban, az élet teljessége. Megígéri a mennyei hazát, megadja a Szentlelket, egy új életet és egyfajta belső békességet. Ha valóban szeretnénk őt, örülnénk annak, hogy az Atyához megy. A teljes öröm az ő dicsőséges feltámadása és mennybemenetele, melyben megnyilvánul a mi jövő sorsunk. Hát ez az a vigasztalás, melyet hozott nekünk. És azt hiszem, itt és most valamennyiünknek választania kell két életirány között: vagy mindenáron a szenvedés és a fájdalom kiküszöbölésére törekszel s ebből bálványt csinálsz, vagy valóban Krisztus követője leszel, ami azt jelenti, hogy megtanulsz szeretni, ami pedig bizony szenvedéssel jár.

Napjainkban egy földi mennyországot sugalmazó kereszténység körvonalai látszanak kirajzolódni, amelyből a kereszt teljességgel ki van iktatva. Gyárak állnak rá az élvezetek fokozására, milliárdok mennek rá a hétköznapi fájdalmak megszüntetésére (elég csak megnézni, hány és hány óriásplakát hirdeti a különböző fájdalomcsillapítókat fejfájás, hasfájás, torokfájás esetére – miközben milliók éheznek és nélkülöznek a legalapvetőbb gyógyszereket is), s ez alól a szemlélet alól nem egykönnyen tudjuk kivonni magunkat mi sem. Ebben az élvezetgyáros világban már mi, keresztények is hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy Krisztus Urunk azért jött, hogy minden pillanatunkat megédesítse itt a földön. Az örök haza utáni vágyakozás így azután lassan ki is marad az életünkből.

Miért borzadunk ennyire a keresztől? Miért nem tudjuk elviselni emberi kapcsolatainkban sem? A szeretet itt a földön nem azonos az állandó boldogsággal. A szeretet nem más, mint a másikkal való szövetség az üdvösségre. Vagy állandó boldogságot kívánsz és hamis szeretetbe mész bele, vagy igaz szeretetet akarsz, amelyben a boldogság mérhetetlen szenvedéssel van együtt, szétválaszthatatlanul. A fent idézett pszichológus professzor is rámutat a szenvedésmentes szeretet lehetetlenségére:

„A kedvesség és hibátlan viselkedés máza megőriz korábbi csalódásaink rettenetes fájdalmától. Mindenkit cserbenhagytak vagy megsebeztek valamikor, és most arra törekszik, hogy még egyszer ne érje ilyen fájdalom. Ezért próbálunk távolról szeretni. Ez persze nem lehetséges, de azért megpróbáljuk, hiszen sokkal fontosabb számunkra a fájdalom elkerülése, mint hogy bensőséges közelségbe kerüljünk Istennel és embertársainkkal.”

(Dr. Lawrence J. Crabb)

A szeretet itt a földön még a szent és ártatlan emberek között sem oldja meg a szenvedés problémáját, sőt néha még növeli. Mint például annak a karmelita nővérnek az esetében, aki francia földről jött Magyarországra segíteni a lelki újjáépítésben. Egyszer csak kiderült, hogy halálos beteg. Azt vallotta, hogy amikor erről értesült, úgy érezte, lezuhan a mélységbe, hónapokon keresztül sötétségben volt, csak fohászokat tudott mondani: „Istenem, még tíz év kellene, hogy a Kármel megerősödjön, miért veszel el engem éppen most?”

És miért kellett szenvednie és szenvedést okoznia olyan ártatlan embernek is, mint Szűz Mária és Szent József? Mekkora szenvedést okozott Mária Józsefnek a hallgatásával! Hogy vállalja őt el József, méhében a más gyermekével? És József mekkora fájdalmat okozott Máriának, hogy nem sietett átölelni őt, mikor titkát félelmetes magányban egyedül hordozta! És mekkora fájdalmat okozott mindkettejüknek a tizenkét éves Gyermeke, amikor a templomban maradt (az eredeti görög szövegben ez áll: három napja „*pokoli kínokat szenvedve kerestünk*”)! Előre átérték Jézus háromnapos sírban nyugvását, de lélekben most ők szálltak alá az emberi szenvedés alvilágába. A mi életünkben ráadásul még ott vannak a bűn rettenetes roncsolásai is. Valakit szeretni és engedni, hogy ő is szeressen, ez azt jelenti, hogy

mindketten belépünk egy univerzumba, amely legalább ugyanannyira bonyolult és megoldhatatlan, mint a sajátunk. Választanod kell: vagy a szenvedéseket akarod mindenáron kiiktatni az életedből, vagy szeretni akarsz megtanulni. Vagy az örömhír lényegét akarod, hogy Isten már most gyermekévé fogad Jézus Krisztus által, vagy pedig valami olyan vigasztalást vársz Jézustól, amelyet ő nem adhat neked.

Mindezt el kellett mondanom, mert ha Jézus megengedte, hogy belehallgatva Atyjához intézett imádságába bepillantást nyerjünk Isten belső életébe, akkor nem igaz, hogy ehhez nincs közünk. Csak ehhez van közünk. Sőt a világnak, az anyagnak is köze van hozzá, hiszen Jézus a világ teremtésére is utal: „*Most te dicsőíts meg engem, Atyám, önmagadnál, azzal a dicsőséggel, amely az enyém volt nálad, mielőtt a világ lett.*”

Mielőtt kimondanánk, hogy Isten a mi Atyánk, vegyük végre észre, hogy itt egészen másról van szó, mint amit eddig gondoltunk. Előbb oda kell figyelni arra, hogy Isten hogyan Atyja Jézusnak. A bűnbeesett emberiség történelmének felszínén egy emberi életnek és halálnak, Jézus életének és halálának következtében fölragyog az az örök kapcsolat, amely őt az Istenhez köti. Nincs reinkarnáció, nincsenek megtestesülések. Egyetlen szentséges megtestesülés van, s az is olyan formában, ahogyan nem gondoltuk. A második isteni személy nem fölvette a test ruháját, hanem valóságosan emberré lett, mindörökre. És saját emberi életén és halálán keresztül mutatja meg, hogy ki az Atya az ő számára az örökkévalóságban, és hogy ő kije az Atyának, s bevon bennünket kettejük gyönyörűséges kapcsolatába.

Van Jézus életében egy haláláig tartó, a kereszten beteljesedő megdicsőülés, mely abban éri el tetőpontját, hogy Jézus megmutatja, hogy megéri belehalni az Atya szeretetébe. Amikor Jézusnak az Atya iránti szeretetéről beszélünk, ez ugyanaz a szeretet, mint az Atya Jézus iránti szeretete. E mélységes kapcsolat felragyogtatása a kereszten kettejük közös megdicsőülése. Imádságában azonban Jézus egy másfajta megdicsőülést kér az Atyától, amely túllépi a keresztet, a halált, az egész történelmet, túl van téren és időn. Egy még nagyobb dicsőségért imádkozik: hogy az Atya dicsőségesen támassza fel őt. A feltámadás már nem fogható be a történelem kereteibe. Nem azt mondom, hogy nem történt meg, de egyben túl is lépi a történelmet. Az a dicsőség, amelyben Magdolna, Péter, Tamás meg az emmauszi tanítványok látják a Feltámadottat, már nem ennek a földi életnek a dicsősége. Jézus feltámadott testén az a dicsőség jelenik meg, amelyben mint Isten Fiának öröktől fogva része volt. Most, hogy emberi teste is részesül ebben a dicsőségben, ő is új módon dicsőíti meg az Atyát.

A megdicsőítés-megdicsőülés e két szakaszára utal a templomudvaron elhangzott égi szózat, amikor szintén azt kéri az Úr Jézus: „*Atyám, dicsőítsd meg a te nevedet.*” Az Atya válasza: „*Már megdicsőítettem, és újra meg fogom dicsőíteni.*” (Jn 12,28) Az Úr Jézus itt már eldöntötte, hogy ha nincs más módja a megváltásnak, ha az Atya nevének dicsőségéhez hozzátartozik az ő keserű halála, akkor ezt is vállalja, de azt kéri, hogy akkor ebben az érthetetlen halálban, ebben a kegyetlen gyilkosságban nyilvánítsa ki az Atya, hogy mennyire szereti őt, és hogy ő mennyire szereti az Atyát. Erre vonatkozik az Atya válaszának első fele. „*Már megdicsőítettem*”: „Nyugodj meg, Fiam, halálod megdicsőít engem, mert kinyilvánítja a mi egyedülálló kapcsolatunkat.” De hozzáteszi: „*és újra meg fogom dicsőíteni*”, s ezzel már a feltámasztásra utal.

Milyen csodálatos, hogy amit Jézus itt kér, azt atyai parancsra teszi is. Így beszél a zsidókhöz, amikor önmagát jó pásztornak nevezi: „*Azért szeret engem az Atya, mert odaadom az életemet, hogy ismét visszavegyem azt. Senki sem veszi el tőlem: én adom oda magamtól. Hatalmam van odaadni, és hatalmam van újra visszavenni. Ezt a parancsot kaptam Atyámtól.*” (Jn 10,17-18) Tehát amikor azt kéri: „*Most te dicsőíts meg engem, Atyám, önmagadnál, azzal a dicsőséggel, amely az enyém volt nálad, mielőtt a világ lett*”, akkor azt a dicsőséget kéri, amely a feltámadás dicsősége, és azt kéri, amit Atyja parancsára tesz meg. A

paradoxon nyilvánvaló: a mindenhatóság szabad gyakorlása, ugyanakkor egy rendelet, egy határozat, az Atya döntésének a beteljesítése. De éppen ez a szeretet paradoxonja: egyetlen hatalmas életáradás két személy között. Odaadom és visszaveszem az életem. Ez a szeretet szabad szükségyszerűsége és szükségyszerű szabadsága. Nincs többé enyém és tiéd, hanem csak *miénk* van. A Szentlélek pedig a Szentháromságban a nagy *mi* – ezért árad ki Jézus Húsvétjában a benne hívőkre.

Erre az új megdicsőülésre, hogy most Jézus testére is kiáradt az a dicsőség, amelyben személyének része volt öröktől fogva, és erre az új megdicsőítésre, az Atya újabb kinyilatkoztatására az apostoloknak szükségük volt, mert enélkül nem értették volna meg a kereszten kinyilvánult dicsőséget. Nem tudták volna, hogy ki is az valójában, aki meghalt a kereszten, legfeljebb egy szent ügyért vértanúságot szenvedett igaz embernek tarthatták volna, aki Isten nevében csodákat tett és mindenféle különös dolgokat mondott.

A kinyilatkoztatás teljessége, amelyet a kereszténység birtokol, tehát történelem fölötti kinyilatkoztatás. Ennek valóban örömmel kell eltöltenie a hívő embert: „*Ha szeretnétek engem, örülnétek annak, hogy az Atyához megyek, mert az Atya nagyobb nálam.*” (Jn 14,28) Az Atya és a Fiú egylényegű, de az Atya nagyobb, mint az ember Jézus, aki feltámadásában testével is ahhoz megy, akinél mindig is volt és van személyében, vagyis embersége is részesül az isteni dicsőségben. Ennek rendkívüli jelentősége van a tanítványok és az egész emberiség, sőt a világegyetem szempontjából is, hiszen Jézus földi testével az emberi test, az anyag került most bele Isten dicsőségébe, a Fiú személyének kijáró örök dicsőségbe.

Mi ez a dicsőség? Megadja a kulcsot ez a kijelentés: „*Atyám, azt akarom, hogy ők is, akiket nekem adtál, ott legyenek velem, ahol én vagyok, hogy lássák dicsőségemet, amelyet nekem adtál, mert szeretted engem a világ teremtése előtt.*” (Jn 17,24) A dicsőség tehát nem más, mint az Atya örök szeretete. Íme a feltámadásban adott kinyilatkoztatás! Tehát Nagypéntek csak a mag földbe hullásának ideje. Kellott, hogy a mag földbe hulljon, hogy bő termést hozzon, a kinyilatkoztatás bőséges termését, mert a feltámadásban nyilvánul ki teljesen és végérvényesen, hogy kicsoda is a názáreti Jézus, ki ő az Istennek, és az Isten kicsoda az ő számára. Most abban a dicsőségben részesül, amely már övé volt, *mielőtt a világ lett*. De akkor miért lett a világ? Azért, hogy az embert és rajta keresztül az egész teremtést is részesíthesse ebben a dicsőségben. A világ, a kozmosz az Atya és a Fiú Szentlélekben fennálló kapcsolatából jött létre, s abban is nyeri el végső beteljesedését.

E beteljesedés számunkra már meg is kezdődött a keresztségben. Kettős állampolgárságunk van: itt élünk a földön, szenvedések közepette, s nekünk is földbe kell hullnunk, hogy életünk termést hozzon, ugyanakkor azonban istengyermeki életünk által már ott vagyunk, ahol Krisztus van, az Atyánál. Amikor ezt írja Pál: *Ha feltámadtatok Krisztussal, keressétek az odafent valókat, ahol Krisztus van, Isten jobbján ülve* (Kol 3,1), afelé fordítja tekintetünket, ahol a szívünk, a lelkünk, személyiségünk központja van, miközben test szerint ebben a világban vagyunk.

Majd a főpapi ima végén Jézus imádkozik értünk is, mert rajtunk áll, hogy majd ebben a világban tovább sugározzon az Atya dicsősége, hogy a mi istenfiúságunk, istengyermekségünk is kinyilatkoztassa Isten szeretetét a világnak. Túlságosan magas ez nekünk, vagy szokatlanul mély? Szokjunk hát hozzá. Ez Jézus világa. Nem egyházpolitika, nem apró-cseprő rendi ügyek, nem plébániai torzsalkodás, nem. Ha azokban van az életed lényege, akkor megőrülhetsz. Méltatlan hozzád, aki az istengyermeki életet hordozod magadban! Akik ezt az imát valóban élték, a szentek, nagyon is két lábbal álltak ezen a földön. Egyáltalán nem volt mindegy nekik, hogy egy igazságosabb társadalom születik-e vagy sem, de nem örültek meg, nem mentek tönkre a szenvedések, megpróbáltatások, ütközések sűrűjében. És tudtak szenvedni, mert tudtak szeretni, és tapasztalaton alapuló meggyőződésük volt, hogy *mindaz, amit most szenvedünk, nem mérhető össze a jövődő dicsőséggel, amely meg fog nyilvánulni rajtunk.*

13. „Értük könyörgök”

„Megismertettem nevedet az emberekkel, akiket e világból nekem adtál. Ők a tieid voltak, és nekem adtad őket, s ők megtartották a te szavadat. Most már megtudták, hogy minden, amit nekem adtál, tőled van, mert az igéket, amelyeket nekem adtál, átadtam nekik; ők elfogadták, és valóban felismerték, hogy tőled jöttem, és elhitték, hogy te küldtél engem.

Értük könyörgök. Nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál, mert ők a tieid. Mindaz, ami az enyém, a tiéd, és ami a tiéd, az enyém, és én megdicsőültem bennük. Én már nem vagyok a világban, de ők a világban vannak, én pedig hozzád megyek.” (Jn 17,6-11a)

Jézus eddig önmagáért imádkozott, most övéért könyörög. Azonban mindaz, amit most mondott, még nem maga a kérés, hanem csak egy nagy bevezető. Megdöbrentő, hogy amikor az Úr Jézus az Atyához imádkozik, akkor alig ér el a kérésig, ehelyett annál időzik el hosszasan, hogy ki neki az Atya, és ő kije az Atyának. Nem így kellene nekünk is imádkoznunk? Mielőtt bármit is kérnénk magunknak, szeretneinknek, nem kellene mindent hátrahagyva föltekinteni arra, akitől kérni szeretnénk, a szentháromságos Istenre? Ünnepelni azt, hogy az Atya és a Fiú öröktől fogva szereti egymást a Szentlélekben? Hiszen a mindenségnek ez az eredete, ez a forrása, mivel az Atya szabad elhatározásából eldöntötte, hogy az angyalokat és az embereket is részesíti saját belső életéből, a Fiával a Szentlélekben megélt szeretetközösségből. Ezért határozta el szent Fia megtestesülését, és ezért benne teremtett mindent, a láthatókat és a láthatatlanokat (vö. Kol 1,16). Ezért mondja az Úr Jézus Atyjának: „*Hatalmat adtál nekem minden test fölött*”. Ez nem olyan hatalom, amit megszoktunk, nem politikai, gazdasági, ez olyan hatalom, hogy mindennek, ami létezik, főleg az embernek, őrajta kívül nincs végső értelme.

Viktor E. Frankl, a koncentrációs táborokat megjárt hívő keresztény tudós egy remek könyvet adott ki „*Gyógyító beszélgetések*” címmel, melyben kifejti, hogy az Európában egyre jobban terjedő neurózis végső oka nem egyéb, mint a lét értelmetlenségének tudata. Az embernek értelmes lelke van, és hiába kap a kis kérdéseire választ, hiába van az élet apró perceinek értelme számára, ha az egésznek az értelmét nem találja. Belebetegszik a mai ember abba az értelmi (nem pszichológiai) vákuumba, amelyet a végső valóságra rákérdező értelme elszenved, mert nem tanították a végső valóság keresésére és felfedezésére.

Jézusnak ez az imája megmutatja a világ értelmét, ami nem lehet más, csak Isten maga. Nem az a bűnbeesett ember legnagyobb kínja, hogy van-e Isten, vagy nincs, ez valójában álprobléma, hanem az, hogy milyen az Isten. Az ateizmus csak ennek a kánnak egy bizonyos szélsőséges, végtelen megfogalmazása. Ha odafigyelünk nem hívő testvéreinkre, tapasztalhatjuk, hogy mindig olyan istenről beszélnek, olyan istent tagadnak, amilyen valóban nem létezik. Amennyiben azonban lelkileg intelligensek, annyiban nem ragadnak le olyan istenképnél, amelytől apró reményeinek kielégítését várják, sem olyannál, amelyik a világban tapasztalható sok-sok rosszért felelőssé tehető. Abban az istenben, amelyik a balkáni háborút ránk eresztette, én sem hiszek. Nem, a háborút mi okozzuk és mi csináljuk. Szabadok vagyunk. Érdekes, azt miért nem mondja soha senki, hogy Isten megint egy úrhajót lőtt fel a világűrbe? Az a mi művünk, háborúinknak viszont Isten az oka? Sajátos egy logika! Egyik-másik bölcs filozófusunk ország-világ előtt azt állítja a tévében, hogy az ember magára vállalta a bűn felelősségét az Istennel szemben, hogy védje az Istent. Az meg sem fordul a fejében, hogy az Isten tényleg szabadnak teremtett minket, mert olyan világot akart, amelyben szeretet van, s szeretetről szó sem lehet szabadság nélkül? Lehet, hogy most égő fájdalom kínoz téged: elvesztetted szeretett gyermekedet, férjedet, feleségedet, gyógyíthatatlan betegség tört rád, munkanélküliség vagy a háborútól való félelem szorongat. Ezek valós gondok, nem lekicsinyelendő szenvedések, melyeket oda lehet vinni Isten elé, s

akár könnyek között kérni tőle megerősítést és vigasztalást. Azt azonban nem szabad feledni egy pillanatra sem, hogy mindezek az égető problémák belül vannak egy mindennél fontosabb kapcsolaton, a Krisztussal való kapcsolatodon, aki az Atyáé. Végső és igazi megoldás ezen a kapcsolaton kívül nincsen. Szabad becsülettel keresni a közvetlen, gyakorlati megoldásokat, lehet külső segítséget kérni, ám az élet végső értelmét senki más nem adja meg, csak Krisztus, aki az utolsó vacsorán egészen nyíltan beszélt, és akit az Atya igazolt, amikor feltámasztotta a halálból. Ki kell emelkedni a legfájóbb, legégetőbb, legszorogatóbb helyzetből is, mint ahogy ezt a mi Urunk is megtette, amikor elárultatásának éjszakáján imádkozott. Pontosabban nem is kiemelkedni kell a szenvedéseinkből, a bajainkból, hanem a maga valóságában nézni Jézus és az Atya kapcsolatát, valamint a mi velük való kapcsolatunkat. Ez az igazi imádság lényege. Ezt mondja az Úr Jézus az evangéliumban: „*Ne nyugtalanokdjék a szívetek.*” Ez a mondat olyanokhoz szól, akiknek a szíve nyugtalanodik, éspedig nem a mindennapi dolgok miatt (ezzel kapcsolatban más hangsúllyal mondja a mi Urunk, hogy „*ne aggodalmaskodjatok*”). Itt valami sajátos, mélyseges nyugtalanságról van szó, mely a végső kérdésekre vonatkozik: halálunkra, s ami azután következik, a világ sorsára, illetve arra, hogy honnét jöttünk és hová megyünk. Arról a létezését érintő végső nyugtalanságról van szó, melyről Szent Ágoston mondja: „*Nyugtalan a mi szívünk, amíg meg nem nyugszik tebenned.*” Az ókori kereszténységnek ezt a zsenijét Karthágó minden gyönyöre sem tudta megvigasztalni, a rétorság és a filozófia sem, sőt a manicheusok tanai sem, csak Szent Ambrus igehirdetése, mely feltépte szíve sebét, és föltárta megmagyarázhatatlan nyugtalanságának forrását, azt az elemi erejű istenszomjat, amit senki és semmi nem csillapíthat, egyedül csak az Isten. Isten adott értelmet, amellyel rácsodálkozunk az anyagi világra, és megállapítjuk, hogy bármennyire parányiak és törekenyek vagyunk is, mérhetetlenül fölötte állunk az egész univerzumnak, iszonyatosan magasra tett minket az Isten, és a szívünk sejtí, hogy az egész mindenség sem tudja jóllakatni.

A szentek mind megvigasztalhatatlanok voltak itt a földön, és nem is akartak megvigasztalódni mástól, csak az Istentől. Freud tévedett. Sok minden részletben igaza lehet, de abban nem, hogy a vallásos hit neurózis, elfojtás. A fordítottja igaz: azok fojtják el vágyaikat, akik nem a szentségre törekszenek, s végtelenbe törő vágyaikat belefojtják apró, pillanatnyi kielégülésekbe. E nagy elfojtott vágy hullafoltjai már mutatkoznak is Európa testén, mint az örület jelei. Mert az ember úgy van megteremtve, hogy Isten legyen az ő végső célja, s ne érje be kevesebbel. Talán azért van kevés igazán hiteles keresztény, mert félünk vállalni ezt a nyugtalanságot, ezt a megvigasztalhatatlan állapotot. Pedig éppen erre a nyugtalanságra mondja az Úr Jézus, hogy „*én megnyugtatlak benneteket, Atyám házában sok lakóhely van*”. Ez az ő válasza.

A keresztény hit felnyitja a kereső ember szemét a világ Világosságára. A szent liturgia, a szentmise ezért unalmas sokaknak, mert ezen a szinten van, a létezés végső értelmének a szintjén; ott nem aktualitásokról van szó: ki mit tett, mit gondolt, mit mutatnak a szociológiai felmérések – ott a tényekről, a végső valóságról, az üdvösségről van szó. Milyen csodálatos, bár kezdetben érthetetlen, hogy amikor szentmisét mondatsz valakiért, a miseszövegek mintha tudomást sem vennének erről a szándékról. Ilyenkor sokan kétségbeesve, mások felháborodva törnek be a sekrestyébe, hogy hát akkor ez a mise nem is az ő szándékukra volt, nem is volt érvényes, mert kedves betegüknek, halottjuknak még a nevét sem említette meg a pap, pedig ők meghívták az egész rokonságot... Jól is néznénk ki, ha attól volna Isten előtt kedves egy miseszándék, hogy a pap hányszor mondja el, hogy most ezért és ezért ajánljuk fel a szentmisét! Nem helyes a liturgia szent szövegeit teletűzdelni a mi apró-cseprő gondjainkkal, kívánságainkkal, hanem mindenestül bele kell emelnünk azokat az Egyház egyetemes üdvösségtörténeti imádságába. Csodálatos a Te Deum is, valamikor a középkorban minden vasárnapi mise végén énekeltek. Nem arról szól, hogy köszönjük a sikeres esztendőt, az elmúlt tanévet, a kedvező időjárást meg a jó termést, hanem Krisztus

örök uralmát ünnepli, s ennek erőterébe helyezi mindennapjainkat. A szentek imái mind ilyen egyetemes imádságok voltak, mert életük is nagyvonalú, Isten méreteire tágult élet volt. Szent Ferenc egyéni imája például a római misekánonhoz hasonlított, mert az Egyháztól tanult imádkozni, Krisztus Lelkének méretei szerint. Vagy Szent Kataliné, aki így imádkozott:

„Ó, örök Istenség, örök Háromság, aki az isteni természet egysége által oly sokat érővé titted egyszülött Fiad vérének váltságdíját. Te, örök Háromság, olyan vagy, mint valami mély tenger, amelyben minél többet keresek, annál többet találok, és minél inkább megtalállak, annál jobban kereslek téged. Te valamiképpen kielégíthetetlenül elégíted ki a lelket, mivel mélységedben úgy elégíted ki, hogy mindig szomjas és éhes maradjon rád, ó, örök Szentháromság, s nagyon kívánjon, és vágyódjék látni téged, a világosságot világosságodban.

Megízleltem, és láttam az értelem fényének világosságában a te mélységedet, örök Háromság, és teremtésed szépségét: aztán beléd öltözködve láttam, hogy a képmásod leszek, hiszen nekem ajándékozod magad, örök Atya, hatalmadból és bölcsességedből, amely bölcsesség Egyszülötted sajátja. A Szentlélek pedig, aki tőled, az Atyától és a Fiútól származik, olyan akaratot adott nekem, amellyel alkalmassá tett arra, hogy szeressek. Ó, Mélység, ó, örök Háromság, ó, Istenség, ó, mélységes Tenger: mi nagyobbat adhatnál nekem magadnál!”

Szoktunk-e így imádkozni? Ezt nevezzük imádságnak, ez gyógyítana minket. Ez Jézus imádságának mérete. Jézus szinte alig tud elérni a kérésig, és amikor eljut odáig, hogy nekünk kérjen valamit, akkor azt kéri, amit eddig ünnepelet: „Atyám, én egy vagyok veled, te velem egy vagy, te bennük vagy, és én is bennük vagyok, legyenek tehát egy!” Lehet többet kérni ennél, lehet még ehhez hozzátenni valamit? Nehogy azt higgyük, hogy akik Jézus végtelen méretű imádságához hasonlóan imádkoztak, azok a világtól elvonatkoztatott lények voltak. Az imént idézett Sziénai Szent Katalin például komoly politikai erőt képviselt: városokat békített ki, és elérte, hogy a pápa az avignoni fogságból visszatérhessen Rómába. Problémáinkkal, szenvedéseinkkel, szükségeseinkkel eltelve ne essünk be az Istenhez csak úgy, hogy föl sem tekintünk rá, hanem mindjárt rázúdítjuk szívünk minden gondját-bajját. Nézzünk fel rá, szemléljük belső életét, amelyet Jézustól megismertünk, vegyük észre, hogy itt áll mellettünk. Akkor elkerülhetjük, hogy úgy járjunk, mint Mária Magdolna: miközben sírunk egy kedves halottunk miatt, nem vesszük észre az örökkön Élőt.

Igen, ez az Istenre való figyelés nem csupán kerete az imádságnak, hanem a tartalma. Ilyen az Egyház imája, mert ilyen Krisztus imája is, s ha valahol ketten-hárman összegyűltek, hogy Istentől kérjetelek segítséget egy emberileg megoldhatatlannak látszó helyzetre, ebbe a valóságba merüljete el. A vallásosság nem elég ehhez, csak az Istenben elmerült élet. Urunk, Jézus imádságának már a szerkezete is tanít minket. Ugyanazt látjuk itt, mint amikor az apostolok örömmel térnek vissza missziós útjukról, hogy még a gonosz lelkek is engedelmessé váltak nekik. Lelkipásztori sikerükkel akarják megörvendeztetni Jézust, ő azonban nem áll meg a kicsi örömnél, hanem mindjárt a végső valósághoz fordul, s az Atyával való mélységes kapcsolatban merül el: „*Abba, Atyám!*”

Most ránk tekint, és az Atya színe előtt megnevez bennünket. „*Értük könyörgök, akiket nekem adtál.*” „A tieid ők – mondja Atyjának –, és te nekem adtad őket mint ajándékot.” Ez az ajándékozás kinyilvánult már az első tanítványok meghívásakor: mielőtt kiválasztotta volna őket, az éjszakát Atyja imádságában töltötte. És amikor találkozott velük, már úgy tekintett rájuk, mint akiket az Atya vonz. Most, hogy eltávozott az áruló, és csak a tizenegy van az utolsó vacsora termében, Jézus a világból kivett kisded nyáját látja, mely az Egyházat jeleníti meg csírájában. Csodálatos fölfedezés: mi mindenekelőtt az Atyához tartozunk, és a világ urának nincs hatalma fölöttünk!

Óriási dolog, hogy egyáltalán Krisztus Egyházában lehetsz. Hiszen Jézus mondja: „Senki sem jöhet hozzám, hacsak az Atya, aki engem küldött, nem vonzza.” (Jn 6,44) Akkor tehát te, aki hallgatod Isten igéjét, a tanítványokkal együtt vonzásba kerültél. Akarsz ennél nagyobb vigasztalást? Az üdvösségre vagyunk rendelve, eleve kiválasztva. (Az más kérdés, hogy erre a vonzásra méltatlanok vagyunk, s a bűnben megmaradva, tudatosan ellenállva a kegyelemnek kizárhatjuk magunkat az üdvösségből.) Meg is mondja az Úr Jézus: „*Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket. Arra rendelvelek benneteket, hogy elmenjete, gyümölcsöt teremjete, és gyümölcsötök megmaradjon.*” A tanítványnak tehát válaszolnia kell erre a vonzásra és kiválasztásra. Az „arra rendelvelek” kifejezés a küldetésre vonatkozik, s kijelöli az ember helyét a kozmoszban és a történelemben. Mert az emberi élet végső értelme túl van ezen az életen, amely elmúlik. Ezt mindannyian sejtettük, most azonban a hitből is tudjuk.

A tizenegy apostol hitt Jézusban, és engedelmeskedett az Atya vonzásának: „...*megtartották a te szavadat. Most már megtudták, hogy minden, amit nekem adtál, tőled van, mert az igéket, amelyeket nekem adtál, átadtam nekik; ők elfogadták, és valóban felismerték, hogy tőled jöttem, és elhitték, hogy te küldtél engem.*” Hitük azonban gyöngé volt, ahogy erről az Úr maga tesz tanúságot búcsúbeszéde végén: „*Most hiszitek? Íme, eljön az óra, sőt már itt is van, amikor elszéledtek, mindenki az otthonába, engem pedig magamra hagytok.*” (Jn 16,32) Igen, az apostolok hite a végső kinyilatkoztatásig, a húsvéti titok feltárlásáig még csíraszerű és törékeny, de Jézus már most látja beérni a vetést. Lát minket is ezen az estén, és látja mindazokat, akik utánunk jönnek, akik hiszik, hogy ő az Atyától jött és egylényegű az Atyával. „*Ők a tieid voltak, és nekem adtad őket... mert mindaz, ami az enyém, a tiéd, és ami a tiéd, az enyém.*” Ez már nemcsak az apostolokra, de rád, rám, és Krisztus valamennyi hívére vonatkozik.

14. „Tartsd meg őket a te nevedben”

„Szent Atyám, tartsd meg őket a te nevedben, amelyet nekem adtál, hogy egy legyenek, mint mi. Amíg velük voltam, megtartottam őket nevedben, akiket nekem adtál. Megőriztem őket, és senki más nem vett el közülük, csak a kárhozát fia, hogy az Írás beteljesedjék. Most pedig hozzád megyek, és ezeket elmondom a világban, hogy az én örömöm teljes legyen bennük. Közöltem velük igédet, és a világ gyűlölte őket, mert nem a világból valók, amint én sem vagyok a világból.

Nem azt kérem, hogy vedd el őket a világból, hanem óvd meg őket a gonosztól. Nem a világból valók, mint ahogy én sem vagyok a világból való.” (Jn 17,11b-16)

Most kezdődik Jézus imádságában a tulajdonképpeni kérés, de mi még mindig nem térünk rá erre, hanem előbb a „Szent Atyám” megszólításra figyelünk, mert mindaz, ami ezután következik, nem más, mint e megszólítás kibontása. Csak akkor értjük meg az ebben a megszólításban megnyilvánuló kapcsolatot a maga mélységében, ha emberi viszonylatainkban gondolkodunk el rajta. Minél magasabb rendű ugyanis egy emberi kapcsolat, minél sajátosabban egyéni és személyes, annál nagyobb jelentősége van benne egymás megszólításának.

A legszélsőségesebb eset, a negatív véglet, amikor valaki nem nevet, hanem egy számot kap, mint Jean Valjean a börtönben. A számmal való jelölés mélységesen sérti személyi méltóságunkat, mert azt érzékelteti, hogy egy darab vagyunk csupán, arctalan tárgy, nem pedig egy fölcserélhetetlen, mindenki mástól különböző, végtelen értékű világ. (Más az, ha valahol várakozunk, és ott kapunk egy számot. Ez a szám nem személyünk helyett áll, hanem csak az ügyre vonatkozik, amelynek elintézésére a hivatalba, bankba, orvosi rendelőbe jöttünk.) Természetesen a nevünket is kezelhetik úgy, mintha csupán egy szám lenne, kiejthetik minden személyesség, közösségvállalás nélkül. Szeretteink nevének kimondása azonban esemény. Önközlés, amelyben a személy átadja magát a másiknak, és kérés, hogy a másik is adja át magát egy újfajta létezésre, amelyet úgy hívunk, hogy „mi”. Ez van a Szentháromságban: nemcsak személyes lét, hanem mindjárt közösségi is. Egy pillanatra sincs külön az Atya és a Fiú, hanem a Szentlélekben, a nagy *mi*-ben találkoznak.

Elsőre azt gondolhatnánk, hogy ennek a mélységes önátadásnak és közösségnek itt a földön a szerelemben történő egyesülés a csúcspontja. Valóban, a párhuzam jogos, hiszen a szerelem az isteni élet ösképe, de hozzá kell tenni, hogy a bűnbeesés óta a szerelmi önátadás is lehet nagyon személytelen, amikor egyik ember saját önző élvezetének eszközeként használja a másikat. Ellenben hiteles és mély megszólítás, illetve önátadás valósulhat meg emberek között a szenvedésben való részvétben, mindenféle testi kapcsolat nélkül is. *Jézus keresztje mellett ott állt anyja, anyjának nővére, Mária, Kleofás felesége és Mária Magdolna.* (Jn 19,25) Jézus, az örök Istenfiú emberségében is mindig a legmélyebben szólítja meg az Atyát, s mintegy máris belefoglalja a kérést: „Atyám, add a te életedet, szentségedet, legbensőbb rejtett életedet nekem és azoknak, akiknek kérem.”

Ebben az imádságban nem úgy függenek össze a szavak, mint az emberi beszédben, hanem végtelenül mélyebben járják át egymást. Ahogyan az Atya Jézusban van, és Jézus az Atyában, úgy Jézusnak az egyik szava által jelzett valóság benne van a másikban. Ebben az imádságban semmi sem esetleges és véletlen, minden egymásba kapcsolódik, valami csodálatos isteni koherenciával.

Az imádságnak az a két gondolata, hogy az Atya tartsa meg a tanítványokat, majd pedig, hogy szentelje meg őket, szorosán egybekapcsolódik. Itt is gondolatpárhuzammal van dolgunk, amelyben a második kérés kifejezettebbé és tökéletesebbé teszi az elsőt, ezzel is fokozva az imádság költői szépségét. Mert nem elég, hogy a tanítványok el vannak különítve

az istenellenes szférától és Isten oldalán állnak, Jézus azt is kéri, hogy az Atya őrizze meg őket ebben az állapotban, vagyis Isten szentségében.

„Nem azt kérem, hogy vedd el őket a világból, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól.” Ebben a mondatban a „világ” szó negatív jelentésével találkozunk. A János-evangéliumban két egymással élesen szembeállított világ létezik. Az a világ, amelyről azt mondja Jézus, hogy „nem a világért könyörgök”, nem egyszerűen a külvilágot jelenti, nem is csupán a nem hívőket, hanem egy kifejezetten ellenséges közeget, azok gyülekezetét, akik végleg ellenállnak a kinyilatkoztató Istennek. Ez a sötétség és a gyűlölet világa, amelyből Isten kiragadott minket, miközben testileg a teremtett világban hagyott bennünket. A másik viszont a világosság világa, ahol ismerik Istent és az ő nevét, ahol az Atya uralkodik, ahol szeretet, bűnbocsánat, irgalom van. Ez az az isteni miliő, amelybe Jézus által, a Szentlélekben fölvesz minket az Atya. Ez az Egyház léttére. Az Egyház mélyén ez az isteni jelenlét, irgalom van, készen áll a bocsánat. „Ő, ti szomjazok mind, jöjjetek a vizekhez – mondja már Izajás is –, és akiknek nincsen pénzetek, jöjjetek, vegyetek gabonát, és egyetek!. Jöjjetek, vegyetek gabonát pénz nélkül, és vételár nélkül bort és tejet!” (Iz 55,1) Megdöbbenő, hogy a legértékesebb dologért nem kell pénzt fizetni, s itt van az élő vizek forrása, mégis milyen sok embernek nem kell.

Természetesen ez az új léttér új életvitelt is követel tőlünk. Ki vagyunk véve a világból, abból, ahol nincs irgalom, ahol nem ismerik Isten megbocsátó, újjáteremtő szeretetét, ahol ehelyett konokul tagadják a bűnt. Egyetemek, zseniális elmék dolgoznak azon, miként lehet kimagyarázni a bűnt, s fölmenteni az embert a felelősség alól. Nagyon is jól tudják, hogy nincs bocsánat Isten nélkül, de mivel őt elvetik, kénytelenek a bűnt is tagadni, elkenni. Aztán azt mondják, hogy azért rossz a katolikusoknak, mert őket az Egyház állandó lelkipurdalásra, bűntudatra neveli. (Mások épp ellenkezőleg, azt állítják, könnyű nekik, mert ők ha bűnt követnek el, meggyónhatják.) Nem vesszük észre, hogy micsoda kincs az Egyház? Van az Egyháznak is felszíne, volt egy VII. Sándora, volt inkvizíciója és elkövetett sok gyalázatot, de a mélyben ott van a bocsánat, ami a világban nincs. Nem magamnak kell magam felett ítélnem: bűnbánatot tarthatok és bocsánatot nyerhetek – ez az isteni miliő.

Hogy tudnak egyes katolikusok gyónás nélkül élni? Annyira vakok és olyan durva a lelkiismeretük, annyira nem vágyakoznak erre a földön túlról jövő, a kozmoszt átölelő irgalomra? Így az Egyházban való létük szinte hiábavaló, hiszen nem az Egyházból élnek, hanem a világból, ahol nincs bocsánat. Ez az isteni miliő, amelybe át vagyunk helyezve, olyan életformát igényel, hogy mindennap kezünkbe kell venni a Szentírást, és engedni, hogy az Ige beleszóljon az életünkbe, mert a Jézus által képviselt és a Szentlélek által tökéletességre vitt ügy az Atyánál nem a mi jogi fölmentésünk, hanem az életadó isteni bocsánat. A jövő évezred nagy-nagy feladata, hogy az Egyház egészen Egyházzá váljon, bizonyos értelemben elkülönülve a világtól. Nem gettóként, hanem mint a sókristály. Nagyon legyen só! Nagyon legyen Egyház! Mert majd akkor tudja elmondani a világnak azt, amit el kell mondania.

Újfajta pasztoráció kell, amely nem lázas aktivizmus, hanem a pap Istennek átadott élete, szentsége, amely kiárad a hívekre. Ez hoz termést. A misszió is az élet túlradása, nem pedig vallási propaganda. Páter Pió így élte meg a papságát: a kolostorba bezárva semmi egyebet nem csinált, mint misézett meg gyóntatott. És milliók számára tudott ily módon utat mutatni, erőt adni, kegyelmet közvetíteni, mert élet fakadt körülötte. Olyan élet, hogy az Egyház ellenségei, gyűlölői még most is tombolnak miatta. A boldoggá avatása előtt adtak egy gúnyfilmet a magyar televízióban, „Krisztus sebei” címmel. Egy szemfényvesztő lelkész bizonyos trükkel ketchupot nyomott ki a tenyeréből, mintha vér lenne. Utána pedig egy másik tévécsatornán arról beszéltek, hogy Páter Pió az egyik legellentmondásosabb személyisége az Egyháznak, merthogy bár világtól elvonult, aszkéta életet élt, a nők mégis rajongtak érte. Jóllehet nincs itt semmiféle ellentmondás, a világ legtermészetesebb dolga, hogy ilyen

emberért sokan rajonganak, azonban nagyon fontos volt, hogy valami kétes kifejezést rögzítsenek az emberek tudatában az „ellentmondásos személyiség” kifejezéssel. Ne legyünk naivak, ez nem véletlen. Nagyon jól tudják a média háttérben meghúzódó irányítói, hogy boldoggá avatás lesz Rómában, és figyelnek a dátumra is. És ez nem fiktív ellenségkép, ez valóság!

Az Egyház mélyében van ez az isteni milió, ott, ahol kezdődik, lefolyik és beteljesedik a szentmise. Egész héten át szét van szóródva az Egyház; a szentmisében látható, ott él igazán, mert ott azon a szinten van, ahol Jézus. Jó jel, ha szereted a misét, mert a misében minden egyértelmű. Ott nincsenek teológiai magyarázatok. Azt mondom: „*Krisztus teste*”, s te ráfeleled: „*Amen*”. Ugyanígy a szentségekben: „*Én téged föloldozlak...*” Megdöböntő a haldoklónak megadni a pápai áldást, amely által a Szent Péternek adott hatalomnál fogva minden bűnetől, minden kötelektől, kiközösítéstől föl van oldozva, s mehet az Úrhoz, boldogan...

Azt kéri az Úr Jézus Atyjától, tartson meg, őrizzen meg minket. Ez nem konzerválást jelent, egy bizonyos állapotban való passzív megmaradást, hanem megerősítést az egymást követő próbák közepette. Mert Jézus maga mondja: „*Maradjatok meg szeretetemben.*” (Jn 15,9). Megmaradni Jézus szeretetében megtartva az ő parancsait, ez állandó fejlődést és tisztulást jelent. Jézus azt kéri az Atyától, hogy közölje velünk a Szentlélek erejét, hogy minden új helyzetben megmaradjunk az Atyában és a Fiúban s az őket összekötő Szeretetben, miközben ezt az életteret, a szeretet miliójét körülveszi a gyűlölet.

Ezért kéri azt is, hogy legyünk mindnyájan egy, ahogyan egy az Atya és a Fiú a Szentlélekben. Ennek az egységnek az Egyház legjellemzőbb tulajdonságának kellene lennie. A világból kivett tanítványok szeretetben való egysége olyan erő, amely fölülmúl minden emberi elképzelést. Fölbonthatatlan életszövetség, amely minden természetes emberi lehetőséget meghalad, de amelyben részesül a megkeresztelt és megbérmált hívő ember, aki veszi az Úr testét. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy újfajta, a világ számára ismeretlen szeretetért imádkozik az Úr, amit ha majd meglát a világ, akkor elhiszi, hogy őt az Atya küldte.

A tanítványok közötti újfajta szeretet megnevezhetetlen. Ha a házasságban a felek így szeretik egymást, az már többé nem férj és feleség szeretete csupán, az már kimondhatatlanul több, annak már nem lehet nevet adni sem. A házasság elmúlik – odaát nincs, csak szüzesség –, ám az a szeretet, amely a szentségi házasság keretein belül bontakozik ki, ám ugyanakkor túl is haladja a házasságot, nem múlik el soha. Erre hivatott minden keresztény házaspár. A szülői szeretetnek is olyan fokot kell elérnie, amely már nem minősíthető csupán szülői szeretetnek, hanem a Szentháromság belső életének kiáradása, tökéletes önátadás, önfeláldozás. Ilyenné kell válnia a testvéri szeretetnek is, hogy már ne a vérségi kötelék tartsa össze, hanem valami több. (Szent Pál írja Filemonnak, amikor Onezimoszt, a szökött rabszolgát megkereszteli és visszaküldi hozzá, hogy többet kap vissza, mint egy rabszolgát; szolgát, sőt többet: szeretett testvért – vö. Filem 16.) A barátság is, amely Isten életéből táplálkozik, túlnő a barátság keretein. Minek is nevezhetnénk ezt az újfajta kapcsolatot? Istenben való életközösségnek, amelyben Isten gyermekeinek örök szövetsége valósul meg.

Ennek az újdonságát és egyedülálló voltát a pogány római világ is megérezte: „*Nézzétek, hogy szeretik egymást!*” Ezt nem látták eddig a földön, mert ez nem a testen és véren, nem is a rokonszenven alapuló, alulról felfelé bontakozó szeretet csupán, amely csak sóvárog, de be nem teljesedik, hanem Isten szentháromságos élete bennünk. Így a pogány istenek nem tudtak szeretni, tehát a pogány emberek sem. Amikor azonban látták és megtapasztalták, elindultak Krisztus felé. Az Egyház jövője is ez kell, hogy legyen. Ez az igazi evangelizáció, az örömhír túlcserélődése. Olyan egység kell két egymást szerető keresztény között, mint az Atya és a Fiú között. Nem az érzelem és az értelem szintjén, inkább az akaratban, de még inkább a kegyelem erőterében alakult új világ.

„Amíg velük voltam, megtartottam őket nevedben, akiket nekem adtál.” Most Jézus elmegy a világból, és az Atyát kéri, hogy ő tartson meg minket, s egy más Pártfogóra, Szószólóra bíz bennünket: a Szentlélekre, aki folytatja Jézus „ügyvédi” munkáját az Atyaistennél. Pünkösdkor nyilvánvalóvá lesz, hogy az Atya meghallgatta ezt a kérést. A Szentlélek először is Jézus ügyét védi meg azzal, hogy az Atya az ő erejében viszi végbe a feltámasztás művét, amikor Isten Fiának a világ teremtése előtti örök dicsőségében részesíti Jézus testét. Ugyanakkor azt az ügyet, amit Jézus képviselt a földön, az emberiség üdvösségének ügyét továbbviszi azáltal, hogy kiárasztja a szívekbe a bűnök bocsánatát. A feltámadt Krisztus a tanítványokra lehel, és ezt mondja: „*Vegyetek a Szentlelket! Akiknek megbocsátjátok bűneiket, bocsánatot nyernek.*” (Jn 20,22) Valóban, Szentlelke erejében kiragadott minket a világból, s egy új születés által új, isteni életet adva nekünk létrehozta Krisztus Titokzatos Testét, az Egyházat.

„*A világ gyűlölte őket, mert nem a világból valók, ahogy én sem vagyok a világból*” A gonosz világa és az isteni milió, ez a két létező szemben áll egymással. Erről a búcsúbeszédben is beszél az Úr: „*Ha a világ gyűlöl benneteket, tudjátok meg, hogy engem előbb gyűlölt nálatok. Ha a világból valók volnátok, a világ szeretné azt, ami az övé. Mivel nem vagytok e világból való, hanem kiválasztottalak titeket a világból, azért gyűlöl benneteket a világ.*” (Jn 15,18-19) Legyünk józanok: gyűlöl bennünket a világ. Nem mindig kifejezett gyűlölettel – az nagy kegyelem volna, mert akkor észbe kapnánk, és talán még a vértanúságra is képesek lennénk –, hanem csak egyszerűen úgy, hogy magunkra hagyatottak, idegennek érezzük magunkat vele szemben. Például egy orvosi közösségben, tanári karban, konyhai dolgozók között. És ha nem akarsz folyton „kilógni”, ha nem akarod, hogy gúny tárgya legyél, s mindig mindenben vesztes, át kellene lépned az isteni milióból az ő világukba, átvéve először a világ stílusát, azután az elveit, végül a cselekedeteit is.

Jézus idegenségének az oka az, hogy ő Isten Fia. A keresztény idegenségének is az az oka, hogy Istenből született (vö. Jn 1,13). Az eredetünk más. Van bennünk egy új élet, amely annak, aki nem tud, nem akar hinni, vagy ellenáll a kegyelemnek, érthetetlen és idegesítő. Idegesítő, mert Krisztus tanítványai hirdetik Isten igéjét, azt a tanítást, amit csak elfogadni vagy visszautasítani lehet, részleteket átvenni belőle, mással vegyíteni, turmixot csinálni belőle viszont nem lehet. Minden vallásból lehet tanulni valamit, Buddhától és Konfuciusztól is, de ha ezért Krisztus tanításából akár csak egy „i” betűt is elhagyok, az egészet elvettem. Ebben is megmutatkozik, hogy a többi vallással szemben a kereszténység valami új valóság, amely a nem hívő emberből, aki nem keresi az igazságot – mert a kereső ember pontosan erre tart, sokszor meg is szégyenítve bennünket –, feszélyezettséget és idegességet vált ki, mely a gyűlölet kezdete lehet.

Egy gimnáziumban a filozófiatanár – tíz évvel a rendszerváltás után – azt tanította a (többségükben katolikus) gyerekeknek, hogy Jézus és az Újszövetség agresszív, mivelhogy Jézus azt mondja: „*Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözü, aki nem hisz, elkárhozik.*” Ezt az örömhírt, ami az evangélium lényege, hogy tudniillik Isten minden embert ki akar menteni a kárhozatból, úgy éli meg a modern európai ember, hogy Krisztus agresszív. Mi következik ebből? Hogy ez a tanítás öbelőle fog agresszivitást kiváltani. A mi vallásunkat ugyanis nem lehet beilleszteni az épülő nagy birodalom New Age név alatt összefoglalható vallási egyvelegébe. Sajnos, nem egy teológusunk eladta a tudását, a hitét, a szívét, hogy keresztény színekben ő is közreműködjek ennek a nagy világvallásnak az összegyűrésében. Ami tehát kényes téma bizonyos füleknek, mint például Szűz Mária szüzi foganása vagy az Oltáriszentség mint Jézus Krisztus valóságos jelenléte a szent színek alatt, arról egyszerűen nem beszél. S milyen érdekes, hogy fölháborodik a világ médiavezérelt közvéleménye, ha például egy ordinárius, a püspök egy papnak megtiltja, hogy prédikáljon, mert beszédeiben tagadta Krisztus feltámasztását. A sajtó tiltakozik: hogy meri fölfüggeszteni a papot, milyen jogon vonja meg tőle a katedrát? És eljuttassa, hogy ő a szegény meghurcolt pap mellé áll a

hierarchia elmaradott gondolkodású, gögös, hatalmát fitogtató képviselőjével szemben. A hívek pedig hallgatnak, holott vissza kellene kérdeznük: mi címen avatkoznak bele a sajtómunkások és médiacápák az Egyház belső életébe? A válasz egyébként nyilvánvaló: mert azt szeretnék, ha a kereszténység is felhígulna és betagozódna a készülő világbirodalom egyetemes ideológiájába. Ám Krisztust, aki így szólt: „*Én vagyok*”, és ezt mondta: „*Mindnyájan, akik előttem jöttek, tolvajok és rablók*”, nem lehet csak úgy betenni az istenek panteonjába. Az istenkereső embert becsülöm, de ha valaki azzal lép fel, hogy „én vagyok”, ha azt meri mondani, hogy „én vagyok a világ világossága”, akkor az tolvaj és rabló. Az embert rabolja meg végső reményében, mert ezeket csak az mondhatja, aki egylényegű az Atyával.

Azért azt jó tudni, hogy a XX. század a vértanúk százada volt. Egy történész szerint a kereszténység húsz évszázada alatt 40 millió vértanúja volt az Egyháznak, és ebből 26 millió a most letűnő században. Aki e világból való, az a világ fejedelmének uralma alá van vetve, aki a hazugság atyja és kezdettől fogva gyilkos. Az az élettér pedig, amit az Isten Fia adott nekünk, az éppen az igazság és az élet hazája. Nagyon világosan körvonalazódnak az elkövetkező időkben, hogy ki él ebben az isteni milióban, s ki van kívül rajta. Aki a megfogant magzat élethez való jogának kérdésében a leghalványabban is megalkuszik, és el meri árulni az életet, nem vallva meg, hogy az abortusz minden formájában gyilkosság, az nem tartozik közénk. Aki az eutanáziának, az aktív eutanáziának bármiféle fajtáját elfogadja, nem tartozik közénk. Megtagadta a megtestesült és az értünk keresztfán meghalt Krisztust, az Igazságot és az Életet. Vigyázzunk, mert tudós teológusok és jámbor hívek nagy tömegének a fejébe és szívébe már be vannak táplálva a megalkuvás különböző kifinomult formái az ebbe az irányba ható érzelmes tévéfilmekkel és kerekasztalok bölcseinek evilági okoskodásaival, hogy majd ha szavazásra kerül a sor, e képsorok és gondolatok felidéződjenek, s a művészi eszközökkel bemutatott sok ördögi hazugság hatására a haza derék polgára abszolút demokratikusan, azaz külsőleg szabadon, belsőleg pedig megkötözve, a beléje táplált program szerint szavazzon (arról, amiről egyébként nincs joga szavazni senki emberfiának).

„*Most pedig hozzád megyek, és ezeket elmondom a világban, hogy az én örömöm teljes legyen bennük.*” Mi ez a teljes öröm, Krisztus öröme? Az öröm abban van, amit Jézus az imént elmondott. Tehát az öröm nem más, mint hogy Isten élete van bennünk, és ezt az életet tovább tudjuk adni a hit terjesztésével. Viktor Frankl szerint az ember valójában nem arra törekszik, hogy boldog legyen itt e földön. Ezer meg ezer emberrel hosszú órákon át folytatott beszélgetések alapján arra a következtetésre jutott, hogy az ember nem boldog akar lenni, hanem olyan életet, olyan világot szeretne, amelyben *oka van a boldogságra*. Zseniális megkülönböztetés! Krisztus Urunkról elmondható, hogy olyan életet mutatott és olyan világot nyitott meg nekünk, amelyben okunk van a boldogságra, az öröme. Akkor is, ha sírunk, akkor is, ha kijut ennek az életnek a szenvedéseiből. Sokkal inkább kívánok olyan életet, amelyben okom van az öröme, mint olyan öngerjesztett, vagy társadalmilag szuggerált boldogságérzést, amelynek nincs valódi alapja. Krisztus öröme a teljes öröm, a teljes élet, s ő még külön annak is örül, hogy ezt átadhatta a világnak, és hogy a tanítványok elfogadták. Kiárasztotta az életünkre a Szentlelket, hogy Isten gyermekeként élhessünk. És ez az új élet terjedni fog. Terjedni fog, mert az élet ellen nincsen argumentum. Lehet nyíltan vagy alattomosan támadást indítani ellene, de az élet, a bőségben levő élet, a végtelen élet elpusztíthatatlan, mert önmagában hordja értelmét.

15. „Szenteld meg őket az igazságban”

„Szenteld meg őket az igazságban. A te igéd igazság. Ahogyan engem a világba küldtél, úgy küldtem őket én is a világba. Értük szentelem magam, hogy ők is meg legyenek szentelve az igazságban.” (Jn 17,17-19)

Ennek az imádságnak a mélystruktúrája azon a hasonlóságon alapszik, amely Jézus és tanítványai között fennáll, s amely az ima szövegében előrehaladva egyre mélyebb azonossággá válik. A 14. versben olvastuk, hogy amint Jézus nem ebből a világból való, úgy a tanítványok sem, mert a Szentlélekben való fogantatással új, isteni életet kaptak, vagyis Istenből születtek. A 16. vers megerősítette ezt a hasonlóságot, a most olvasott 18. vers pedig a maga teljességében bontja ki; „Ahogyan engem a világba küldtél, úgy küldtem őket én is a világba.” Itt már a teljes Szentháromság megjelenik, igaz, a Szentlélek szokása szerint „inkognitóban”, az „ahogyan... , úgy...” szavak mögé rejtőzve. Hiszen az Atya a Szentlélekkel küldte a világba Jézust, ő alkotta meg emberi testét és lelkét Mária méhében. A tanítványok megszentelésének igazi értelmét éppen abból tudjuk meg, hogy előbb megértjük Jézus emberségének konszekrációját. Jézust emberségében fölszentelte a Szentlélek, hogy az Atya képe legyen a világban, és hitelesen kinyilatkoztassa őt. A megszentelés és a küldés egybekapcsolódik, hiszen Jézus egész földi életét a Lélek mozgatja. Az pedig, hogy az Atya a világba küldi szent Fiát, azt jelenti, hogy szeretetből odaadja a világnak, s ennek az odaadásnak végpontja a kereszthalál. Szent János első levelében olvassuk: „Ebben áll a szeretet. Nem mintha mi szerettük volna Istent, hanem mert ő szeretett minket, és elküldte Fiát engesztelésül a mi bűneinkért.” (1Jn 4,10) Tehát az Atya megszenteli Jézust, elküldi a világba, hogy krízist idézzon elő, mert ami a világban kísértés, bűn és istenellenesség, annak ő mind ellene mond. Együttal pedig hogy kinyilvánítsa az ő szentségét, vagyis Isten tökéletes elkülönültségét a sötétség és bűn világától, és részesítse ebben a szentségben, a lélegzetelállító és ingyenes szeretetben mindazokat, akik elfogadják tőle az Atyától hozott kinyilatkoztatást és életet. Amikor most azt mondja a mi Urunk, hogy „értük szentelem magam”, ezzel kereszthalála előestéjén ismételten és végérvényesen jóváhagyja, elfogadja, vállalja az Atya rá vonatkozó akaratát.

Az Atya arra szentelte fel Jézust a világba küldve, hogy az ő ajándéka legyen az emberek számára. Jézus most ezt az atyai akaratot, rendelkezést hajtja végre, amikor önmagát tanítványaiért odaszenteli, elfogadva a megváltásnak azt a módját, amely a kereszthalálban megy végbe. Az emberekért fölszentelt, az emberekhez küldött s nekik Isten szeretetét kinyilatkoztató Fiúként akar meghalni. Itt tehát a „szentelem magam” áldozati értelemben szerepel. (Mint ahogy az Úrnak szentelés az Ószövetségben is „áldozatra konszekrálást” jelentett – lásd Kiv 13,2; illetve MTörv 15,19.) Persze itt tudatosítanunk kell, hogy Krisztus áldozatában a fordítottjáról van szó annak, ami a pogány és zsidó áldozatbemutatásban történik, csak a szókészlet azonos. Ezekben az áldozatokban a szegény, bűnös ember akarja áldozatával kiengesztelni és jóakaratra hangolni a haragvó Istent. Krisztus áldozatában viszont Isten a kezdeményező, ő adja önmagát, az Atya adja áldozatul a Fiát a Szentlélekben. „Íme, hitünk szent titka.” Ez az Atyaisten áldozata értünk, az Isten irgalmas szeretetének szenvedése.

Minden eretnekségben van valami igazság. A patripaszionista eretnekség, mely azt tanítja, hogy az Atyaisten szenvedett a keresztfán, alapjában véve tévedés, mert testében nem szenvedhet az, akinek nincs is teste, de mivel irgalmas, igenis fájhat neki az igazságtalanság, és mindennél jobban, ha a Fiáról van szó. Ha mi önmagunk helyett valaki mást áldozunk fel, egyszerre adunk kevesebbet és többet magunknál, az Atyaisten azonban sem kevesebbet, sem

többet nem adott magánál, amikor szent Fiát feláldozta, hanem önmagát adta, mert – amint Jézus mondja -: „én és az Atya egy vagyunk. Jézus az Atyaisten örökkévaló irgalmasságának hullámán érkezik hozzánk emberségében, s amikor gyűlöletünkbe ütközik, nem eltiporni akarja az embert, hanem valami módon megmenteni. Az isteni irgalomból egyetlen ember sincs kizárva, még Pilátus, sőt Júdás sem. De hogyan nyerhetnének ők bocsánatot, ha ezt a halált nem értük ajánlaná föl? Az Atya nem Fia meggyilkolását akarta, hanem meggyilkolása ellenére a gyilkosok megmentését, a Fiú pedig azonosult Atyja akaratával. Így Krisztus valóban pap és valóban áldozat. (Ily módon a Jánose-*vangéliumban* is megvan a szentmisére való utalás, bár ő nem beszéli el az Oltáriszentség alapítását, hiszen azt már megírta Máté, Márk és Lukács, ráadásul az ő *evangéliumának* írásakor már negyven-ötven éve misézett az Egyház.) A feloldozás szövegében ezt mondja a pap: „*Isten, a mi irgalmas Atyánk, aki szent Fiának kereszthalála és feltámadása által kiengesztelte önmagával a világot...*” Elsősorban nem Istennek, hanem a világnak volt szüksége a kiengesztelődésre, az fagyott meg a bűn miatt, amikor szakított Istennel. Isten engesztelte ki, melegítette föl, keltette életre a világot szent Fia kereszthalála által.

A tanítványok megszentelésének az a célja, hogy a világba küldve folytassák Krisztus művét. Azt mondani, hogy Jézus a tanítványokért szenteli oda magát, vagy azt mondani, hogy őt az Atya megszentelte, egy és ugyanaz, akárcsak az, amikor Jézus a saját dicsőségéért imádkozik, másutt pedig az Atya megdicsőítéséért. Jézus magát az Atyától megszenteltnek és a világba küldöttnek nevezi (lásd még Jn 10,36), s ugyanezt kéri a tanítványok számára. „*Ahogy engem a világba küldtél, úgy küldtem őket én is a világba,*” Nem kisebb erővel, hanem ugyanazzal az erővel, vagyis a Szentlélekkel, úgyannyira, hogy kétezer év óta emberek által hirdettetik Krisztus és az ő evangéliuma. De nemcsak az a tanítványok küldetése, hogy hirdessék az örömhírt, hanem hogy ők is megszentelteké váljanak, konszekrált, Istennek bemutatott áldozattá a világ üdvösségéért. Ezt jelenti, hogy „*ők is meg legyenek szentelve az igazságban*”. Nagyon fontos ez az „is” szócska, mely a Krisztushoz való hasonlóságot fejezi ki. A hasonlóság három fokozata: elválasztva lenni a (gonosz, istenellenes) világtól, majd részesülni Isten életében, végül pedig azonosulni vele az áldozati fölszenteltségben is. Ez az, ami ellen legjobban tiltakozik a mai ember értelme. Szent Pál a Kolosszei levélben segítségünkre siet, hogy ezt megvilágítsa: *Örömet szenvedek értetek, és kiegészítem testemben (azaz földi életemben) azt, ami hiányzik Krisztus szenvedéséből, testének, az Egyháznak javára.* (Kol 1,24) Amint Jézus szenvedésében sem a fájdalom elviselése önmagában a mi megváltásunk, hanem a szeretet, mely végtelen értékűvé teszi Jézus szenvedését, ugyanúgy a mi életáldozatunkat sem a fájdalmak mértéke minősíti, hanem a szeretet nagysága. Nem az a fontos, hogy a kereszténynek állandóan rosszul kell éreznie magát, hogy szüntelen kínzásokat és mindenféle bántalmakat kell kiállnia – elég ezekből annyi, amennyi úgyis elér bennünket –, hanem hogy minden sebet, amit okoznak neki, szeretetből a világ üdvösségére ajánlja fel.

A III. misekanonban az átváltoztatás után így imádkozunk: „*Ő tegyen minket neked szentelt örök áldozattá.*” A IV. kánonban pedig: „*Add meg jószágosan mindazoknak, akik ebből az egy kenyérből és egy kehelyből részesülnek, hogy a Szentlélek által egy testben összegyűjtve, Fölséged dicséretére Krisztusban élő áldozattá váljanak.*” Nyilván nem arról van szó, hogy okvetlenül meg kell halni másokért. Hiszen mielőtt ezt a parancsot adná az Úr Jézus: „*Szeressétek egymást, ahogy én szerettelek titeket*”, előbb a szőlőtőről szóló példázatot mondja el, amelyben pedig nem halálról van szó, hanem éppen ellenkezőleg: az életről, mégpedig olyan életről, amely teljesen Krisztusban gyökerezik, és odaadja magát másoknak. Az odaadás mértéke számít. Aki úgy adja át életét, mintha meghalna, mindjárt föl is támad egy új világra. Ezt a Szent János első leveléből is tudjuk, aki így ír: *Abból ismertük meg Isten szeretetét, hogy életét adta értünk, tehát nekünk is életünket kell adnunk testvéreinkért. Aki birtokolja a világ javait, és szűkölködni látja testvérét, de a szívét elzárja előle, hogyan*

marad meg abban az Isten szeretete? (1Jn 3,17). Tehát ez az életadás nem elsősorban a halálban nyilatkozik meg, hanem az olyan életvitelben, amire Krisztus példát mutatott.

Ezért igazában háromfajta életállapotot ismerek Jézus Krisztusban: a szentségi házasságot, amely fölbonthatatlan (ha valami miatt mégis különválnának, teljes önmegtartóztatásban élnek, és szenvedésüket szenteli meg Krisztus a házasság szentsége által, s ennek ugyanolyan kegyelmi értéke lehet, mintha boldogan együtt élnének), a papságot, valamint a szerzetesi örökfogadalommal elkötelezett, illetve a világban élve Istennek szentelt szüzi életet. Ebben a láthatatlan, csak a szeretet cselekedeteiben megmutatózó áldozati szférában van az egész emberi élet értelme. Persze, mi ettől ösztönszerűen szeretnénk távol tartani magunkat. De megnyugodhatsz, ha Isten akaratát komolyan keresed és követed, nem fog sikerülni kívül maradnod rajta. És ha belekóstolsz, rájössz, hogy ennek semmi köze a mazochizmushoz meg az önsanyargatáshoz, ennek Krisztus ismerete és szeretete a mozgatója, és ha olykor fájdalommal jár is, mérhetetlen boldogság forrása.

A papság különösen is konsekrált, áldozati életforma. Szokták mondani: „Addig vagyok pap, amíg misézek, prédikálok meg gyóntatok. A templomból kilépve ugyanolyan ember vagyok, mint bárki más.” Ez azonban nagy tévedés! *Pap vagy te mindörökké Melkizedek rendje szerint* – hallottam szentelésemkor. És akkor sem szűnik meg a papságom, ha már nem tudok prédikálni, sőt még akkor sem, ha már misézni sem tudok, mert a pap egészen sajátos módon van fölszentelve a világ üdvösségéért. Ezért van értelme a papi cölibátusnak. Jáki Szaniszló könyvét ajánlom, *A cölibátus teológiáját*. A cölibátusnak nem jogi és morális oldala van csupán, hanem mindenekelőtt teológiája, Istenhez, Krisztushoz való vonatkozása. A papság lényegéhez tartozik ez a lemondás is. Nem azért, hogy a papi birtok egyben maradjon, nem is azokért a szép és hasznos dolgokért, melyeket a modern teológusok felsorolnak a cölibátus igazolására. Nem, hanem Krisztusért, aki Isten Fiaként a kereszten értünk áldozta életét, és ezt az áldozatot állandósítja papjai életében. Az Isten és az ember kapcsolatában ez az áldozatot bemutató Főpap és tökéletes Áldozat: Krisztus áldozati papságának megjelenési formája.

Szaniszló atya könyve nyomán nézzük csak meg Jézus „szentmiséjét”, hogyan is mutatta be ő a legszentebb áldozatot! Egy teljes éjszakát ébren töltött, miközben szakadatlanul emberfeletti lelki nyomásnak volt kitéve. Az ostorozás, melybe nem kevesen a helyszínen behaltak, a tövissel való megkoronázás, a kereszt súlya – mindez emberfeletti erőfeszítést követelt Krisztustól, hogy elérhesse az önfeláldozás helyét, ahol beteljesíti az írást és saját jövődöléseit. Teljesen elhagyottnak, magára maradottnak érezte magát, amikor felkiáltott: „*Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?*” Kénytelen volt beismerni: „Szomjazom!” Ám mindvégig kezében tartotta az irányítást, s haláltusája végén ő maga jelentette be az „*Ite missa est*”-et, mondván: „*Beteljesedett!*” Ez volt győzelmi felkiáltása: utolsó szavai a kereszten az Atya iránti bizalmáról szóltak, akinek kezébe ajánlotta lelkét. Az ő miséje azt hirdeti, hogy egyedül Isten számít, és ez az igazság a minden teológiai tanítás legmélyebb alapja, és ez a sziklaszilárd alapja a papi cölibátusnak is. Jézus példájával és szavaival egyaránt félreérthetetlenül kinyilvánította, hogy aki az ő papi szolgálatát folytatni akarja, annak egyedül Isten számíthat, s ezt testében-lelkében meg kell jelenítenie, pontosan úgy, ahogyan Mestere is tette. Persze ehhez az eszményhez fel kell nőni, mégpedig azáltal, hogy felismerik annak teljes értelmét, amit a százados és katonái csak megsejtettek, amikor kimondták: „*Ez valóban Isten Fia volt.*” (Mt 27,54) Az istenség teljessége, amely Krisztusban lakozott, soha sem volt annyira nyilvánvaló, mint e legnagyobb papi cselekedete pillanatában.

A keresztségi fogadásukat Isten szent népe előtt prófétai módon élő szerzetesek is sajátos módon Istennek vannak szentelve (az ő életformájuk összefoglaló neve a *vita consecrata*, amelyet „megszentelt életnek” szoktak fordítani, de látjuk, hogy e megszenteltség inkább

egyfajta fölszenteltséget jelent). A szerzetes nem feltétlenül és nem elsősorban pap. Szent Benedek, Szent Ferenc nem volt pap, mint ahogy nem az Roger testvér sem, és a szerzetesnővérek sem. A papság teljesen más. A szerzetesség prófétai életmód, amelyben az ember arra vállalkozik, hogy a keresztény életben rejlő mélységes Isten melletti döntést nap mint nap a felszínre hozza, és úgy élje. Tehát ne azt várjuk a szerzetességtől, hogy ingyen munkaerő legyen az iskolában, kórházban, szociális munkában. Persze, hogy a szerzetesek dolgoznak, mert nagyon is komolyan veszik a figyelmeztetést: „*Aki nem dolgozik, ne is egyék*”. Azonban életük és jelenlétük értelme nem a cselekvés és a birtoklás szintjén, hanem a létezés szintjén van, mindenestül elkötelezve az élő Isten mellett. Ahogy a házas embert a felesége vagy férje szerelme meg a gyerekei szükségletei rángatják ide-oda, ugyanúgy a szerzetes életformáján ki kell ütköznie, hogy Isten közvetlenül irányítja és tetszése szerint viszi ide vagy oda.

„*Szenteld meg őket az igazságban.*” A János-evangéliumban az igazság azt jelenti, hogy az Atya elküldte a Fiút, hogy nekünk adja a Szentlelket. Most tehát azt kéri Krisztus az Atyától, hogy helyezzen bennünket a kinyilatkoztatás életterébe, és őrizzen is meg benne. „*Szenteld meg őket az igazságban*”: ez lényegében ugyanaz, mint amikor azt kérte, hogy őrizzen meg minket a gonosztól, vagy hogy tartson meg bennünket az ő nevében.

Természetesen csak ha ebben az Egyház mélyén lévő sajátos isteni milióban élünk, amelyet Krisztus számunkra létrehozott: a kinyilatkoztatás, a szentségek világában, akkor tudunk áldozatra konzekrálta emberek lenni. Itt igazolódik, hogy aki meg akarja menteni életét, elveszíti: lapos, céltalan élete lesz. Aki viszont odaadja az életét, az megmenti: bőséges és maradandó gyümölcsöt terem. Ezt bizonyos mértékig a mindennapi élet is igazolja, a nem hívő ember élete is. Krisztus persze mérhetetlenül többet ad, mint ennek a természetes igazságnak a megerősítését. Ő még a boldogságnál is többet ad itt a földön: egy olyan életformát, amelyben állandóan okunk lehet a boldogságra és az öröme.

16. „Hogy elhiggye a világ, hogy te küldtél engem”

„De nem csupán értük könyörgök, hanem azokért is, akik az ő szavuk által hinni fognak bennem, hogy mindnyájan egy legyenek; ahogyan te, Atyám, bennem vagy, és én tebenned, úgy ők is egy legyenek mibennünk, és így elhiggye a világ, hogy te küldtél engem. Azt a dicsőséget, amelyet nekem adtál, átadtam nekik, hogy egy legyenek, ahogyan mi egy vagyunk. Én őbennük, te énbennem, hogy tökéletesen egy legyenek, hogy megismerje a világ, hogy te küldtél engem, és szeretted őket, mint ahogy engem szeretted.

Atyám, azt akarom, hogy ők is, akiket nekem adtál, ott legyenek velem, ahol én vagyok, hogy lássák dicsőségemet, amelyet nekem adtál, mert szeretted engem a világ teremtése előtt.

Én igaz Atyám! A világ nem ismert meg téged, de én ismertelek téged, és ők is megismerték, hogy te küldtél engem. Megismertettem velük a nevedet, és meg is fogom ismertetni, hogy a szeretet, amellyel engem szeretted, bennük legyen, és én őbennük.”

(Jn 17,20-26)

Az Úr Jézus Atyához intézett nagy imádságának utolsó szavai ezek. Hármat kér: hogy egy legyenek; hogy megtudja a világ, hogy őt az Atya küldte; és hogy lássák dicsőségét.

„Azt a dicsőséget, amelyet nekem adtál, átadtam nekik, hogy egy legyenek, ahogyan mi egy vagyunk.” Amit itt Jézus kér, az nem kevesebb, mint az Atyjával való kapcsolat mélységének miránk való kiterjesztése. Valójában mind a két dolog szerepelt már az ima korábbi részében. Az elején volt szó a dicsőségről, mely egyszerre az Atyáé és a Fiúé, a középső részben pedig már kérte az Atyától, hogy a tanítványok egy legyenek, mint ahogy az Atya és a Fiú egy. Most ez a kettő összekapcsolódik.

Mi ez az egység érdekében átadott dicsőség? Először is az Atya ajándéka Jézusnak, majd pedig Jézus ajándéka nekünk. A János-evangéliumban, ha szabad így mondani, állandóan ezt a mozgásirányt észlelhetjük. Az Atyától árad Jézus felé minden ajándék, Jézus pedig átadja nekünk. Például az Atya elsősorban Fiának adja át az ő nevét, de Jézus átadta nekünk, hogy mi is Atyának szólíthassuk a fölséges Istent. Átadta továbbá a tanítást, az isteni üzenetet is, amelyet szintén az Atyától kapott. És *„amint az Atyának élete van önmagában, ugyanúgy megadta a Fiúnak is, hogy élete legyen önmagában”* (Jn 5,26), s mivel *„az Atya szereti a Fiút, és mindent az ő kezébe adott”*, azért *„aki a Fiúban hisz, annak örök élete van”*. (Jn 3,34-35) Ez a „minden” a tanítás, az ő atyai neve, a tudás, a halhatatlanság, a dicsőség és a bőségben lévő, az el nem múló élet. Összefoglalóan: a Szentlélek és hatásai, vagyis Isten belső élete. Ennek az életnek a legmélyebb tulajdonsága az egység. Ezért kéri, hogy miután mindent átadott nekik, vagyis részesítette őket az isteni életben, legyenek ők is mindnyájan egy. Az egység nem a szeretet egyik tulajdonsága a sok közül, hanem a lényege. Az isteni egység a szeretet szinonimája.

A Szentháromság nem hullik szét soha. A szeretet legmélyebb természete a szabad, de mégis minden fizikai szükségszerűségnél végtelenül biztosabb és soha szét nem eső egység, amely csak személyekre jellemző, a többi teremtményben nincs meg. Isten olyan emberiséget akart teremteni, amelyben a testvéri szeretet, a személyek közötti egység ereje fölülmúl az anyagi világban található mindenfajta kötődést. Az ember alatti világ, az állatok, növények és az anyag nem szabad. Nincs értelme, nem tud szeretni, így benne minden kötődés végtelenül gyöngöng a Szentháromság személyeinek kapcsolatához, egységéhez képest. A világmindenséget összetartó erők is gyöngék, mert nem szabad személyek összetartó erői. Szét is fog esni a régi világ az utolsó napon. Minket, a bűnbeesés után élő embereket ez nagyon meglep, hiszen a vegyületek összetartó ereje, vagy két szöggel összeerősített fadarab szilárdsága biztosabbnak tűnik, mint bármilyen emberi kapcsolat a mai világban. Márpedig

nem a különféle kémiai kötésekkel egybekapcsolódó vegyületek, s nem a szöggel összeerősített deszkák vannak Isten képére teremtve, hanem az ember. A köztünk lévő egységnek végtelenül erősnek kellene lenni, mint ahogy az is volt az Istennel való szakítás előtt. A bűn tette, hogy fölbomlott egységünk Istennel és egymással. A világ itt esett szét, bennünk hullott darabjaira. Ha bűnbe nem estünk volna, akkor szülő a gyermekét, jegyes a jegyesét, testvér a testvérét – tudva-tudatlanul – olyan szeretettel szeretné ma is, ahogyan az Atya szereti a Fiút, és ahogyan a Fiú szeret minket.

Ezért a bűnbeesés előtt az emberiség nem ismerte a szorongást. A szorongás legmélyebb forrása, hogy a felénk áradó szeretet egyszer csak abbamarad. A kisgyerek azért sír az óvodában, ha késik az édesanyja, mert azt hiszi, hogy soha nem fog érte jönni. Mivel ezt a szorongást nem ismerte Ádám és Éva a bűn előtt, ezért egyáltalán semmiféle szorongást nem ismert. Az összes többi szorongás ezzel a mélységes szorongással van kapcsolatban, mint ahogy egy fogfájás is kapcsolatban van azzal, hogy meghalok. (Ezért is van, hogy egyes Afrikában élő természeti népek fiai fogfájás alkalmával is siratóéneket énekelnek, így fejezve ki szenvedésüket.)

Rajtunk alapvetően semmiféle vallásalapító nem segít, csak egyedül az Isten. Isten azért küldte el szent Fiát, hogy az ő belső dicsőségét, a Szentlelket megadja nekünk a hit és a szentségek által, és képessé tegyen bennünket erre az egységre, vele és egymással. Az egység a szeretet legmélyebb lényegét fejezi ki. Ezért két megkeresztelt ember között mindennemű Istentől akart kapcsolat természete szerint felbonthatatlan, és csakis egyetlen rendeltetése van, hogy egységünk Isten életének mélye felé tartva kibontakozzék. És ahol sérülés éri ezt az egységet, ott sérülés éri az embert. Nagy fájdalom, hogy most még nem élhetjük meg az egységet minden egyes emberrel, mert sokan nem hisznek. Sajnos, a hívők nagy tömegével sem élhetjük meg meg, mert nagyon sok nem is tudja, hogy ez a hivatása. Megállnak az emberi jelenségnél, a külső formánál, hogy ők jegyesek, házasok vagy barátok, holott olyan belső szeretetre hívtak meg minket a Szentháromság egy Isten, amelyre már nincs is szó a földön.

Isten egységbe hívja az emberiséget. Ezért katolikus, egyetemes az Egyház. Az eljövendő évezredek nem a magányos szentekéi lesznek, hanem a szent házaspároké, a szent testvéreké, a szent barátoké, vagyis a szent közösségké. Mert ha valaki egyedül szent egy közösségben, akkor azon belül is, még akár az Egyház tagjaival szemben is meg kell élnie Isten szentségét, egészen addig, hogy őt gyűlölő testvéreiért adja életét. Ezt az „egyoldalú” szeretetet azonban a világ nem érti meg, mert nem érti a keresztet; inkább a Krisztus hívei között lévő kölcsönös szeretetre fog felfigyelni.

Szeretetünknek tisztulnia kell, de ez még nem elég. Tökéletesednie is kell. Milyen érdekes: hát tökéletesedhet valami, ami maga a tökéletesség? Úgy látszik, igen, mert az, amit mi szeretetnek nevezünk, még nem a legnagyobb tökéletesség, hanem az egység az. Szent János ezt írja első levelében: *Ha szeretjük egymást, Isten bennünk lakik, és szeretete tökéletes lesz bennünk. Abból ismerjük meg, hogy benne lakunk, és ő mibennünk, hogy a Lelkéből adott nekünk, (1Jn 4,12)* Majd hozzáteszi: *Isten szeretete azzal lesz teljes bennünk, hogy az ítélet napján is lesz reményünk. Mert amilyen ő, olyanok vagyunk mi is ezen a világon. (1Jn 4,17)* Ez az egység köztünk, itt a földön, a bűn miatt nyilván rettenetesen sebzett. Ezért a tökéletes Istenbe menekülés és az engedelmisség világa segít csak rajtunk. Engedelmeskedjete egymásnak. Nem apró kis szeszélyek, elvárások szófogadó teljesítésével, persze, hanem azzal, ahogy a másik ember üdvözülését segítjük elő, mindenkiét a maga módján. Ez az egység annyira fölülmúlja erőinket, természetes képességeinket, hogy csak a Szentlélekben vállalkozhatunk rá, mert ő valóban képesít rá, és csakis erre képesít, ha hiszünk benne. Fözülmúlja erőinket, de nem a végtelenbe mutató vágyainkat.

Mentem egyszer egy nagyvárosi utcán, s jött velem szembe a hatalmas, névtelen tömeg. Hirtelen az a gondolat szállt meg, hogy mi lenne, ha egyszer csak minden ember elhatározná, hogy mától kezdve minden erővel szeretni fogja a másikat. Bizonyára jobb és szebb lenne a világ. Ám egy soha nem ismert, új szenvedés jelenne meg: az, hogy így is képtelenek vagyunk létrehozni a tökéletes egységet, pedig közös erővel próbáljuk. Bizonyos értelemben kisebb szenvedés elviselni azt, hogy valaki gyűlöl, rágalmaz és igazságtalan velünk (akkor a másik embert hibáztathatjuk, magunkat pedig a szentség fényében láthatjuk), mint belátni, hogy képtelenek vagyunk a szeretetre. Ezért Jézus nem erkölcsi feladatként adja föl nekünk az egység megvalósítását, hanem megadja hozzá a Szentlelket.

A Jézus által övéi számára kért egység nem statikus, hanem dinamikus, kifelé ható valóság. Ez az a világosság, amely a sötétségben világít. Nincs ennek szebb képe, mint a Húsvét éjszakai sötét templom, ahol a Krisztust jelképező gyertyáról meggyújtjuk a mi gyertyánkat is, és mindannyian ugyanazon fény világosságában állunk, és ez a világosság kiterjed a templomon kívülre is, mintegy kiárad az Egyházból.

Egyedül ez a szeretet adja meg az Egyház missziós erejét. Nem fölösleges az ismeretterjesztés, a jó propaganda, az ügyes hitvédelem, de csak a testvéri kapcsolatainkban fölragyogó, minőségi, isteni egység fogja az embereket tömegestől az Egyházba vonzani. Ha más vonzza, akkor ne is jöjjenek, mert akkor nem azért jönnek, ami az Egyház lényege. Egyébként mindig is ez vonzotta őket, mi azonban szüntelenül be akarjuk biztosítani magunkat mindenféle módszerekkel. Lassan az emberek semmiben sem fognak hinni, de ebben igen, mert erre vágyakoznak. Persze, ezt is ki lehet kezdeni, gyanúsnak nevezni, lejártni, de teljesen hiteltelenné tenni sohasem. Amikor látja a világ, hogy ezek fölkarolják, és úgy hordozzák egymást, ahogy Krisztus hordozott minket: minden emberi érzelmet, rokon- és ellenszenvet fölülmúló hatalmas erővel, és hogy nem engedik el egymás kezét akkor sem, ha egyikük bajba kerül, hanem tovább segíti egyik a másikat, és életét adja érte, akkor oda fognak vonzódni hozzánk. Ezért a jövő a kis missziós közösségeké, akik az Egyházat jelenítik meg valós, reális és felbonthatatlan szeretetben.

Idős Szentatyánk mennyit buzgólkodik! Mit meg nem tesz, hogy a keleti Egyházzal az egység létrejöhön, s erre újabb sebek keletkeznek. Ő azonban szeretettel folytatja küldetésének teljesítését. Akinek küldetése van, az nem nézi, hogy milyen messze van még annak megvalósulása, amiért fárad. Az egység az Egyház küldetése. És itt azzal a furcsa paradoxonnal találkozunk, hogy minél inkább kizárólagos és magába záruló az Egyház, annál inkább nyitott. A zsinat utáni „nyitott Egyház, nyitott papság” jelszava egyszerűen lejárt, kiderült, hogy zsákutca. Nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket a munkáspapság, ahol a pap úgy akart Krisztus hiteles tanúja lenni, hogy egész nap szakmunkát végzett egy gyárban, mint bárki más, és megpróbálta ezt átítatni az evangéliummal. Nem sikerült, mert sokkal inkább ezek a jó szándékú papok itatódtak át különböző marxista munkásmozgalmi eszmékkel, s váltak apostolokból forradalmárokká. Vianney Szent János, Páter Pió nem ezt tette, és II. János Pál sem. Nem, a papnak éppen nem elrejtene kell, hogy ő pap, hanem még inkább pappá kell lennie, tetőtől talpig átítatódva Krisztus áldozatának lelkeségével. S az Egyháznak a papokkal és a hívekkel együtt még inkább Egyházzá kell válnia, csodálatos bensőséges közösséggé, amely az Atya és a Fiú szeretetében, azaz a Lélekben áll fenn, amely a kívülálló számára érthetetlen, amelyből kizárva érzi magát, és amely szeretet hirtelen megnyílik előtte, és őt is meghívja az Atyával és a Fiúval való örök, misztikus közösségbe.

„Atyám, azt akarom, hogy ők is, akiket nekem adtál, ott legyenek velem, ahol én vagyok, hogy lássák dicsőségemet, amelyet nekem adtál, mert szerettél engem a világ teremtése előtt.” Jézus imádsága eddig csak a földi időt ölelte át, most az egész örökkévalóságot átfogja. Milyen is az az imádság, és milyen az az igehirdetés, amely nem tágul ki az örökkévalóságra? Nevezhető-e egyáltalán imádságnak, evangéliumhirdetésnek, keresztyén életnek az, amitől idegenek Krisztus imádságának méretei? *„Atyám, azt akarom...”* Többé

nem kérem, hanem akarom. Ez az akarat persze nem az Atya akaratával szembenálló, hanem vele tökéletesen azonosuló akarat: az örök Fiú és az örök Atya együtt akarja a mi üdvösségünket. Milyen erőszakosnak kell lennünk, ha ezzel az üdvözítő akarral szembe akarunk szegülni; szinte úgy kell kitépnünk magunkat az isteni ölelésből, mely boldogságunkat akarja. Milyen természetellenes, milyen beteg, milyen rohadt, milyen nyomorult az életünk, ha az isteni akaratból kiszakítva magunk megyünk a saját fejünk, a világ hívságai, feje tetejére állított értékrendje után!

Jézust követték övéi, követték egészen a keresztségig. Márpedig aki mindhalálig kitart Jézus követésében, azt megtiszteli az Atya: vagyis befogadja abba a dicsőségbe, amelyben Fia van. Erről az Úr Jézus már beszélt a búcsúbeszédben. Helyet készít az Atyánál nekünk, a Lélek által, és majd visszajön értünk. Mikor? Pünkösdkor, ám ekkor még nem ragad ki minket a világból, csak a szívünket viszi magával. Halálunk pillanatában, de még csak egyesével, mindegyikünket külön-külön szólítva. A János-evangélium horizontja azonban ennél is tágasabb: a parúzia idejében, a végső napon jön el értünk Jézus végérvényesen, amikor a sírokban lévők mind meghallják a hangját, s akik jót cselekedtek, feltámadnak az életre (vö. Jn 5,28-29). Krisztus és az Egyház életében minden a dicsőséges feltámadás napja felé tart, láthatatlan, de annál erősebb, ellenállhatatlan sodrással. A keresztségben kapott új életen a biológiai halál nem vehet erőt, s az Eucharisztia és a többi szentség ezt az új életet táplálja bennünk, hogy általuk még jobban elmerüljünk az ő mélységeibe. Milyen csodálatos Jézusnak ez az önmeghatározása: „*Én vagyok a feltámadás és az élet*”!

De miért is támaszt föl minket az utolsó napon, miért visz magával bennünket? Azt váránk, hogy azért, hogy lássuk az Atya dicsőségét. Ám nem ezt mondja, hanem hogy „*lássák dicsőségemet, amelyet nekem adtál*”. Ezzel mindenekelőtt arra utal, amit korábban Fülöpnek mondott: „*Aki engem lát, látja az Atyát is.*” Szent János első levele azonban arról is beszél, hogy látni fogjuk az Atyát úgy, ahogyan van, közvetítő nélkül, istenfiúságunk kiteljesedésében. Vagyis kétféle dicsőségben lesz részünk. Látjuk Jézus dicsőségét, az ő istenfiúságát, s ővele, az ő szemével nézzük az Atyát, ugyanakkor Jézusba iktatva saját istenfiúságunkkal is afelé fordulunk mindörökké, aki felénk fordult öröktől fogva.